

УПА

МИКОЛА ЛЕБЕДЬ

У П А

УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНСЬКА А Р М І Я

ІІ ГЕНЕЗА, РІСТ І ДІЇ У ВИЗВОЛЬНІЙ БОРОТЬБІ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ЗА УКРАЇНСЬКУ СА-
МОСТІЙНУ СОБОРНУ ДЕРЖАВУ

I. ЧАСТИНА

НІМЕЦЬКА ОКУПАЦІЯ УКРАЇНИ

МИКОЛА ЛЕБЕДЬ: **У П А**

І. Частина
НІМЕЦЬКА ОКУПАЦІЯ УКРАЇНИ

Борцям за Українську Самостійну Се-
борну Державу минулого, теперішнього
і майбутнього присвячує

А в т о р

Очі всього світу були спрямовані в часі другої світової війни на Східню Європу, зокрема на Україну, де впродовж довгих воєнних років відбувався небувалий досі в історії змаг між двома найбільшими європейськими потугами. Але світ дивився на Україну не як на самостійний підмет у тому змагу, а як на широку арену, на якій перекочувалися в одну, то в другу сторону полчища воюючих сторін, на якій зударялися їх велетні-панцері, над якою розгравалися завзяті повітряні бої летунських ескадр.

Гуркіт моторів, розриви бомб і брязкіт заліза та панцерів, словом — боротьба матеріально-технічних сил за матеріальні цілі обох імперіялістичних потуг приглушували процес народжування, росту, оформлювання і вияву ідейних сил українського народу, який став до очайдушного бою за вселюдські ідеали волі, правди і справедливості проти загарбництва, насилля, гніту і поневолення, що їх несли Україні і всім народам світу гітлерівська Німеччина і ССРСР. Чиста ідея стала до боротьби з матерією. Обидва воюючі імперіялізми, хоч і зводили між собою скажений бій за гегемонію у світі, супроти інших народів застосовували ті самі прийоми. Нищили гідність людини, здавлювали всі ідейні пориви, топтали все святе та Боже. Людину, створену на образ і подобу Божу, хотіли обернути в тварину, а цілі народи в отари рабів-невільників! — Ось саме тим двом диким імперіялізмам український нарід оголосив війну. Війну на життя і смерть. Війну, яка з незменшеною завзятістю і нечуваним героїзмом ведеться досьгодні проти ССРСР, що залишився на широкій бойовій арені хвилевим переможцем над своїм імперіялістичним противником, але не зміг ще розіграти останнього переможного бою із своїм ідейним противником, українським народом. Український нарід живе і бореться. Тирані, диктатори з'являються на історичній арені, заблищать Нероновою славою і гинуть. А слідом за ними несе́ться проклін людства й осуд цілої історії.

Як закінчиться сучасна збройна боротьба українського народу, важко передбачити. Як довго ще проріджувані лави Української Повстанської Армії будуть витримувати скажені наступи червоних сталінських опричників, не хочемо ставити тут прогноз. Важне те, що боець УПАрмії не здає з рук своїх зброї, хіба, що серце його прошиє ворожа куля, і з мертвих рук зброя випадає. Важне те, що можна знищити людину — винищенням спричинити спустошення серед народу, але коли живе бодай якась його частина, ворогові не вдасться знищити віри в його відродження, віри в перемогу справедливої ідеї над брутальним насиллям. Ідея боротьби українського народу за свої національні права і свою суверенну державу в сім'ї вільних народів світу невмируща!

І друге — важно ствердити перед усім світом, цілою історією і майбутніми людськими поколіннями, що в останній військовій завірюсі український нарід, єдиний серед європейських народів, зберіг чистоту ідеї боротьби проти нелюдських тоталітарних режимів. В часі, коли інші народи входили з одним чи другим тоталізмом в союзи, коли складали з ними договори приязні, коли засідали при одних конференційних столах, український нарід вів боротьбу на два фронти, з брунатною і червоною диктатурами. Без чужої помочі, без слова признання чи моральної підтримки, спираючись на своїх власних силах, з глибокою вірою в справедливість своєї боротьби, український нарід виступив до нерівних змагань. Український нарід був осамітнений у цій боротьбі, але це була почесна самотність, і сьогодні він може бути гордий на неї. Бо своїм осамітненням він урятував гідність не тільки свою, але й всього людства, яке зачарувала та осліпила блискуча свастика або кривава червона зізда. Потоптаний прапор, що на ньому виписані слова волі й справедливості для кожної людини й кожного народу, український нарід, єдиний в останній світовій завірюсі, підняв з земної пороші і міцно держить його в своїх руках досьогодні. Може сучасний світ ще не вміє оцінити того вкладу українського народу в ідейну скарбницю людства, та ми віримо, що вже недалекі наступні покоління найдуть справедливу оцінку і зрозуміють вагу і значення безкомпромісової боротьби українського народу з гітлерівською і большевицькою диктатурами. Ідею волі людини і народів не можна з ними ніяк погодити, бо між ними така безодня, як між волею і рабством, між правдою і брехнею, між справедливістю і беззаконням. І тому світ мусить зрозуміти цю правду, що український нарід, ведучи боротьбу на два фронти проти свого поневолення, борючись і бореться не тільки за своє право, але також за вселюдські ідеали; що в цій боротьбі він зберіг не тільки свою національну гідність, але що й досьогодні він рятує гідність цивілізованого людства, будить приспане сумління й відкриває людству очі на грізне грядуче завтра, яке нависло над усім світом, коли він вчас не зрозуміє, що беззаконня, насилля

га рабство і компроміси з ними мусять бути зметені з лиця землі.

Буря кількарічної війни прогула над Україною, але велетенський ідейний та збройний змаг українського народу за своє визволення з-під большевицького гніту і за своє повне суверенне державне життя триває далі. І хоч большевицький загарбник старається приглушити ці героїські змагання і пильно дбає про те, щоб світ про них не довідався і мовчав, то все ж таки в останньому часі все більше вісток про боротьбу УПАрмії з большевицьким наїзником проходить крізь залізну заслону до цивілізованого світу. Правда, ці вістки нераз деформовані і в інтерпретації суті й характеру самої боротьби не вірні, та в одному вони говорять правду. Існує широко розгорнений український революційний рух, існують збройні, повстанські сили українського народу — УПАрмія, існує боротьба з большевицьким загарбником.

Наше завдання — розкрити правду про Україну за останні роки визвольної боротьби; хочемо вказати українському громадянству на героїську сторінку нашої недавньої і сучасної боротьби! Хочемо вірно й об'єктивно, подаючи факти, дати, документи, фотознімки та весь доступний свій і чужий джерельний матеріал, відтворити той процес, що проходив на Україні впродовж останніх бурхливих років. Як народжувалася, росла й могутніла українська самостійницька ідея, які форми вивав вона прибирала, з якими труднощами вона боролася, словом — хочемо розірвати занавісу над нашим недавнім минулим перед своїми і чужими; ось це провідна думка наших видань.

В широких українських масах, зокрема в бійцях УПА та в революціонерах-самостійниках, погляд на твердий пройдений шлях буде кріпити віру в остаточну перемогу; для тих українців, що перебувають на чужині нехай ця правда буде заклик до єднання між собою та з Рідною Землею. Нехай вона збудить свідомість, що ми не нарід рабів, а борців, що завжди в історії і посьогодні стоїть в авангарді боротьби за вселюдські ідеали волі й справедливості.

Пресове Бюро Української Головної Визвольної Ради видає оце першу основнішу публікацію, що має служити наміченій цілі — розкрити правду про Україну. Ім'я автора не чуже українській суспільності. Він — помітна політична постать в українському житті останніх півтора десятка років, один з провідних членів Організації Українських Націоналістів, революційний діяч і невтомний організатор визвольно-революційного руху на Україні. Засуджений, як один з головних обвинувачених, у відомому Варшавському процесі на кару смерті, замінено на досмертну тюрму, довіголітній в'язень польських тюрем, в 1939 р. після упадку Польщі виходить на волю і з незмінним запалом віддає себе далішій праці в організуванні революційної боротьби проти займанців України. Коли в 1941 р., недовго після

вибуху німецько-большевицької війни, німці виарештовують ряд провідних членів ОУН і членів Українського Державного Правління та починають нищівну акцію супроти українського самостійницького руху, він — член УДП і Проводу ОУН, — один з небагатьох, що врятувалися перед арештами ґештапа, бере на себе важкий обов'язок переорганізувати проріджені кадри українських самостійників, доповнити їх, закріпити позиції руху по всій Україні і перейти до протиударів на фронтах боротьби проти гітлерівських і большевицьких займанців. Як перед тим НКВД, так і тепер ґештапо розсилає по всіх поліційних станіцях стежні листи і визначає нагороди за його голову...

Тимчасом український самостійницький революційний рух, якого визначним організатором й душею був саме автор, росте й могутніше. Вже в другій половині 1942 р. оформлюються перші збройні частини Української Повстанської Армії. І тут ми приходимо до теми опрацьованої автором монографії. Це генеза, ріст і дії Української Повстанської Армії — УПА.

Від кількох років ворог поборює її і зброєю і своєю забріхавою пропагандою. Лють і оскаженість ворожих чинників для кожного українця зрозумілі. Все, що для нас дороге і святе, вони опоганюють та обкидують болотом! Чи ж не виклинали впродовж сторіч і не виклинали досі славного гетьмана Мазепу й мазепинців? Чи ворог може спокійно вимовити ім'я сл. п. Петлюри чи Коновальця? А УПА і увесь український самостійницький рух — це ж кість від кости і тіло від тіла тих великих державних мужів і наших національних героїв! Тому документарна праця, що розкриє перед світом правду про наш самостійницький рух, зокрема про генезу, характер і дії УПА, розкриє ворожу забріханість.

Та, окрім тих причин, в загальному вичувався в українському громадянстві брак основнішої публікації на цю тему.

Ідучи назустріч бажанню українських громадян і своїх друзів, автор узяв на себе це завдання, бо саме він, що був не тільки постороннім свідком, але й учасником та співтворцем того великого процесу визвольної боротьби на Україні за часів німецької окупації, міг найкраще змалювати ці роки великих революційних змагань. — Праця, яку даємо в руки українському громадянству, не є історією останніх років України. Писати історію ще передчасно, замалий простір ділить нас від нещодавніх подій, а, врешті, процес визвольної боротьби ще не завершений, шлях до нашої мети, до виборення Української Держави ще не пройдений. З уваги на те, що не про всі речі, зокрема такі, що розкривали б таємниці сучасної боротьби, можна вже сьогодні писати, головна увага автора присвячена висвітленню визвольної боротьби українського народу проти його основних ворогів в тому часі, гітлерівської Німеччини і большевицької Москви. Все інше порушено тільки в такій мірі, наскільки воно безпосередньо цю боротьбу скріплювало, чи пак послаблювало.

Праця, яку віддаємо до рук українському читачеві, не є історією. Є це вірніша хроніка, ілюстрована документарним матеріалом. Але хроніка, в якій основне — не сухе зіставлення подій, що слідували одна по одній, а — українська самостійницька ідея. Ми бачимо, як ця ідея родилась у давньому нашому минулому, як вона безпосередньо після нашої програної в 1920—21 рр. переходить в підпілля, як в ньому росте і стає надхненням для широких українських мас. Перед нашими очима пересуваються картина за картиною. Приходить 1941 р. і ця, здавлювана всіма окупантами України ідея, маніфестує себе перед світом в проголошенні української державности. І знову йдуть удари за ударами від нового займанця. Перед нами прекрасна картина боротьби невеликого гурту людей, самостійників з ОУН, за те, щоб ідея самостійности України стала власністю всього українського народу. Завдяки жертвенній праці й боротьбі українських революціонерів-самостійників, самостійницька ідея доходить до найдальших закутин української землі. Вона опановує серця і душі українських народніх мас. І саме цей процес мобілізації українських душ довкола самостійницької ідеї — це наймогутніше явище останніх років визвольних змагань українського народу. Ідейно змобілізовані всі шари української суспільности дають вияв своїй готовості захищати права українського народу. Ідея починає діяти в конкретних формах наперед пасивного спротиву, зчасом збройної самооборони в малих бойових відділах, а в кінці рух самооборони перетворюється у велике збройне повстання. Для захисту і перемоги самостійницької ідеї організується й росте УПАрмія, єдина в світі армія створена нечуванним зусиллям поневоленого народу. Самостійницька ОУН виконала в тому процесі велетенські завдання. Вона зуміла перелити ідейно-політичний зміст визвольної боротьби в душі українських мас і надхнути їх до боротьби, що своє організаційно-збройне завершення найшла в УПА. Але процес ще не закінчений. З рядів УПА ініціюється політичне оформлення цілого самостійницького руху в Україні в покликанні до життя найвищого державного керівництва цілими визвольними змаганнями українського народу — Української Головної Визвольної Ради.

Самостійницька ОУН, Українська Повстанська Армія, Українська Головна Визвольна Рада — це ланки одного нерозривного ланцюга в розвії української політичної думки і в процесі революційно-визвольної боротьби українського народу. А організуючим, об'єднальним і керівним чинником у них була й є українська самостійницька ідея й боротьба за Українську Самостійну Соборну Державу. Хто цього не хоче бачити й розуміти, той ніколи не зрозуміє ні недавнього минулого, ні сучасного України.

Свою працю автор присвячує «Борцям за Українську Самостійну Соборну Державу минулого, теперішнього й майбутнього». І це зрозуміле. Тисячі борців умирали за українську держа-

ву, вмирали здебільшого як невідомі герої на широких степах України, їх ім'ям було «сини і дочки України». Інші стоять сьогодні в нерівних боях, а ще інші прийдуть до них, щоб виконати наказ «збудувати Українську Державу». Для одних ця праця буде пам'ятником, для інших школою і дороговказом. — Віддаючи цю працю до рук тих, що борються чи готові боротися, зокрема до рук українського молодого покоління, ми бажали б, щоб вона виконала своє завдання; щоб не тільки розкрила правду про недавнє героїське минуле України, але й була вояцькою школою характерів українського молодого покоління.

І накінець, ще одна просьба до наших читачів. Перед нами перша частина писаної хроніки Української Повстанської Армії. Це не сенсаційний твір, ні модерний роман. З хроніки говоритиме важка, правдива й героїська дійсність останніх років визвольних змагань України. Хроніку творили борці й герої, українські революціонери-самостійники, борці УПА і весь український нарід. Кожна її сторінка писана їх жертвами і їх кров'ю. Самі слова заслабі, щоб відтворити велич тієї жертви. Тому, беручи до рук хроніку УПА, читаймо її як святу книгу недавнього буття українського народу і так зложім наш поклін і салют тим усім, що ці світлі сторінки української історії писали своєю кров'ю і жертвою в героїській боротьбі за Українську Державу.

I. УКРАЇНЬСЬКА САМОСТІЙНИЦЬКА ІДЕЯ ПЕРЕД НІМЕЦЬКО-БОЛЬШЕВИЦЬКОЮ ВІЙНОЮ

Тяглість української визвольної боротьби. — Наслідки німецько-польської війни 1939 р. — Самостійницька ОУН організатор і керівник визвольної боротьби. — Основний ворог. — Незалежність від чужих сил. — Провід руху та координація українських сил на еміграції.

Після втрати своєї державности в 1920 р., український народ не припиняє дальшої визвольної боротьби, але продовжує її ввесь час у важких умовах окупації проти двох тодішніх головних окупантів українських земель: комуністично-більшевицької Росії і реакційної Польщі. Виявом цієї боротьби були, з одного боку, дії українських революційних організацій, спонтанні відрухи українських народніх мас в обороні своїх прав та послідовна праця за якнайширший розвій усіх ділянок життя, розбудовуваного власними силами народу, з другого боку, — протидії окупантів з метою здавити природний гін українського народу до самостійного державного життя. Їх відомим у світі відгомонам були:

— кількарічна партизанська та повстанська боротьба по всій Україні в часі, коли там перестала діяти нормальна державно-політична влада. Уряд Української Народньої Республіки, що в тяжких змаганнях, не знайшовши піддержки в західніх державах, мусів під напором большевицької Москви опустити рідні землі, продовжував свою працю поза межами України;

— підпольно-конспіративна боротьба Всеукраїнського Повстанського Центру, що діяв до 1923 р., Братства Українських Державників — ВУД, Українського Національного Центру, що діяв в рр. 1932—33, а зокрема Спілки Визволення України — СВУ, Української Військової Організації — УВО, та Організації Українських Націоналістів — ОУН, що єдина вдержалася в цій боротьбі;

— селянські повстання проти накиненої колективізації;

— боротьба за культурне і політичне відродження українського народу в умовах большевицької дійсности та за виповнення су-

щого псевдодержавного твору УРСР новим змістом, ідеєю справді української державности, а в її висліді розстріли й самогубства визначних письменників України, як: Хвильового, Близька, Фальківського, Косинки, Драй-Хмари, Зерова і ін. та членів уряду т. зв. Української Радянської Соціалістичної Республіки, як: Шумського, Скрипника, Затонського, Волобуєва і Любченка. Більш як сто українських письменників були обвинувачені за націоналізм і засуджені;

— героїчна боротьба Карпатської Січі проти мадярської агресії, а посередньо проти імперіялістичних плянів політики Гітлера, після окупації націонал-соціалістичною Німеччиною Чехії та після Віденського договору;

— трагічна смерть з рук большевицького агента Голови Директорії та Головного Отамана Військ УНР, Симона Петлюри, в Парижі 25 травня 1926 р.;

— великий судовий процес проти СВУ з проф. Єфремовим на чолі та іншими провідними самостійниками з наукового світу в Києві в 1930 р.;

— пацифікаційна акція проти українців на Західніх Українських Землях, окупованих Польщею в 1930 р.;

— штучно викликаний голод в Україні під большевицькою займанщиною в 1933 р., з метою зломити спротив українського селянства проти накиненої большевицьким режимом колективізації;

— варшавський судовий процес проти ОУН в 1934 р.;

— підступне вбивство Голови ОУН полк. Євгена Коновальця в Роттердамі року 1938.

У висліді німецько-советського договору (договір Молотов-Ріббентроп у Москві в серпні 1939 р.), та польсько-німецької війни Західньо-Українські Землі, що були до цього часу під польською займанщиною, входять у склад УРСР. Таким способом більша частина українських земель опинилася під однією окупацією большевицької Москви. Та боротьба проти окупанта ведеться далі й набирає нових форм ширшого революційно-визвольного руху. Большевицький режим намагається її здушити засобами масового терору, розстрілів та тюрем і вивозу населення на заслання та до концтаборів на Далекому Сході.

Українську визвольну боротьбу в рр. 1939-41 ведуть провідні революційні кадри, спираючись на власні сили народу. Боротьбу очолює та нею кермує Організація Українських Націоналістів, єдина в тому часі чинна самостійницька організація на українських землях. Український націоналізм на рідних землях виростав із суто українських первнів окремішности українського народу та його змагань до повного національного і державного самовизначення; в своєму розвитку та боротьбі спирався він на українські державницькі традиції і нав'язував до здобутків і досягнень минулої визвольної боротьби українського народу. Спираючись на ідеалістичний світогляд, вважав його во-

люнтаристичні елементи рушійним чинником у боротьбі поневоленої нації, та в своєму розвоєвому процесі зумів протиставитися всім впливам чужих модних тоді рухів, зберігаючи своє окреме суто українське обличчя. Не засклеплюючись у мертвих формах політичного догматизму, визнавав в історичному розвої політичної думки засаду прогресу, що дала йому силу протиставитися ворожим світоглядом та політичним концепціям уже стільки років у безупинній боротьбі.

Український націоналізм — це самостійницько-державницький визвольний світогляд, що протиставився всім ідеям та тенденціям, зокрема комуністично-большевицьким, що мали за мету національне та соціальне поневолення українського народу. Із зрозумілих причин ворожа пропаганда зв'язувала його з фашизмом, чи націонал-соціалізмом, щоб таким способом підірвати силу визвольної ідеї та самого революційного руху, що полонили нарід та організували його до спротиву й боротьби з імперіалістичними окупантами. Український нарід створив був за час свого історичного існування свої власні форми народоправства (княжі віча, козацькі ради) і не терпів монопартійного режиму, вірніш, системи правління, байдуже — чужого чи власного, свого. Боротьба проти большевицько-московської окупації — це водночас боротьба проти диктатури-партії, надто ще чужої, накиненої Москвою. Прямуючи в своїй боротьбі до відбудови Української Самостійної Соборної Держави, український націоналізм підпорядкував тій основній цілі свою політику й тактику. В основу своєї визвольної політики він клав власні сили українського народу, його національну свідомість та політичну зрілість і активність, а шляхом до здійснення відбудови української держави вважав українську національну революцію.

Основним ворогом української державности вважався в нас російський імперіалізм, байдуже, в якій би формі чи ідеї він себе не проявляв. У тій площині тодішнє українство та його політичний провід шукали в світі прихильників, чи там союзників, які були б готові дати бодай моральну підтримку українському народові в реалізації його цілей. Був факт, що в сучасній Європі тільки Німеччина явно готувалася до війни з СРСР, і тому це було природне й наскрізь зрозуміле явище, що український нарід сподівався від німецько-советського конфлікту зміни дотеперішнього свого положення, але очевидячки не такої, щоб поневолення большевицькою Москвою замінити новим поневоленням Німеччиною. Бо сподіваючись німецько-советської війни, український нарід підготовлявся використати її виключно для того, щоб відбудувати свою самостійну незалежну державу.

Тим часом гітлерівська Німеччина створила цілу низку таких фактів, що наказували українцям ще більш скріпити свою обережність. До тих фактів належать: Підступна гра українськими землями Закарпаття в рр. 1938-39, договір Ріббентроп-

Молотов 1939 (коштом знову таки українських земель), або спроби договоритися з Польщею та загравання при них українськими землями ще перед німецько-польською війною. Українському самостійницькому рухові було тоді наскрізь ясним, що Німеччина розглядає українську проблему та українські землі як предмет своїх імперіялістичних плянів. Вислів цьому розумінню дали зокрема Постанови ІІ. Великого Збору ОУН, що відбувся в березні р. 1941, де м. ін. сказано:

1. Організація Українських Націоналістів бореться за Суверенну Соборну Українську Державу, за визволення поневолених Москвою народів Східної Європи й Азії, за новий, справедливий лад на руїнах московської імперії, ССРСР. Організація Українських Націоналістів продовжуватиме всіма силами революційну боротьбу за визволення Українського Народу не зважаючи на всі територіально-політичні зміни, які виникли в на терені Східної Європи.

2. Єдиним шляхом до досягнення наших цілей є Українська Революція в московській імперії ССРСР у парі з визвольною боротьбою поневолених Москвою народів під гаслом: «Воля народам і людині».

ІІ. Великий Збір, розплянуюючи одночасно програмів й політичні постанови напередодні німецько-советської війни, враховуючи пляни Німеччини та накреслюючи тактику Організації, передає провід Організації в руки Степана Бандери.

Безпосереднє завдання на еміграційному терені, що його визначив новий Провід Організації, було скоординувати всі українські сили еміграції в одному диспозиційному центрі, щоб не дати німцям можливостей поставити якийнебудь український чинник чи групу проти себе та, щоб таким способом із місця запаралізувати всякі підступні заміри гітлерівської Німеччини. Ці заходи увінчалися успіхом, і напередодні війни українські еміграційні чинники, поза малими винятками (група полк. Мельника) — об'єдналися в т. зв. «Український Національний Комітет», що його з'їзд відбувся 22. 6. 1941.

Окрім того, напрямні для українських земель були: приготувати край на можливість скорої війни і в зв'язку з нею на виконання завдань, що мали б бути завершенням дотеперішньої боротьби й виявом національних прагнень українського народу.

II. ПЕРШИЙ ПЕРІОД БОРОТЬБИ ВІД ДЕРЖАВНОГО АКТУ 30 ЧЕРВНЯ 1941 Р. ДО ПОЧАТКІВ ТВОРЕННЯ УПА

Державний Акт 30 червня 1941 р. — Розбудова державно-адміністративного та громадського життя. — Німецька реакція на відновлення української державності. — Перша фаза протинімецької боротьби — липень 1941 р. — II. Конференція ОУН. — Підсумки і напрямні протинімецької боротьби. — Збільшений німецький терор. — Збройна сила українського народу. — III. Конференція ОУН.

Дня 22. червня 1941 р. починається німецько-советська війна. В дні відходу советських військ зо Львова, у вечірніх годинах 30. 6. зібрались у Львові Українські Національні Збори, проголосили відновлення Української Самостійної Держави та схвалили ініціативу ОУН, покликавши Українське Правління з Ярославом Стецьком як його головою-прем'єром. В кілька днів опісля створено Українську Національну Радз з д-ром К. Левицьким, сеніором українського політичного життя, б. прем'єром ЗУНР, у проводі. Ці два акти були виявом самостійної волі українського народу. Цими актами український нарід поставив німців перед доконаний факт уже в перших днях їх вступу на українські землі. Тим самим унеможливлено їм заздалегідь приготувану та пляновану підступну гру виступати супроти народів СССР у ролі визвольників. Гітлерівська Німеччина, почавши війну з большевицькою Росією, мусіла змісця виявити свої дійсні заміри щодо до України і інших поневолених народів СССР. Український нарід заманіфестував перед світом правдиву волю, захопивши в свої руки львівську радіостанцію та проголосивши через неї Державний Акт та Пастирський Лист — благословення Митрополита Кир Андрея Шептицького. Стало ясным, за що український нарід вів дотогочасну боротьбу, як розумів можливу допомогу ззовні та, що він завжди готовий повести боротьбу з кожним, хто прийде в Україну, щоб її поневолити.

Український нарід своїм самостійним виступом показав також іншим поневоленим народам СССР на німецькі пляни та

заперечив перед усім світом ворожу пропаганду, наче б то український самостійницький рух був німецькою інтригою.

На багатьох теренах, ще до приходу німців, українці перебрали владу в свої руки. На інших — в найближчому часі після проголошення самостійності, дослівно майже впродовж кількох днів, український нарід дав вияв своїх організаційних здібностей і підготовки до державницького будівництва, перебираючи в цілому своє державне життя у свої руки та випередив всі пляни німців. В дуже короткому часі створено повний адміністративний апарат з обласними, районowymi і сільськими центрами. зорганізовано міліцію, відновлено господарське та кооперативне життя, зліквідовано колгоспи і повернено до приватної власності: наладнано знизу поштовий і телефонний зв'язок та залізничний рух.

Акт проголошення відновлення української державності відбувся свідомо у Львові: тому, щоб уже в перших днях війни Німеччина зайняла ясне становище до питання української держави. Провід Організації був свідомий того, що Німеччина противиться державній відбудові України, і тому, започатковуючи відновлення Української Держави актом 30. червня 41 року, рішився перебрати весь тягар відповідальності на себе. І коли незабаром прийшов удар, Провід зумів свідомо й послідовно цю відповідальність прийняти. Ждати на проголошення в Києві могло бути спізненим, бо німці були б вжили різних протизаходів, щоб до нього не допустити.

Відповідь гітлерівської Німеччини прийшла негайно. На Акт 30. червня Німеччина відповіла безпосередньою реакцією. Через кілька днів по відновленні Української держави з'явилися у Львові команди СД і гештапо для окремих доручень і — коли заходи німецької сторони, щоб відкликати державний Акт, зустрілися з рішучою відмовою, — тоді заарештовано Голову Уряду — Ярослава Стецька і деяких членів цього ж Уряду. Провідника Організації Степана Бандеру і ряд її членів.

Супроти українського народу застосовано перші акти терору, що проявилися в грабунку майна й насильних харчевих контингентах.

Організація Українських Націоналістів, як самостійницький рух українського народу, вступає тепер у нову фазу визвольної боротьби, цим разом з німецьким окупантом. Цей час характеристичний широкою підпільною революційною боротьбою з метою освідомити та змобілізувати українські маси довкола самостійницької ідей. Піти на відкрити збройну боротьбу з німцями спочатку було неможливо і недоцільно з ось таких причин:

- 1) Треба було очистити терен від большевицьких аґентів, щоб унеможливити їм використати нашу визвольну боротьбу пропагандивно на їх власний рахунок, тобто не дозволити обернути українську визвольну боротьбу проти німців у боротьбу за поворот большевизму і сталінської диктатури.

Сл. п. МИКОЛА ЛЕМИК

Сл. п. ОЛЕНА ТЕЛІГА

Сл. п. АННА МАКСИМЕЦЬ

Сл. п. ДМИТРО МИРОН-ОРЛИК

Сл. п. ІВАН КЛИМІВ-ЛЕГЕНДА

Сл. п. ЮЛІАН ПЕТРЕЧКО

Сл. п. ІВАН РАВЛИК

Сл. п. ВОЛОДИМИР ФЕДАК-ГРАБ

2) Маса українського населення, що в зв'язку з війною сподівалися звільнення від большевицького панування і встановлення власного самостійного державного життя, були на безпосередню нову боротьбу не приготувані й мусіли отрястись по довголітньому терорі, зорганізуватися та пізнати нового окупанта, його систему правління та методи діяння.

3) Велике знищення в провідних кадрах українського народу і в Організації дотогочасною большевицькою окупацією. Большевики, уступаючи з українських земель, вимордували жакхливим способом десятки тисяч українського активу по тюрмах.

4) В самій Організації треба було, після завданих большевиками і німцями ударів, приступити до переорганізування, доповнення, зміни тактики й системи, достосовуючи її до ментальности та способу протидії нового окупанта.

Створені напередодні війни Похідні Групи з завданням використати фронтовий хаос і продертися якнайдалше на схід, щоб стати в допомогу народові в боротьбі на два фронти, щоб не виявити передчасно німцям властивих плянів — наказували відповідну тактику.

Тому боротьба з німецьким окупантом проходила в рр. 1941-42 згідно з напрямними I. Конференції ОУН з вересня 1941 р. за такою лінією:

а) перебрати адміністрацію на низах у свої руки та продовжувати започатковану українським Урядом працю;

б) перекинути якнайбільше провідних одиниць за Збруч на цілість земель України, щоб продовжувати працю, що її започаткував український Уряд на Західніх Землях; розподіл колгоспів і радгоспів, ховання майна перед грабежами і безпека українського населення перед сподіваним голодом, захоплення друкарень і випуск преси, широка пропаганда ідеї і гасел визвольної боротьби, протисовєтська і протинімецька пропаганда, акти проголошення відбудови української держави в містах і селах та маніфестації народу (останній акт проголошення відбувся в місті Василькові — 30 км. від Києва);

в) боротьба з голодом. Німці стягали рештки врятованого збіжжя, і зима та весна рр. 41—42 принесли також на Західні Землі, зокрема в підгірських теренах, голод. У малих підкарпатських селах бувало щоденно по 14 похоронів людей, що вмирали голодовою смертю;

г) освідомно-роз'яснювальна акція проти масових вивозів на роботи до Німеччини, а в дальшому організація пасивного спротиву (втеча в часі т. зв. лапанок);

д) акція проти надмірного стягання контингентів і пропаганда за вмілим захованням майна;

е) пропагандивно-роз'яснювальна підготовка до активної боротьби з німецьким окупантом, розкриття німецьких плянів поневолення і колонізації України. Одночасно така ж акція проти нових намагань большевизації українських теренів, що її проводили насилані Москвою в Україну агенти та партизанські диверсійні групи;

є) збір та магазинування зброї;

ж) вишкіл нових провідних кадрів для визвольної боротьби вже майже на всіх українських землях із членів підбольшевицької окупації та обхоплення ними щораз дальших і глибших теренів;

з) поширити наші програмові і політичні постанови та методику і тактику боротьби в зв'язку з охопленням цілості українського терену і народу та з його політичними національними і соціальними

надбаннями, щоб у народі, що був досі розділений окупаційними кордонами, довести до програмового погодження політики й тактики, думки й чину.

Останній період підпільної протинімецької боротьби характеризують також Постанови II. Конференції ОУН, яка відбулася в квітні 1942 р. Подіаємо винятки з неповного друкованого тексту, бо в тих Постановах найкраще відбивається сучасна доба:

«свою політику ми будуємо: а) на творенні і розбудові власних революційно-політичних і військових сил, б) на самостійницькій, ні від кого незалежній всеукраїнській політиці революційної боротьби, д) московсько-большевицькій міжнародній концепції інтернаціоналу і німецькій концепції т. зв. Нової Європи ми протиставимо міжнародно концепцію справедливості національно-політично-господарської перебудови Європи на засаді вільних національних держав під гаслом — «Воля народам — людині», е) ми наголошуємо на ідею Самостійної Української Держави, яка є життєвою необхідністю і відвічним стремлінням української нації, вважаючи, що тільки справедлива розв'язка українського питання може зрівноважити сили Сходу Європи і зумовити вільне життя народів, поневолених Москвою.

VII. Вважаємо, що т. зв. земельна реформа в Україні — це тільки політично-господарський маневр захватника. Його мета — закріпити свою владу шляхом створення видимости визволення і відвернути український нарід від боротьби за свою владу. Німецька т. зв. земельна реформа цілком не відповідає інтересам українського селянства через свою експлуататорську суть. Їх практична мета витиснути якнайбільше хліба й робочої сили з України.

XXI. Критику німецької політично-господарської системи ведемо шляхом роз'яснювальної пропаганди серед мас, боротьби з вислужниками і опортуністами та в стимуляції національної солідарности на всіх ділянках життя.

XXIV. На Осередніх і Східніх Українських Землях критику німецької колоніальної політики поєднуємо з боротьбою проти московсько-большевицьких впливів. проти пропаганди партизанщини, санкціонованих московським імперіалізмом».

Тим часом німці зорієнтовуються в методах української визвольної боротьби і починають вести нищівну акцію по всій Україні. Їм служать та помагають агенти НКВД, які під різними плациками і під зміненими прізвищами зайняли місця чи то в допоміжній німецькій поліції, чи то в самому гештапо. (На жаль, агентурну службу виконували також нечисленні одиниці з українського середовища, які в боротьбі за «владу» й особисті амбіції йшли на німецьку службу). Жертьви, що їх у тих двох роках мав український самостійницький рух, були великі, але здушити визвольну боротьбу окупантам України не вдалося. Організація, розбудована на всіх українських землях, скріплена жертвами героїзму і великої посвяти, перейшла в нову величну фазу визвольної боротьби українського народу.

Почесна листа жертьв українського самостійницького руху і членів Організації нараховує тисячі прізвищ. Подати їх сьогодні на пам'ять народу ще не можливо. Згадаємо тут тільки тих, що були провідниками руху або першими пробоевниками на нових теренах:

В жовтні 1941 р. від куль німецької жандармерії в місті Миргороді, відомий світові через свій атентат на сов. консула у Львові в 1933 році, член ОУН, **Микола Лемик**. Пробивався крізь фронтову лінію до місця свого нового призначення — Харкова. Згинув під невідомим прізвиськом, та його слова при розстрілі: «Я український революціонер-самостійник, гину за Самостійну Українську Державу», перебрав нарід за свої святощі, і вони стали тим голосом духа і крові, що поставив цілу Полтавщину до організованої роботи.

На весні 1942 р. гештапо розстріляло в Києві разом з іншими українськими самостійниками знану українську поетку **Олену Телігу**, за те, що вона організувала «Союз Українських Письменників» і видала в душі самостійницької ідеї літературний журнал «Літаври».

В Кривому Розі в квітні 1942 р. загинули від куль гештапа: інженер-рудник **Сергій Шерстюк**, **Анна Максимець**. Шерстюк і Пронченко — мешканці Кривого Рогу. Це ті, що перші відгукнулися на зазив самостійницької боротьби, це ті, що в довголітній підбольшевицькій займанщині не затратили почуття національної гідності, що в гурті кількох одиниць плекали духа боротьби. З яким завзяттям, з яким захопленням приступили вони до неї! Як гордився Шерстюк, коли під його вже проводом і завдяки його організаційному хистові ріс дух спротиву українського шахтаря, як ралів він, що за недовгий вже час Криворіжчина не тільки дорівняє свідомістю, але й перевищить західні українські землі, що український робітник-рудник засвідчить перед усіми, «визвольниками», для кого він хоче і буде працювати!... — Гордів Пронченко, що врешті зможе видати свої, писані потайки, нечитані нікому поезії, що зможе працювати для української культури, що зможе оспівати працю українського робітника Кривого Рогу без одночасного захвалювання «батька» Сталіна...

Так теж раділа й **Анна-Ганка**, що походила з Брідщини. Ще недавно була вона продавчицею в галинтерійній крамниці на еміграції і так скоро зуміла пристосуватися до місцевого життя, що й гештапо повірило, що вона урожениця Криворіжчини. Вона ж була горда з цього і ніяк не вважала вже себе за «галичанку».

В Джанкой на Криму загинули, закатовані гештапом, три друзі: **Любак**, **Бардахівський** і **Ванькович**. Вони одні з перших прибули на Крим. Вони перші почали там організувати українське життя. Вони перші по довгих роках знову потвердили народові, що Крим належить до України, і перші зложили там свої голови...

В Сталіно (Юзівці) загинув, розстріляний один із перших пробоевиків Донбасу, **Муха** (псевдо). Де, серед яких умовин, докладно ніхто досі не знає. Його друзі ствердили тільки, що друг **Муха** не повернувся більше на означене місце зустрічі...

Дня 25 липня 1942 загинув від куль гештапа на вулиці Києва, Краєвий Провідник і організатор Київщини Дмитро **Мирон-Орлик**, один із провідних організаторів і публіцистів самостійницького руху. Жив у Києві нелегально. Ніхто не знав ні його прізвища, ні походження. Та вістка про смерть цієї «високої ростом, гарної людини», що впродовж кількох місяців зуміла знайти дорогу майже до кожної української хати, де від двадцяти-кількох років зберігався під терором НКВД, український самостійницький дух, рознеслася ще того самого дня. Лікар-українець на санітарній станції хоче ще рятувати йому життя, свідомий, правда, того, що таким способом, може, віддасть його на ще більші тортури, але «може вдасться цю безінтересовну, високохарактерну людину врятувати»... «Їх же в нас так мало...» Та прошите кількома кулями тіло не витримає; серце замовкає назавжди... Гештапівські посіпаки забрали тіло, щоб десь потайки викинути. Та дух Мирона-Орлика залишився в українській столиці серед українського народу. І коли кілька тижнів пізніше на тих же вулицях Києва гинуть від українських куль два перші урядовці гештапа, то хоча недоцільно було подавати, хто і за що, в самому народі передавали одні одним: це за Орлика, за святу людину! Недокінчена праця про розвій української політичної думки до найновіших часів пропала разом з ним. У вирі сучасної боротьби Покійний знаходив час і на неї. Відгребував і студіював у Києві політичну думку України за час большевицької окупації...

4 грудня 1942 р. гине у львівській гештапівській катівні, мордований впродовж кількох годин, Краєвий Провідник ОУН за час советської окупації в рр. 1939—1941 і член Проводу Іван Климів-Легенда. Його приbrane прізвище знала ціла українська земля, його ж самого тисячі людей. Фанатичний борець-самостійник, безкомпромісовий характер, один з найкращих організаторів у нас, довголітній в'язень польських тюрем, невтомний впродовж двох років під большевицькою займанщиною, гине з рук одного з головних гештапівських садистів, оберштурмфюрера Вірзінга, присланого з Берліна в складі надзвичайної комісії для протиукраїнської акції з гавпштурмфюрером Шульце на чолі. Єдині слова Легенди були: «Звуся Іван Климів-Легенда, член ОУН, більше з вами говорити не буду». Лють гештапівського опричника була безмежна. Від жахливих катувань серце Легенди не витримало й розірвалося. Його смерть прийшла вже в часі перших збройних ударів з німецьким окупантом. Кілька днів перед тим, 25. 11. 42 в одній з організаційних хат при вул. Жулінського у Львові, впали від куль українського самостійника три гештапівці, прислані безпосередньо з Берліна для ліквідації українського самостійницького руху.

В тому ж часі, у львівській тюрмі при вул. Лонцького згинувли з виснаження, катувань та заразливих недуг м. і. **Андрій Марченко**, один з провідних діячів ОУН, zarazом знаний орга-

нізатор і суспільний діяч Волині. Він також автор знаних революційних пісень, як: «Ми українські партизани», «Ми зродились із крові народу» і ін., Юліян **Петречко**, організатор і провідник українського робітництва на українських землях у довоєнній Польщі, а в часі німецької окупації також на терені району... Іван **Равлик**, організатор української поліції, гине по кількомісячних вирафінованих тортурах: його арештували в грудні 1941 р. разом з дружиною, тещею й сестрою та ще трьома членами рідні. Їх всіх розстріляло гештапо ще перед його смертю. Батька і сестру дружини, як і батьків самого Равлика вивезли більшовики ще р. 1940 на Сибір

У вересні 1942 року у знаному конц-таборі в Освенцімі (Авшівці) гештапо замордувало руками польських в'язнів, т. зв. форарбайтерів-капо, двох братів Степана Бандери — д-ра Олексу та Василя **Бандеру** й мґра Яцева, члена Уряду 41-го року, знаного організатора української кооперації і багато інших.

У Львові 27. 11. 42. гештапо розстріляло одинадцять українських в'язнів самостійників, а між ними інж. Богдана **Прясецького**, міністра лісництва Уряду 41. р., а в Чорткові 52 в'язнів.

Трохи пізніше, бо вже весною 1943 року згинув у берлінській гештапівській катівні Володимир **Федак**, який відібрав собі життя отрутою, щоб не видати тайни. Друг Федак працював на зовнішньому відтинку і був провідним організатором та виховником українського робітництва, що, запроторене силоміць на тяжкі роботи, не піддалося окупантові, але організувало навіть на чужому терені, району рішучий спротив.

Здавалося б, що такий жорстокий терор німецького окупанта мобально зломить український нарід, зокрема його революційний аванґард: український самостійницький рух. Та навпаки, самостійницький рух кріпшає і в часі збільшеного терору. Згідно з постановами II. Конференції ОУН про розбудову військових катівн сприятливі терени українських земель вкриваються малими законспіровачими збройними відділами самооборони. Поодинокі збройні зударі з німецьким наїзником тривають уже в тому часі постійно, та вони здебільшого не голосні, щоб не виявляти джерела. Коли ж німці разом з більшовиками зорієнтовуються в методах праці самостійницького руху, в його ідеї, силі та популярності в народі, і коли ОУН ствердила свою достатню внутрішню силу, керівництво українського визвольного руху приступає, згідно з напрямними діяння, до реалізації другого етапу своєї боротьби за державність — до створення **збройної сили українського народу**.

І так у грудні 1942 року Провід Організації видає наказ тереновому Проводові Волині переорганізувати існуючі вже дрібні збройні відділи та організувати широко розплановану збройну самооборонну боротьбу українського народу. Ці збройні відділи діяли вже від літа 42 р. за окремими завданнями. З кінцем грудня постала вже перша сотня УПА на Поліссі під командою

сотенного Коробки-Перегіяняка, що 43 р. згинув як командант тієї сотні в наступі на ворога.

Згідно з наказами і окремими інструкціями збройні відділи мали бути стягнені в терен Полісся, де мала постати перша стратегічна випадова база для пізнішого діяння і розвитку УПА. Забезпечивши терен, вони мали почати правильну організацію збройних сил.

Водночас Провід видав окремий наказ одному куреневі при німецькій армії, зложеному з мобілізованих українців, перекинених на Білорусь до боротьби з червоною партизанкою, відірватися від німецької команди та перейти з повним вирядом на Полісся. Наказ цей не міг бути виконаний тільки тому, що курінь, поки наказ до нього дійшов, відмовив уже вдруге послуху німцям, був формально розв'язаний і здемобілізований. (Цей курінь в серпні 41 р., в зв'язку з арештуванням членів українського державного Правління, відмовив послуху німецькій команді, внаслідок чого був стягнений з фронту на територію Німеччини і насильно переорганізований в ряди допоміжної поліції). Стрільців рядовиків звільнили і відпустили додому, де вони мали зголоситися в місцевих станицях німецької поліції, а тих старшин, які не встигли втекти, німці арештували. Тому, що стрільці не зголошувалися в місцевих командах поліції, німці хвилює звільнили старшин, щоб не створювати паніки та таким способом евіденційно охопити всіх стрільців. Цей момент використано і з цією хвилиною майже весь склад куреня переходить у підпілля, щоб здобути військове знання використати для рідної справи та передати його іншим для дальшої боротьби з ворогом. У згаданих збройних відділах Організації, що, створювались в рр. 1941-42, скріплених з весною 43 р. вишколеним кадром українського куреня, треба саме шукати перших початків Української Повстанської Армії — УПА.

В днях 17—23. II. 1943 р. відбувається III. Конференція ОУН, якої постанови визначають уже напрямні для дальшої збройної боротьби. Наводимо деякі з них з неповного друкованого тексту:

1. Сучасна війна на Сході, що її розпутано в ім'я імперіалістичних інтересів німецького націонал-соціалізму і московського більшовизму, ведеться за протинародні, реакційні цілі, за обернення країни і народів у предмет колоніальної експлоатації і грабунку, що несе з собою духово-моральний, соціально-економічний і національно-політичний визиск і гніт, тобто за повне поневолення народів і людини. Це першою чергою війна з приводу України, яку обидва імперіалізми трактують у своїх загарбницьких плянах як центральну проблему їх імперіалістичної політики на Сході Європи та випадову базу для дальших підбоїв.

6. Україна опинилася в учасний момент між молотом та ковалом двох ворожих імперіалізмів Москви і Берліна, що рівною мірою трактують її як колоніальний об'єкт.

9. 1942-ий рік був на українських землях роком впертої і завзятої боротьби українського народу за Українську Самостійну Соборну Державу. Вона проходила серед нещадного гніту й поневолення укра-

Інського народу німецьким окупантом, серед намагання зробити з нього раба на власній землі і знищити як націю, та серед повторних спроб московського червоного і білого імперіялізмів розкласти український нарід і приготувати ґрунт для його нового політичного й економічного поневолення. У відповідь на ці спроби німецьких і московських імперіялістів та як вислів невгнutoї волі українського народу жити самостійним життям і у висліді скріпленої самостійницької акції ОУН Самостійників-Державників на всіх землях України — нарастав єдиний фронт самостійницької боротьби всіх шарів українського народу.

15. Стоїмо на становищі, що передумовою організації всіх політичних і національних сил України до боротьби проти московсько-більшевицького імперіялізму та приєднання до неї всіх зовнішньополітичних сил, зокрема поневолених народів, є боротьба українського народу проти німецького імперіялізму.

Тільки шляхом боротьби проти німецького імперіялізму можна: а) відірвати від впливів Москви ті елементи українського народу, які під загрозою з боку німецького імперіялізму шукають охорони в Москві, демаскувати московський більшовизм, що свої імперіялістичні заміри й далі поневолювати Україну прикриває гаслами боротьби для оборони українського народу й інших поневолених народів перед німецьким окупантом, б) здобути для українського народу і для його національно-визвольної боротьби незалежну позицію на зовнішньому міжнародньому відтинку

17. Ми беремо активну участь у кожній європейській коаліції, організованій іншими поневоленими або державними народами проти імперіялістичних загарбників, але тільки на принципі визнання іншими народами нашого права на нашу державну незалежність.

19. Вольшевицьку і білу імперіялістичну Москву поборювати будемо завжди, як віковичного ворога поневолених народів Сходу та як джерело вічного неспокою в Європі й осередок імперіялістичної експансії на європейський і азійський континент

23. Визнаємо, що тільки організований, політично узброєний чин українського народу під керівництвом його революційно-визвольного проводу, доведе до створення УССД, а назверх принесе Україні визнання і респект всіх інших народів і держав.

24. Переведення і здійснення революційно-визвольних плянів і цілей нашої боротьби за УССД, небезпєка червоного і білого московського чи іншого зовнішнього імперіялізму, вимога збереження українських народніх мас та організації їх плянoвoї оборони і самооборони перед масовим фізичним винищенням та цілковитим економічним грабунком окупантами, — ставили і ставлять перед нами завдання поширювати, скріплювати та творити нові окремі осередки організованої сили народу,

✓ Постанови III. Конференції завершують один із етапів політичної та революційної боротьби українського народу за свою державність, з'ясовують ідейно-політичні напрямні дальшої боротьби та рішенням: «Творити нові окремі осередки організованої сили народу» затверджують накази Проводу Організації про організацію та розбудову УПА.

III. СКОРИЙ РІСТ УПА СЕРЕД БЕЗУПИННИХ БОІВ З ВОРОЖИМИ ЗАГАРБНИКАМИ — ПЕРША ПОЛОВИНА 1943 Р.

Північно-Західні Українські Землі. — Спільний німецький і большевицький фронт проти українського народу. — В боротьбі проти двох окупантів. — Організація збройних відділів. — УПА в офензиві. — Польські осадники в німецькому і большевицькому возі. — Дальші бої і ріст УПА.

На початку 1943 р. положення на Північно-Західних Українських Землях — ПЗУЗ — було таке, що разом із збільшеним німецьким терором большевики (комуністична партія), перекидають з Білорусі червоних партизан для диверсійних акцій. Ціль большевиків подвійна:

З одного боку, йде їм про те, щоб відтяжити фронт, змушуючи німців перекинути кілька дивізій в запілля, і паралізувати німецькі доставки на фронт, з другого боку, вони хочуть витворювати штучно большевизацію теренів запілля та викликати у ворога враження, що населення на даних теренах залишилося і далі вірним комуністичній ідеї та большевицькій партії. Сталін і його партія ніколи не рахувалися з втратами, які мусіло потерпіти населення («Людей у нас хватит!») надто, коли це йшло про український нарід, що не піддався большевизації.

Тому ціль партизанських червоних банд на українських землях була ясна: провокуючи німців, спрямувати всю їх лють на українське населення та, послугуючись безвідповідальною німецькою політикою, винищувати український нарід і його «провідні шари при допомозі терористичних акцій гештapa, щоб завтра використати це пропагандивно, стаючи в обороні того ж народу перед гітлерівськими злочинами, або —, як про це вміли кричати в обороні «невинних жертв від бандицьких рук німецьких загарбників».

Ці методи большевики зуміли зручно використати на Білорусі. Тепер прийшла черга на Україну. Большевикам легко доводилось виконувати цю провокаційну роботу. Малі большевицькі партизанські відділи, що починають свою діяльність від грабунку населення і ховаються в лісах, від часу до часу підмі-

уювають залізно-дорожній шлях. Ці відділи для німців невхопні, і вони не вміли, чи не хотіли розрізнявати, хто тут винен, тільки за всі саботажі робили відповідальним усе місцеве українське населення. За кожний саботаж німці поголовно вимордували населення даної околиці. І так, за саботажну діяльність большевицьких диверсантів на Поліссі восени р. 1942 німці вирізали впень найсвідоміше під національним оглядом українське населення тих теренів. Коли навіть німці й знали, що населення даних теренів не має нічого спільного з диверсійними акціями, проте користали з претексту, щоб могли грабувати та проводити в життя свої плани винищувати українське населення.

При тому слід додати, що большевицькі диверсійні банди в бої з німцями не входили і ніколи не старалися навіть прийти з допомогою населенню. В листопаді 1942 р. знищили німці 100 сіл, в тому найбільше село Кам'янку, якого населення — яких 3000 душ, вирізали майже вцілості, а село зрівняли з землею. У відплату за большевицькі провокаційні акції німці вишукували і стріляли найсвідоміші родини українських самостійників. Так вимордували вони в Цумані 120 родин самостійницького провідного активу. — Як у дальшому будемо бачити, то Сталін тієї провокаційної тактики не залишив до кінця німецької окупації.

Український нарід опинився в матні двох окупантів. Треба було негайно протиставитися одночасно їм обом, не ждучи на правильну організацію збройних частин та на закінчення військових вишколів. І так уже в лютому 1943 р. приходять до перших явних ударів українських збройних частин на Поліссі. Ціллю тих бойових акцій було усунути з тих теренів німецьку адміністрацію та, очистивши терен, перейти до відкиду червоної партизанщини за Прип'ять. В березні цього ж року зліквідовано на тих теренах німецьку адміністрацію і приготовано місця, які мали творити власні вишкільні та організаційні випадові бази в дальшій боротьбі. Разом з тим вдалося українським відділам відкинути червоних партизан на схід за річку Случ і на північ за лінію Ковель—Сарни. До більших боїв доходить в околицях Сарн, Столина і на Володимирщині.

Команду всіх збройних відділів бере в руки створений Головний Військовий Штаб та згідно з постановою всі відділи приймають спільну назву: Українська Повстанська Армія (УПА).

Бої продовжуються: в місяцях березень—квітень. УПА в боях з німцями займає міста й містечка: Володимирець, Степань, Топоровиці, Людвипіль, Деражне, Олика, Цумань, Горохів і ін. Німецькі залоги в тих районах всюди розбито та розігнано. В більших містах, як Крем'янець, Дубно, Ковель, Луцьк, Рівне, Ківерці — відділи то в прямій бойовій акції, то підступом розбили в'язниці і звільнили в'язнів.

В першій половині квітня український повстанський рух, що зростає з кожним днем і набрав стихійної сили, заливає ціл-

ковито райони: Мізоч, Острів, Шумське, Крем'янець, Вербя. Знищено всю німецьку адміністрацію, т. зв. районшефів і ландвіртів — останні мали завдання грабувати українське майно, — жандармерію та сексотів-донощиків ґештапа. Щоб відбити втрачені терени, німці кидають на поміч і відсіч своїм залогам одну дивізію війська, зложену з двох мадярських полків, полку СС-ів і жандармерії та полку козаків, звербованих німцями з полонених Червоної Армії. Після триденних боїв дивізію розбито. Мадяри, що нерado вступали в бої, розпорошилися. Ось деякі дані про німецькі втрати: Вербя — 120 вбитих, Шумське — 29 вбитих, Остріг — 32, Мізоч — 11...

Дуже дошкульним ударом для німецького окупанта був перехід в ряди УПА всієї української поліції і т. зв. шуцманів-українців на цілій Волині і Поліссі. Вони перейшли з повним вирядом і озброєнням і таким способом скріпили повстанські ряди. На їх місце німці запропонували полякам створити польську поліцію. Серед польської суспільности Волині знайшлося багато людей, засліплених історичною ненавистю до українського народу, які пішли на вистуги німцям. Інші поліційні відділи з польського елементу мобілізують німці в Ряшівщині і їх перекидають у північно західні українські землі для боротьби з українцями. З цих польських відділів створили німці окремі поліційні карні відділи, що вславилися найбільшими і найжорстокішими мордуваннями і грабунками українського населення.

Це найприкріші хвилини в часі німецької окупації, коли німцям вдалося кинути поляків проти українського населення в той саме час, коли на польських землях проходив нещадний терор проти польського населення, і коли український нарід став до відкритої боротьби на два фронти. Історична ненависть поляків до українського народу збирала свої плоди. Коли йде про боротьбу з українським народом, то поляки пішли навіть на службу свого власного ворога. Перекинене попередніми урядами Польщі для колонізації українських теренів, виховуване в шовіністичному дусі і в сліпій ненависті до всього, що українське, польське населення Волині і Полісся здавало тепер черговий раз свій іспит. До того ще треба згадати, що большевицькі партизанські відділи діставали повну поміч та інформації на польських колоніях про український самостійницький рух. Тому й немає в тім нічого дивного, що терпець народу урвався. Нарід, який вів тяжку боротьбу з німецькими і большевицькими наїзниками, не міг спокійно і зрівноважено приймати цю чергову акцію проти нього. Він перейшов до самооборони і розплачувався за всі, віками наболілі, кривди.

Щоб не допустити до стихійної масової протипольської акції і українсько-польської взаємної боротьби, що в той час була б корисною водночас як большевикам, так і німцям і послаблювала б головний фронт визвольної боротьби, Українська Повстанська Армія пробувала втягнути поляків до спільної боротьби

проти німців і большевиків. Коли ж це не дало жадного успіху, УПА дала польському населенню наказ опустити українські терени Волині і Полісся.

В квітні спалено на Володимирщині майже всі держгоспи, переіменовані німцями на т. зв. лігеншафти. Були це маєтки колишніх польських дідичів, знаціоналізовані большевиками та перебраїні німцями. Ці маєтки мусіли бути оброблювані дармово та примусовою працею і майном українських селян. Вони становили заразом опірні пункти німецької адміністрації і жан-дармерії.

Бої з німцями тривають безперервно. І так у великому бою біля Дружкополя на Горохівщині згинуло 56 німців і 140 фольксдойчів, ранених було яких двісті. В бою в Пиличах на Володимирщині вбито 96 німців. В травні 1943 р. згинув від рук українських повстанців на шляху Ковель—Бересть шеф гітлерівського СА Віктор Люце разом із своїм прибічним штабом. Він їздив на Україну на перевірку своїх працівників. В німецькому офіційному комунікаті, подано, що Люце згинув в автомобільній катастрофі.

Відділи УПА виконують ряд успішних нападів на поїзди, що ними везено наловлених людей з України на невідільничу працю до Німеччини.

Розріст УПА йде швидким темпом. Вістка про українських повстанців-самостійників, чи як їх німці називали — «рух Бандери» (Бандерабевеґунґ), а большевики «бандерівці» (бандеровці), розходить ся серед народу і організує до боротьби. З усіх сторін України поспішають добровольці, часто пішки по кількадесять миль, щоб вступити в ряди Української Повстанської Армії. Ідуть тепер на Полісся, як колись їх предки ішли на Січ...

В місяці травні повстанський рух перекидається на Правобережжя та своїми діями охоплює області: Житомирську, Вінницьку, Київську, Кам'янець-Подільську. Безлісні терени, коначність докладного вужчого добору членів повстанських відділів, та малі запаси зброї, не дозволили ще в тому часі розвинути широку акцію, що охоплювала б увесь терен. Повстанські відділи діють у напрямі ліквідації німецьких адміністраційних чинників та поборюють німецькі й большевицькі грабіжницькі групи й опірні пункти.

На поміч тим теренам Головна Команда УПА Волині посилає скріплені рейдуючі відділи. Один з таких відділів УПА звів, за час тритижневого рейду по Житомирщині і західній Київщині, в травні п'ятнадцять успішних боїв з німецькими поліційними частинами і большевицькими грабіжницькими групами. Цей відділ знищив тоді м. ін. зовсім німецьку поліційну школу коло Житомира з залогою 260 поліцистів, а недалеко села Устинівки, Потіївського району, розбив дня 25 липня більшу групу німців, що намагалися загородити йому шлях. По німецькому боці було понад сто вбитих, ранених і полонених. Тоді ж у селі

Камінка, Ярунського р-ну, розбито червоних партизан, причому вони залишили в бою 66 убитих та багато ранених.

В червні очищено цілком від німців далішні райони Волині і Полісся — Горохівщину і Деражнянщину. При кінці цього місяця українські повстанці вдерлися до містечка Любитів і Дивинча Поліссі, де ще втримувалися більші німецькі залоги та випалові німецькі бази. Залоги знищено, зброю і боеприпаси забрано.

ІV. УПА — ПОЛІТИЧНИЙ ТА ЗБРОЙНИЙ АВАНґАРД У БОРОТБІ ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ ТА СВОБОДУ НАРОДІВ

Організація звільненого від окупанта терену. — УПА — визвольно-революційна армія цілого українського народу. — УПА — організатор збройних відділів поневолених німецьким і московським імперіялізмами народів.

В місяцях травень—червень проходить у безнастанних боях дальша реорганізація збройних відділів та координація всіх дій УПА. Майже весь терен Волині і Полісся знаходиться в руках або під контролею УПА. Навіть у тих околицях, де з тактичних і стратегічних міркувань було недоцільно революціонізувати терен, українське населення стихійно виступає до збройної боротьби, само усуває німецьку адміністрацію та перебирає охорону даних місцевостей, організуючи місцеві самооборонні відділи. Тому Команда УПА стає перед новим завданням, не тільки охоронювати населення перед нищівними німецькими акціями, але й організувати очищений від окупантів терен. Це дало початок своєрідній будові держави в державі. З одного боку в закріпленому лісовому терені організувалася збройна сила: поставали підстаршинські, а трохи пізніше і старшинські школи, організувалися і вишколювалися окремі військові з'єднання — кавалерії, польової артилерії, польові жандармерії, розбудовано вишколи лікарів-хірургів і медсестер, зорганізовано Український Червоний Хрест. З другого боку довелось організувати від основ ціле життя народу на всіх його ділянках. Покликано до життя нову українську адміністрацію — до округ включно, зорганізовано охорону національного майна, створено господарський сектор, що займався поділом фільварочно-держгоспного майна між селянством та допильновував правильної господарської праці. Відновлено та урухомлено домашній, а частинно і фабричний промисел — миловарні, фарбівні, гарбарні, сушарні овочів, дистиляцію спирту-самогону на йодину, потрібну для медичних цілей. Побудовано зброєневї варстати та урухомлено власну фабрику паперу. Створено інспекторат шкільництва і освіти, що зайнявся перевишколом учителів і урухомленням шкіл, головню народніх, та приготавляв до друку нові українські

шкільні підручники. Організовано самоосвітні гуртки, призначено культурних працівників на поодинокі райони, зорганізовано театральні мандрівні групи. Розбудовано видавництва, самостійницької преси. Створено картографічний Інститут у Дермані для постачання військовими картами відділів УПА.

Для розрібки окремих питань із ділянки державного будівництва створено окремі комісії, як: Комісія для шкільних справ під керівництвом проф. В. Сімовича, господарсько-економічних питань, військових справ, кордонів України. Ці комісії працювали весь час німецької окупації по більших містах України і залишили ряд видінчених праць.

Не зупиняємося на окремих ділянках державницької праці УПА, подаємо тільки все в ляпідарних скоротах, за якими криється праця, жертвенність і посвята.

На тлі цієї змальнованої роботи, що її проводила Українська Повстанська Армія, стає виразним сам її характер. Це єдина армія, що не тільки боролася проти ворогів, але сама мусілакласти основи під будову власного державного життя в умовах чужої окупації. В тому й окремішність УПА та її виключність не тільки в Європі, але й на цілій земській кулі. УПА — це єдина в Європі збройца сила поневоленого народу, що поставлена і вдержана виключно власними силами народу. За цілий час своєї боротьби український нарід не одержав ні від кого ні одного набою. Він мусів все здобувати на ворогові, чи то в часі воєнних дій на українських землях і перекочування фронтів, чи то в безпосередніх боях з окупантами. Над теренами, опанованими українськими повстанцями, не кружляли літаки, щоб їм скидати харчі та боеприпаси, але, щоб, сіяти смерть та спустошення. Кожний набій бралося на вагу людського життя і кожний стрілець-повстанець знав і пам'ятав наказ, що стріляти має тільки тоді, коли ціляє в ворога.

Коли собі усвідомимо, що до того часу ми, як поневолений нарід, ані не мали змоги себе вишколювати, ані не мали вишколеного власного адміністративного апарату, ані не диспонували запасними джерелами технічного і іншого майна та відповідно вишколеного технічного персоналу, — то зрозуміємо, з якими труднощами мусіла собі давати раду самооборона та, визвольна боротьба українського народу. Дослівно все треба було будувати від основ тими силами, що від початку добровільно стали до боротьби.

Українська Повстанська Армія була побудована та організована на принципі добровільности. В її ряди міг ставати не лише кожний українець чи українка, а й кожний громадянин України, без огляду на національність, що визнавав потребу збройної самооборонної та визвольної боротьби проти німців і большевиків та хотів цю потребу засвідчити ділом, тобто, активною участю в боротьбі. Вимагали також від добровольців, щоб — зголошуючись до УПА — приносили з собою власну

зброю, бо запаси зброї, а зокрема амуніції вичерпувалися, і треба було її здобувати виключно на ворогові.

Завдання УПА було організувати і вести самооборонний спротив народу в обороні його прав і гідності проти терору, насильств і фізичного винищування, грабежу та ворожої експлуатації. Ціль УПА була стати збройною силою визвольної боротьби українського народу за відбудову Української Соборної Держави.

Українська Повстанська Армія була вже від своїх початків будована і організована як надпартійна всеукраїнська військова сила і такою залишилася досьогодні. В закликах та листівках УПА проголошує свою революційно-бойову програму:

«УПА бореться за Самостійну Соборну Українську Державу, а в спілці з іншими поневоленими народами за самостійні національні держави народів на їх власних землях. Ми визнаємо право кожного народу — поляків, росіян, чехів та інших — на його власну державу на його власній землі. Ми боремося лише проти імперіалістів і їхніх наймитів. УПА б'є і буде бити всіх тих, хто хоче так чи інакше поневолити Україну».

(З листівки до українців Холмщини і Підляшшя).

«В рядах Української Повстанської Армії (УПА) боряться українські селяни, робітники та інтелігенція проти гнобителів за національне і соціальне визволення, за новий державний порядок, за новий соціальний лад в Україні».

«За знищення большевицьких колгоспів і німецьких громгоспів. За землю для селян без викупу, за вільне господарство, вільне користування продуктами праці».

«За те, щоб велика промисловість була національно-державною власністю, а дрібна кооперативно-господарською».

«За участь робітника в керівництві фабриками, за фаховий, а не комісарсько-партійний принцип в керівництві»...

«За пошану до праці інтелігенції. За створення таких матеріальних умов праці, щоб інтелігент без турботи за завтрашній день та про долю сім'ї міг спокійно віддатися культурно-творчій праці, мав потрібні умовини праці, постійно збагачував своє знання та підвищував свій розумово-культурний рівень»...

«За свободу друку, слова, думки, віри і світогляду. Проти офіційного накидування суспільності світоглядових доктрин і догм»...

«За повне право національних меншин флекати свою власну за формою і змістом національну культуру».

«За рівність усіх громадян України, без огляду на національність. в державно-громадських правах та обов'язках, за рівне право на працю, заробіток та відпочинок».

«Ми проти того, щоб один нарід інші народи «визволяв», «брав в опіку», «давав охорону» і т. п., бо за цими лукавими словами криється гідкий зміст — поневолення, насильство, грабунок. Тому будемо боротися і проти російсько-большевицьких і німецьких загарбників. поки не очистимо України від усіх «опікунів» і «визволителів», поки не здобудемо народної Української Самостійної Соборної Держави — УССД, в якій накінець, селянин, робітник, інтелігент, справді могуть вільно існувати залежно і культурно жити і розвиватись та будуть мати владу в своїх руках»...

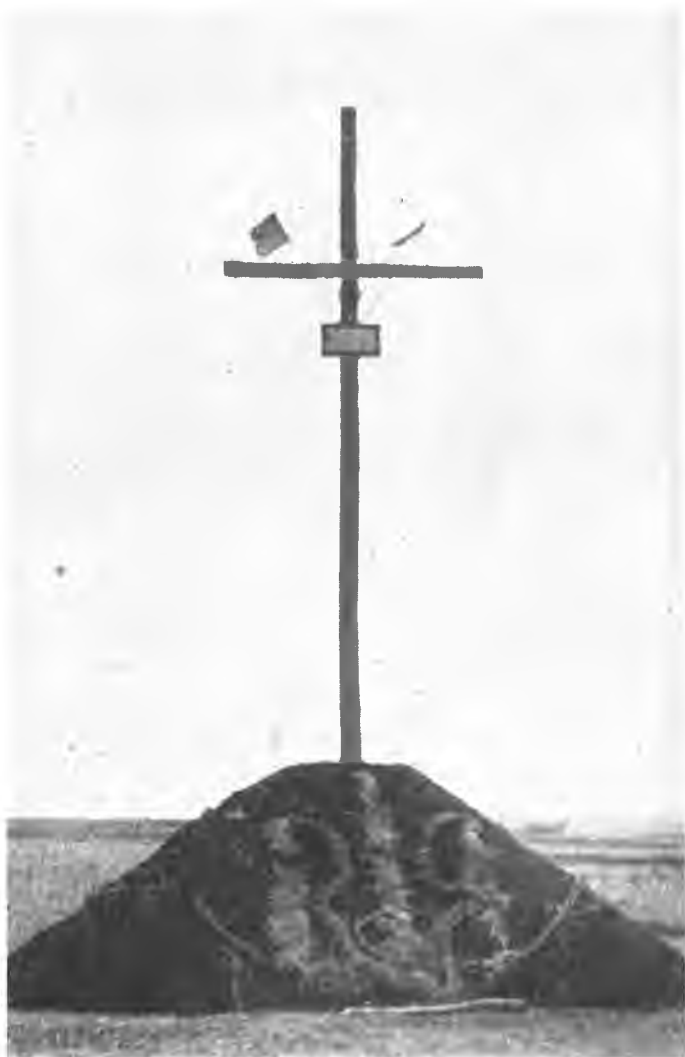
«Боремося за те, щоб кожна нація жила вільним життям у своїй власній самостійній державі. Знищення національного поневолення та експлуатації нації нацією, система вільних народів у власних само-

стійних державах — це єдиний лад, який дасть справедливу розв'язку національного і соціального питання в цілому світі».

«...Переможемо тільки шляхом української національної революції, тільки шляхом всенароднього повстання і збройної боротьби. Тому ніхто не сміє стояти осторонь, приглядатися і чекати».

В ряди УПА могли ставати і дійсно стали поневолені народи ССРСР. Під гаслами — «Воля народам і людині», «Хай живуть самостійні держави всіх поневолених народів», «Смерть катам народів — Гітлерові і Сталінові» — видано заклики до всіх народів поневолених сталінсько-большевицькою Росією і гітлерівською Німеччиною, щоб організувалися і приступали до боротьби за свою самостійність і соціальні права проти німецького і большевицького імперіялізмів та системи поневолення і грабежі. На заклики відгукнулися в першій черзі ті з поневолених народів ССРСР, що перебували на українських теренах, чи то кинені сюди ще в часі большевицької окупації тих теренів, чи як поневолені, зорганізовані німцями в допоміжні німецькі військові відділи. Деяких з тих відділів уживали німці з успіхом проти червоної партизанки чи там як карних відділів при стяганні збіжжєвих контингентів чи до ловлі людей на працю до Німеччини. Німці пробували кинути ці чужонаціональні відділи також проти українських повстанців. Одначе перечислилися. УПА зуміла нав'язати з ними приязні зв'язки і отримувала від них нераз цінні інформації про пляновані німцями акції. В часі ж самих німецьких акцій проти УПА та українського населення, коли якийсь відділ був змушений брати участь у них, він звичайно з усім вирядом переходив на бік повстанців. Знані масові переходи відбулися в Оличі на Луччині, в Мізочі Здолбунівського повіту і в Острозі. Найбільший наплив цього елементу до УПА занотовано в воєнних округах: Рівне, Здолбунів, Крем'янець, Дубно.

Влітку 1943 р. було в УПА стільки чужонаціонального елементу, що команда УПА Волині — згідно з політичними напрямними — приступила до створення з нього окремих автономних національних відділів: — грузинів, татарів, азербайджанців, узбеків. Ці відділи мали своїх власних командантів, свої національні прапори і свою команду. В бойових акціях проти ворога, як проти німців так і проти большевиків, ці відділи відзначалися великою завзятістю і навіть героїзмом. При дальших спробах німців перекинути проти УПА відділи східних народів з інших окупованих країв, команда УПА, щоб не входити з ними в непотрібні бої, вжила супроти них сильної пропаганди в російській а часто і в їх матірніх мовах. Авторами листівок були також члени даних народів, що вже билися в рядах УПА проти спільних ворогів. Листівки виконали своє завдання. У розмірно короткому часі вдалося ті відділи або розложити та знехтралізувати, або перетягти на свій бік до боротьби проти німців так, що німецьке командування було змушене стягнути їх в більшо-сти з протиукраїнського фронту

Спільна могила 52 українських самостійників політ-в'язнів, розстріляних німцями 27. листопада 1942 р. на полі Чортків — Стара Ягольниця. Могила, висипана українським народом за одну ніч, була другого дня зруйнована німцями й опісля постійно відновлювана українськими селянами даної околиці.

УПА-Північ. Відділ кіннотчиків 1943 р.

УПА-Північ. Кінна стежжа 1943 р.

УПА-Північ, Воєнна Округа Південь, Дубенщина.

Батерія артилерії. На коні командир Береза, перед ним Черник,
нач. штабу Воєнної Округи. Грудень 1943 р.

УПА-Північ. Кінна розвідка, зима 1943 р.

УПА-Північ. Харчева валка з забезпеченням, зима 1943 р.

Сл. п. РОСТИСЛАВ ВОЛОШИН-ПАВЛЕНКО,

визначний організатор УПА.

Чота УПА сотні «Полісся» при знімці.
 Із «фінок» (большевицька автоматична зброя) уложений тризуб.

УПА-Північ. Дубенщина, район с. Волковия. Кінна стежа.

УПА-Північ, Остріжчина, Суразьські ліси.
Повстанці в гнізді зліквідованих червоних партизан. Грудень 1943 р.

УПА-Північ. Военна Округа Південь. Дубенщина.
Нач. Штабу Воевної Округи відбирає звіт.

Змістом листівок була коротка історія даного східного народу, в його боротьбі за самостійність, сучасний стан поневолення гітлерівським і сталінським імперіялізмами, вказівка, що по суті обидва імперіялізми б'ються між собою за право поневолення свободолюбних народів, вияснення, за що веде боротьбу український народ та заклик до спільної боротьби з обома імперіялізмами — поневолювачами. Крім спільних закликів-листівок «До пригноблених народів Східної Європи» — «білорусинів, молдован, литовців, латвійців, естонців, поляків, народів Кавказу і Середньої Азії», видано ще окремі листівки до народів росіян, поляків, білорусинів, литовців, грузинів, азербайджанців, вірменів, черкесів, кабардинів, осетинів, чеченців, адигів, лезгінів, інгушів, синів Туркменії, узбеків, казахів, туркменів, таджиків, башкірів, удмуртів, татарів, народів Уралу, Волги і Сибіру, народів Азії. Інші національні невеликі групи — білоруси, росіяни, чехи, литовці і інші — не творили окремих відділів, але боролися в спільних українських рядах УПА.

Жорстокістю і непримиримістю відзначалися тільки ті відділи, що хоча й були на німецькій службі, але не скривали свого правдивого обличчя, хвалячись, що вони є «дітьми Сталіна» і діяли по суті з його доручень.

V. ДЕРЖАВНО-ТВОРЧА ПРАЦЯ Й ОБОРОНА НАСЕЛЕННЯ

Український селянин несе головний тягар визвольної боротьби. — Українське село в щоденній праці й боротьбі. — Лікарі жиди в рядах УПА. — УПА рятує перед насильними вивозами до Німеччини. — Напади на військові транспорт. — Німці й большевики переліцтовують себе в пропагандивній кампанії проти УПА. — УПА проти грабунку українського хліба. — Жнивна кампанія. — Німецька офензива проти УПА. — Польські осадники залишають українські землі. — Державно-адміністративна праця УПА та українського населення. — Проти проявів анархії. — Мадяри на протиукраїнському фронті. — Договір про ненапад.

Найбільший тягар визвольної боротьби спочивав на українському селянинові. Але не зважаючи на свою жертвенність і посвяту, він не міг заповнити всіх вимог боротьби і державного будівництва. Тому від Команди Української Повстанської Армії йшли постійно заклики до міст, до української інтелігенції, щоб добровільно зголошувалася до праці. Заклики мали свій успіх. Багато міської інтелігенції зголошувалося добровільно, інших мобілізовано воєнним порядком, ще інші зголошувалися незабаром самі, коли німці почали нищівну акцію проти української інтелігенції на Волині і Поліссі. Знали, що УПА дасть їм працю і охорону перед німецьким терором.

Українське селянство та сільська інтелігенція несуть головний тягар боротьби. Українському селянинові належить повне признание за високу національну державницьку свідомість і беззастережну відданість визвольній боротьбі. З одного боку, на нього спрямований головний удар німецького насильства, з другого боку, він серед тих ударів в своїй масі боровся на фронті і працював у запіллі. Німці застосували збірну відповідальність і в своєму варварстві не щадили нікого. Щоб вдовольнити свої звірячі інстинкти, вони часто мордували безпомічних жінок, старців і дітей, які не встигли на час сховатися перед наступом карних відділів, бомбардуванням та обстрілом з бортової зброї і запальними

кулями. Майже засадою було, що селянин у часі несподіваного ворожого наскоку, рятуючи захованих у себе бійців чи ранених, приймав на себе перший удар. Не-раз гинув він під тортурами, не зрадивши тайни. Населення Волині і Полісся жило вже від довгого часу в постійному воєнному поготівлі. Це нагадувало татарські наїзди на Україну і козацькі часи, але тепер в далеко ширших розмірах. Український селянин, що йшов у поле до праці, не покидав рушниці. Вона в нього була завжди на поготівлі...

Удень і вночі довкола сіл і хуторів були розставлені стійки, вдень і вночі сторожили селяни на високих горбах чи давніх козацьких могилах, щоб вчасно прийняти повідомлення або самим повідомити найближчі околиці про небезпеку. Сигнальні вогні. дзвони, ракетні стрільна, післанець на коні чи пішки, щоденні зміни гасел від одної місцевості до другої — це зв'язкова охоронна сітка, що діяла вже постійно на цілих теренах. Майже все заховане. На випадок сполоху, заалармовані села, в залежності від звідомлень про сили та пляни ворога, або йшли на поміч найближчим загрозеним околицям і приймали бій з ворогом, або відходили до заздалегідь приготованих сховищ, бункрів та лісів. Села, до яких вдирався ворог, падали жертвою вогню і грабежу. Шойно заалармовані відділи УПА наскакували несподівано на зайняті грабунком відділи німецької карної поліції. Тоді в самій місцевості чи в часі поворотного маршу приходило звичайно до короткого жорстокого бою, що, як правило, кінчався оточенням ворога в незнамому йому терені та його ліквідацією. Пограбоване майно знову верталосся до своїх власників... Люди верталися до своїх знищених осель і починали далі жити своєю щоденною працею. Коли знищення поважніше, зокрема, коли місцевості, положені при головних шляхах та важних воєнних дорогах ворога, наражені майже на щоденні напади, тоді вони переносили в підлісні околиці, і увесь повіт приносив їм поміч. Здебільшого люди із знищених ворогом сіл приміщувалися на залишених німцями маєтках, лісничівках та в інших безпечніших селах. На обрібку свого поля йшли селяни всі разом під охороною відділів Української Повстанської Армії.

В Українській Повстанській Армії відчувався дошкульний брак лікарів, зокрема хірургів. Багато лікарів українців забрали німці ще раніше до своїх лікарень у запіллі чи навіть на фронт. Ранені в боях стрільці УПА мусіли одержати поміч. Вона була в дуже скорому часі налагоджена. І хоч часто за недостатчею потрібних медикаментів доводилося проводити операції без значулювання, стрілець мужньо видержував, бо знав сам умови нашої визвольної боротьби. Більшість лікарів УПА становили жиди, яких УПА врятувала перед нищівними гітлерівськими акціями. Лікарів жидів трактовано як рівноправних громадян України та старшин української армії. На цьому місці треба підкреслити, що всі вони чесно виконували свій важкий обов'язок, несли по-

міч не тільки стрільцям, але й всьому населенню, об'їздили терени, організували польові та місцеві лікарні. Не покидали бойових рядів у важких ситуаціях, навіть тоді, коли мали нагоду перейти до червоних. Багато з них згинуло вояцькою смертю в обороні тих ідеалів, за які боровся весь український нарід.

Німецька адміністрація, як і в попередніх роках, влаштовує «людоловлі» та висилає людей на примусові роботи до «прекрасної Німеччини». В задротованих і пльомбованих тягарових вагонах йдуть з цілої України валки новітніх невідьників на Захід... Розвідка УПА обсервує рухи поїздів. У відповідному місці для нападу поїзди задержуються...

Треба було бачити ту безмежну радість, сполучену із сльозами щастя, треба було чути пісні звільнених сотень, а то й тисяч людей, врятованих перед німецьким насильством. Клянуться, що вже ніколи не дадуть себе зловити і різними бічними дорогами вертаються в свої сторони, дістаючи поміч від села до села. Вони несуть розголос про УПА в найдальші закутки Східної України, там оповідають легенди про українське військо, про мілйонову українську армію та організують у себе повстанські групи. Багатьох із звільнених українців УПА затримує в себе, перевишколює і з організаційними та бойовими завданнями висилає по якомусь часі на їхні терени.

Подібним способом відбуваються напади на поїзди із зброєю та муніцією. Не помагає хитрість ворога, не помагають написи на вагонах, ніби то в них перевозиться вугілля, цемент і запасні мостові частини. Розвідка діє справно. Часто під схил попалали поїзди з німецькими вояками. Ці виходили з вагонів з руками, піднесеними вгору, збиралися на призначене місце, складали зброю і — не знаючи, в чії руки попали, — кляли Гітлера, а думаючи, що мають діло з большевицькими партизанами, кричали: «Гайль Сталін» і просили пощади. Інші зорієнтувалися, що це українські повстанці, підносили оклики «Слава Україні». Після роззброєння повідомляли їх, хто ми і за що боремося, і давали вказівки, як мають продістатись в Німеччину. Звільнені німецькі вояки читали на своїй мові наші гасла, обіцяли, що на фронт вже не повернуться, і несли пропаганду про українську національну «партизанку».

Таким способом вдалося УПА поглибити безодню між німецькими вояками і німецькими поліційними відділами та допровадити до того, що відділи німецького вермахту деколи відмовляли послуху, коли їх кидали до нищівних акцій проти УПА та українського населення, та дезертували. Таких дезертирів намножилося зчасом так багато, що головна кватира Гітлера звернулася з окремим наказом до вермахту, щоб тих дезертирів поборювати та вилловлювати. УПА не знала пощади тільки для німецької поліції, СС-ів і адміністрації. Коли в зупинених поїздах знаходилися і вони, то самі німецькі вояки вказували на них та віддавали їх у руки УПА.

Коли німці побачили і відчули на власній шкурі, що прямим нищівним, тероризуючим ударом не можуть розбити УПА, а тим більше спинити українське повстання, вони починають видавати заклики в пресі і листівках, щоб таким способом внутрішньо розложити та морально заломати український повстанський рух. Починається пропагандивна боротьба. З одного боку, були це заклики до повороту з ліса, де поворотцям запевнювали волю і безпеку, а з другого боку, в тих же закликах до ОУН — самостійників і УПА опоганювали їх, як сталінських запродавців і ворогів українського народу.

Ця пропаганда — до речі говорячи, дуже плітка — не тільки не мала жадних успіхів, але з'єднувала в народі ще більше симпатій до ОУН і УПА, бо німці виразно признавали, що УПА перешкоджає вивозити робітників до Німеччини, стягати збіжжіві контингенти і т. д. А це ж було саме те, проти чого боровся увесь нарід. Коли і ці заклики не мали успіху, німці взялися за провокацію, видаючи листівки, нібито від советської влади, в яких українським повстанцям висказували признання за боротьбу з німцями і закликали, щоб вони з'єдналися з червоними партизанами і визнали Сталіна, а він прийме зате їх Провідника Степана Бандеру (який у тому часі сидів у німецькому концтаборі — прим. Ред.) в члени українського советського уряду...

Одночасно розкинено масово листівки з погрозами, що німці вживуть усіх засобів терору, щоб зліквідувати УПА, при чому згине також багато невинного населення. Взагалі ж німецька пропаганда була заслабка, бо не могла протиставити нічого позитивного ідейно-політичним гаслам ОУН і УПА.

Не залишалась позаду й Москва. Вона навипередки переліцтовувалася з німецькою пропагандою. Коли з початком літа 1943 р. большевики переконалися, що УПА стала поважною політичною і мілітарною силою, якої не можна легковажити, що УПА усунула червону партизанку за Прип'ять — поліські болота, вони почали кампанію подібну до німецької, стараючися в листівках доказувати, що ОУН—УПА-бандеровці — це висулужники Гітлера «фашистські собаки» — і т. п. Ясно, що кожний українець, зокрема український селянин, прочитавши одні і другі листівки, тільки іронічно всміхався та глузував собі з безрадности та умовою вбогости одних і других. Бо кожний українець, що брав активну участь у визвольній боротьбі, знав, за що і проти кого бореться український нарід та його революційний авангард ОУН і УПА.

Прийшло літо і жнивна кампанія. Українська Повстанська Армія дає накази збирати все збіжжя з піль, також з державних господарств, і забезпечити його перед ворогом. Селяни жнуть і звозять збіжжя під охороною відділів УПА або творять власні самооборонні відділи для безпеки жнив. Німці не сміють одержати цьогорічного збору! Це гасло зобов'язує на цілому терені, опанованому УПА, як безсумнівний наказ, а на дальших теренах

означає він — вимолотити якнайскорше все збіжжя і якнайбільше його заховати. Водночас заздалегідь побудовані за виробленим пляном сховища мають забезпечити збіжжя перед знищенням та мають творити запасні резерви на майбутнє. Де німці ще опановують терен, тобто близько головних міст і шляхів, збіжжя, що зжали німці, пропадає вночі, а коли його не можна вивести, — іде з димом...

Політичне і мілітарне положення Німеччини погіршується з кожним днем. УПА свідомо того, що німці будуть мусіти Україну покинути і на зміну німецькій, прийде знову сталінсько-большевицька окупація. Тому всі дії УПА випливають з цієї свідомості та проходять під кутом підготовки до нової дійсності. Подвійний фронт та свідомість, що прогнання німців з України не є рівнозначне з її визволенням, були характеристичними для важких умов української революційно-визвольної боротьби. Такі умови в теперішній світовій війні мав тільки український наріл. та, проте, він свідомо на цю боротьбу пішов.

Не зважаючи на своє катастрофальне положення, німці не хотіли здати своїх позицій. Зосереджують ще раз свої сили, щоб бодай вирвати з України якнайбільше майна та пограбувати все, що тільки можливе. Знову доходить до затяжних боїв. Німці кидають проти сіл Волині і Полісся відділи бомбардувального летунства, яке мало б стероризувати населення. Знищено цілий ряд сіл, були жертви в людях, які не все могли на час сховатися, та й ця німецька акція не досягнула бажаної цілі. Тоді німецьке командування стягає з Білорусі генерала СС-ів фон дем Баха, вславленого спеціаліста в боротьбі з партизанкою. Фон дем Бах хоче перш усього застрашити українське населення та УПА листівками, в яких погрожує та заповідає свою широку акцію. Ось зразок такої листівки:

«Геть з ОУН... німці остерігали вас перед тими безсумлінними елементами, а тепер тому, що багато з вас помагало бунтарям та бандитам в ганебних чинах, мусить промовити зброя. Ви самі винуваті в цьому... Смерть зрадникам, смерть ОУН». Слідє підпис: «Уповноважений Райхсфюрера для поборювання банд фон дем Бах, СС-обергруппенфюрер і генерал поліції»

Той самий Бах пробує підступів і провокацій. В наступній листівці він покликається на листівку, що її сам видав і що на ній підписав начальника ген. штабу Червоної Армії, маршала советського союзу А. Васілевського, де м. ін. подається до відома, «що в імені товариша Сталіна урочисто признано українського вожаку бандита Бандеру старшим большевиком советської України»...

Бах остерігає, що великий німецький райх і спільно з ним Европа, яка воює, така горда на свою ірадавнію культуру, не дозволить себе довше непокоїти кільком негідникам... Далше Бах обіцяє: «...І ми кажемо вам далі, що Німеччина і її союзники здобудуть остаточну перемогу для щастя і благосло-

вення всього людства, само і зрозуміло для щастя і добробуту України». До листівок додає Бах перепустку, в якій гарантує життя і здоров'я тим, що перейдуть із зброєю до нього, навіть як вони були діяльні при українських чи більшовицьких «бандитських ватажках». Ті, що вернуться — говориться далі в листівці — будуть мати право вибрати собі працю в Німеччині, працю в Україні, службу в поліції, службу в адміністрації або працю в сільському господарстві.

Пропаганда Баха не має стриму. Він видає серію листівок за підписами фіктивних українців, або знаних німецьких вислужників українського походження, як Леонтій Марковський і ін. Інші листівки писані знову іменем т. зв. козацьких частин у німецькій армії за підписом «отамана Добровольського».

Відповіддю українського населення було — приготувитися до оборони. Вкінці прийшли погрози на зразок таких: «Нашому терпцю тепер настав кінець. Ми більше не жартуємо. Ми починаємо безоглядно діяти... Кожний, хто буде нам противитися, буде знищений. Хто допоможе вилловлювати і винищувати бандитів, той тим самим врятує своє життя. Вибирайте...»

Та український нарід уже давно вибрав. Вибрав визвольну боротьбу з окупантами.

Після такої пропагандивної підготовки прийшла акція. Фон дем Бах оточує своїми дивізіями цілу Крем'янецьку округу. Шукав українських повстанців цілий тиждень, але знаходив тільки заздалегідь опущені села. Війська Баха пограбували залишки худоби і збіжжя. У ліс не запускалися. Боячись оточення українськими повстанцями, війська Баха вийшли по короткому часі з загрозливих теренів, а в часі відвороту змушені були залишити більшість своїх таборів з нагромадженим майном... Так закінчилася одна з довго підготовлюваних німецьких акцій проти УПА... Пан фон дем Бах впливає пізніше як командант при здавленні варшавського повстання.

УПА не прийняла тоді, відкритого бою з тією простої причини, що дні німців в Україні були почислені, а зближався вже другий окупант, цим разом більшовицька Москва. Треба було щадити людей та военні запаси, зброю й муніцію.

Влітку 1943 р. Волинь майже всеціло лишається під володінням УПА. Поляки, що одержали наказ опустити терен, здебільшого добровільно той наказ виконали. Їхнє нерухоме майно перейшло на власність українського народу. Тим самим перестали існувати створені після 1920 р. польські колонії, як різного роду Сенкевічівки, Людвікувки і т. п. Справді, і тут не обійшлося без провокацій з боку як німців так і більшовиків. Щоб використати для себе польсько-український спір, а також, щоб нажитися звичайними грабунками, одні й другі підшивались під відділи УПА і виконували на поляках акти насильства, грабежів і навіть тортур. У зізнаннях одного з шефів оперативної групи більшовицької розвідки, Александра Чхеїдзе-

Чапаєва, що діяв на Волині читаємо м. ін.: «Поляки давали нам поміч і охорону. Робили це з патріотизму, з ненависти до німців та до українського народу. Щоб загострити ще більш польсько-українську ворожнечу наші партизанські відділи мали виконати під фірмою «бандерівців» кілька особливих акцій проти польського населення, щоб могли після того виступити в обороні того ж населення перед бандерівським терором та таким способом ще більш зв'язати поляків з нами. Знаю, що того роду акції були проведені одним нашим відділом з доручення Топкар-Сауре, і мали повний успіх, хоч відділ цей переступив дозволени інструкціями методи і знищив м. ін. поляків у церкві».

Самі ж німці поступали більш відкрито, бо на створеному ними кордоні між Волинню й Галичиною грабували поляків з цілого майна. Німці, виступаючи на українських землях в обороні польського населення, уживали до того роду пацифікаційних акцій груп, вибраних з колишніх полонених Червоної Армії, і, на жаль, також із втягнених на свою службу деяких українців.

В тому часі весь український нарід бере участь у боротьбі. З цього погляду таких часів давно вже не було в історії українського народу. Їх можна порівняти хіба тільки до часів Хмельниччини. Немає партій, груп, нейтральних. Чоловіки і жінки, старі і молоді працюють та борються, в міру своїх сил, здібностей та фахового знання, проти німецького насильства в обороні життя й майна, гідности та національної чести. Село блокує місто, де стаціонує ворог, не доставляє харчів. Розбудовується даліше й ширше власний промисел. Старші гарбують шкіри, варять мило, шийють чоботи, виправляють полотна, фарбують, шийють одяги, виготовляють бандажі. Дівчата несуть санітарну поміч, організують польові шпиталі, збирають лікувальні зела, харчі, виконують стежну і звязкову працю. Студенти медицини під рукою відомого хірурга вишколюються на польових військових лікарів; інші ведуть культурно-освітню та пропагандивну працю, закладають самоосвітні курси. Старший віком полковник з Армії УНР вишколює фахово кінноту, інший організує польову артилерію, пристосовуючи її до повстанських вимог бойових дій. Відомий маляр мозолиться над ручно виконаними клішами до сатирично-гумористичного журналу «Український Перець». Аптекарьський відділ виготовляє ліки, ін'єкції; один з фармацевтів тратить при цій праці зір. Шкільний інспекторат працює над виготовленням навчального матеріялу та виданням шкільних підручників.

Земельно-господарський відділ має багато турбот і праці з розподілом землі. Селянин оре землю, молотить збіжжя, ховає його старим випробованим козацьким звичаєм у землю, забезпечує, щоб не зогнило, а вночі їде з підводою, щоб довести зброю, харчі та перевезти відділи бійців. Одні везуть харчі для

відділів, інші магазинують у запасних лісних кривках, знаних тільки господарським референтам УПА. Їдуть довгі валки в різні сторони, минають себе польовими шляхами, обмінюються здалека гаслами, гальопом перетинають головні шляхи і пропадають у нічній темряві. Це українська повстанська моторизація. Вона йде дуже справно, хоч шляхи її довгі, а контролю ворожа пильна. Полісся доставляє рибу, гриби; Дубенщина — овочі. Матері сушать хліб, гриби, м'ясо, овочі, що можуть пролежати в землі кілька років, бо хто зна, як буде за рік-два.

Священик виконує свої душпастирські обов'язки, щасливий, що вже не мусить з наказу молитись за здоров'я Гітлера чи Сталіна. Ставленник німців і Москви Митрополит Алексій, що опанував Печерську Лавру й визнав московський патріархат, не повертається з одної із своїх поїздок за інструкціями до гебітскомісара. Авто разом із ним вилітає на шляху в повітря. Діють, де треба, народні суди; допильновує порядку жандармерія УПА.

Залізничні шляхи знищені, шосові мости зірвані. Німці боронять уже тільки головного шляху на схід. Бункер коло бункера. Але, хто їхав у той час залізницею чи шосом, міг бачити з обох боків залізничного шляху цілі гори перевернених, spalених локомотивів й вагонів, а по ровах автостради каросерії авт. Німці їздили тільки в день більшими валками з панцерним конвоем.

Український повстанський рух, керований Головною Командою УПА, розгортається все ширше по українській землі. В кількох випадках постали з ініціативи окремих одиниць повстанські загони, щоб на власну руку вести боротьбу. Спочатку ніхто їх не спинював, Україна велика і місце для боротьби з ворогами знайдеться для всіх, хто з ними захоче боротися. Однак з другого боку, Головна Команда УПА, маючи перед очима ще не такий давній досвід невдачних повстанських рухів в Україні в рр. 1920—24, була свідомо того, що головною причиною їх невдач були розпорошеність різного роду повстанських загонів, брак одного центрального керівництва цілого повстанського руху, прояви отаманії та анархії. Тому завданням Головної Команди було координувати й такі самочинні виступи окремих осіб, щоб не допустити до анархізації української визвольної боротьби, що дозволило б ворогам у скорому часі розправитися з окремими повстанськими загонами. Трагічні роки 20-24 не сміли повторитися. Отаманські виступи залишали навіть легенду про собі, але з погляду цілості визвольних змагань, як відірвані, центрально не керовані й не координовані, були безуспішні. Зокрема, в таких рухах криється небезпека анархії та зведення українських визвольних змагань на манівці.

Одним із таких рухів був загін у силі 150 до 300 вояків Тараса Бульби-Боровця, що іменував себе отаманом. Тому, що

довкруги його особи і організованого ним загону заіснували різні версії, доводиться дати по змозі об'єктивне наświetлення цього питання на підставі збережених звітів і протоколів.

Тарас Бульба-Боровець з приходом німців на українські землі творить за відомом, згодою та інструкціями адміністративних властей, що діяли в той час в імені Українського Правління, в місті Олевську відділ поліції і називає його «Поліська Січ». Спочатку діє за інструкціями і напрямними Української Державної Влади, пізніше щораз більш усамотійнюється, виступаючи як отаман «Поліської Січі». В часі ліквідації німцями української адміністрації на Волині Бульба розпочинає переговори з німцями, щоб задержати свій відділ, як самостійну одиницю, але розмови покінчилися безуспішно.

В лютому 1942 р. Бульба з 15-20 людьми переходить у підпілля та перебуває в сарненському і костопільському районах. Вкінці 1942 р. нав'язує знову розмови з німцями (генштапо в Рівному) та по другій розмові їх перериває, боячись арешту. В тому ж самому часі веде розмову з представником большевицької партизанки полк. Лукіним, спеціально висланим із Москви, але і ці розмови перериває. Щоб надати своєму імені «славу», замовляє Бульба в маляра свій портрет з козацькою шаблею в руках на тлі прапорів і духів предків з вождівським виразом лица. Відбитки портрету роздає населенню в своєму районі та розсилає листи з призначенням і покликанням адресатів до свого «уряду». Такі речі можна було ще толерувати, не зважаючи на те, що Україні не потрібні були бундючі отамани, але борці, що боролися б не для своєї слави, чи своїх особистих амбіцій, а тільки для справи України. Команда УПА не протидіяла тому, коли німці і большевики, а частинно і український нарід зв'язува дії УПА з іменем Бульби.

В початках 1943 р. Бульба з гуртом однодумців творить нову партію, під назвою «Українська Національна Демократична Партія», і приступає до творення збройного відділу, що нараховує до 150 вояків. В березні — квітні 1943 р. Бульба веде переговори із Штабом УПА Північ, одначе пропозицію Штабу, включити себе в загальний український повстанський рух і ввійти до Штабу УПА, Бульба відкинув.

На початку серпня, коли дії УПА обхопили цілість терену, отамані довше толерувати не було можна, бо дані райони не могли творити окремої «республіки»; цього вимагала безпека терену і непевність, чи Бульба не схоче відновити розмови з окупантами. Тому в серпні р. 43 сотня УПА під командою Дороша оточила цілу групу Бульби і перебрала її без одного пострілу. Група складалася з трьох полковників, кількох старшин і сотні стрільців у складі 63 осіб. Це були люди, що випадково попали до Бульби, ховаючись перед німецьким терором. На їх просьбу всіх прийнято в ряди УПА. Сам Бульба з групою 30-40 людей утік. На пропозицію згаданих уже трьох полковників,

щоб звернутися ще раз до Бульби, Командант УПА Північ погодився і одночасно запевнив Бульбі прийняття в ряди УПА і повну безпеку, якщо він до 9. 9. 43 (реченець три тижні) зголоситься; коли ж — він на те не погодиться, — його потрактують як отамана-ворохобника. Висланий до Бульби його ад'ютант Крук не повернувся.

В тому часі Бульба переховується в районі Людвипіль. В часі нападу на нього большевицьких партизан згинула група його людей, між ними Іван Мітринга, політичний керівник групи Бульби. Сам Бульба виїжджає з району і входить знову в переговори з німецьким вермахтом. У листопаді р. 43 гештапо арештує його у Варшаві.

Треба додати, що найближча рідня Бульби була й залишилася карними членами Організації. Жінка Бульби, з походження чешка, жила, за даними очевидця, в районі Тучин (Рівне). Ніколи не була ні переслідувана, ні суджена якими-небудь чинниками Організації чи УПА.

Були спроби диверсії. Повстає партійний відділ з ініціативи людей приналежних до групи Мельника. Коли його акція почала зводитися до переловлювання зв'язків УПА й ширення анархії, він був також роззброєний. І в цьому випадку стрілецтво в більшості залишилося в рядах УПА. Друга частина незабаром явно перейшла до німецьких допоміжних частин та створила групу, що назвала себе «Українським Легіоном Самооборони». Командантом цього «легіону» був німець штурмбанфюрер СД (майор) Бігельмаєр, а ад'ютантом гавтштурмфюрер СД (сотник) Вайхельт.

В Україні, по обох берегах Дніпра, діяли ще самостійні партизанські групи, зложені з українців, що формально виступали під червоною зіркою, щоб дістати від Сталіна поміч. Вони робили спроби нав'язати контакт: УПА із зрозумілих причин відмовляла, тримаючись осторонь, бо була небезпека провокацій та й населення могло утотожнювати українських повстанців з большевицькими партизанами.

Влітку німці перекидають на терени діяння УПА малярське військо, що мало забезпечувати їм транспортні шляхи й поборювати «банди». Воно займає всі вузлові шляхи, залізниці й гостинці, мости й тунелі. Маляри, що нерado йшли на фронт і переважно відступали перед большевицьким наступом, забажали тут себе виявити. Починають нападати на села, провадять паціфікації, грабунки. Започатковуються часи знаних малярських акцій проти українців з першої світової війни. Та цей малярський розмах тривав дуже коротко. Паціфікаційні відділи одержують належну відповідь: на шляхах переходів і ліній відділів УПА доходить до боїв і ліквідацій малярських залог. Коли ж в одному з боїв на головній шосе згинув малярський генерал із своїм почотом, маляри звертаються до УПА

та просять замирення. Доходить до устійнення акту ненападу. Треба признати, що від того часу мадяри поводяться льбяльно на цілому терені. Перепускають відділи УПА через вузлові лінії, що їх стережуть, подають денні гасла, повідомляють про небезпеку з боку німців, перестають грабувати, знають і респектують нашу боротьбу за самостійність. Такий стан тривав до кінця німецької окупації.

VI. РОЗРІСТ УПА, Ї ПОШИРЕННЯ НА ЗУЗ І ОПАНУВАННЯ КАРПАТ

Галичина в складі Генеральної Губернії — Навколо творення Дивізії. — УНС — Українська Народня Самооборона — липень 1943. — УПА в Галичині. — Перші бої УПА-Захід з німцями. — Опанування життя в Галичині. — Дії ОУН і УПА під румунською окупацією.

Що діється в той час у Галичині? Вона, відлучена від решти українських земель кордонами, входить у склад т. зв. Генеральної Губернії 6. Польщі та залишається під зарядом відомого ген. губернатора Франка й його намісників. Тут політика трохи відмінна. Коли на цілості українських земель нема найменшої можливості на прояв якогось організаціїного життя, культурного, виховного, шкільного, церковного, господарського і т. д., то в Галичині німці дозволили на відкриття шкіл і навіть вищих інститутів, що мали вишколювати для німців технічні допоміжні сили.

На весні 1943 р. німці побачили, що їхнього вояка на східному фронті замало, тому й почали в Галичині акцію за організуванням СС-стрілецьких дивізій, подібно як в інших окупованих краях Європи. Самостійницька ОУН поставилася до тієї акції ворожо, а свою постанову подала на сторінках своїх підпільних видань.

У них читаємо м. ін.: «Український нарід не хоче і не буде своєю кров'ю рятувати Німеччину. Якщо Німеччина стоїть сьогодні перед смертельною небезпекою із Сходу, то це наслідки диковинної політики німецького імперіялізму серед поневолених народів Сходу».

«Український нарід змагає до власної держави, і тільки за неї він стане до рішального бою проти одного чи другого наїзника. В повній свідомості загроз, які приносить большевицька неволя на українські землі, ми стаємо в одну лаву до боротьби з московським наїзником тільки з такими народами, які визнають наше право на самостійне життя».

До праці над організацією дивізій німці запрягають створений ними т. зв. «Український Центральний Комітет». При

ньому творять т. зв. «Бойову Управу».

Німці переконались, що фізичною силою самостійницького руху не зліквідують, тому й запрягли до боротьби з ним поодиноких людей з Комітету і своїх агентів. Почалася досить широка пропаганда; з одного боку — за дивізією, з другого боку — проти УПА і «молоді в лісі». Зміст цієї пропаганди був плиткий, грубий; так і видно було, що роблений на зразок і наказ гештапа. Ясно, що він не міг переконати нікого з тих, що вже безпосередньо брали участь у боротьбі з німцями, тим більше, що, не зважаючи на пропаганду, терор не лише не застановлявся, а зростав. Для характеристики тодішнього середовища і стану на українських землях подаємо тільки уривки з документів. Промовчуємо на цьому місці прізвища осіб, що своєю діяльністю не принесли чести українському народові. Клейнимо тільки зраду і даємо, як ілюстрацію, уривки з документів для характеристики часу. Охоче віримо, що в тих складних умовах багато людей могло помилятися.

З наради УДК в Снятині, що відбулася 23 квітня 1943 р. з промови М. Б. агента гештапо:

«...Ви мусите піти до Німеччини на роботу, хоч би ви там гинули тисячами. Знаю про те, що з вами німці в деяких місцевостях погано поступають, але — як би я був німцем, я б з вами поступав ще гірше. (Впадає в патос). — Та ти, хлопе, вошивий, ти брудний, від тебе так смердить гноєм, що аж гидко коло тебе стояти. Ти не вичистиш собі ніколи черевиків, з твоїх уобіт за тобою волочаться віхті, і ти хочеш, щоб такий культурний нарід тебе поважав?... Та ти навіть уклонитися по-людськи панові не вмієш. І ти ще, хлопе, берешся до політики? Ти хочеш бути мудріший, як Гітлер, як Герінг, як Мельник і Кубійович? Тобі, хлопе, від політики зась. Політикою займаються люди вчені, мудрі — еліта. І ми за твою долю відповідаємо перед історією. Не слухай тої бандерівської сволоти... От, хоч би взяти ту листівку «За що ми боремося». Це польсько-большевицька провокація. Це пишуть приклонники «Інтелідженс Сервіс» і шпигуни Англії. Це польська робота. Чому немає там мови про боротьбу проти поляків як основного ворога але пишеться про боротьбу проти німців та, буцімто, проти большевиків? Видавайте нам тих людей, які ті листівки поширюють. Видавайте нам тих шпигунів, які кажуть не йти до Німеччини. Ці люди — зрадники... Хто це такий Рубан? Хаї не ховається під псевдом. Провідники псевд не мають. Тому всі як один до Німеччини на роботи та в ряди Української Галицької Армії. (Має на думці СС Дивізію «Галичина» — автор). Для вас, моїх земляків я зла не бажаю. (Патос). Народі мій, та я тебе люблю, але не люблю тих провокаторів, тих руйнівників, тої бандерівської зграї»

Далі Б. закликав присутніх, щоб у місті сліdkували за бандерівцями і тими, з ким вони ходять. Всі спостереження треба подавати до Комітету. Крім цього Б. накинувся на присутнього НН., мовляв, він бандерівець і провадить киринну роботу. Стероризований НН. дав з місяця слово чести, що він з бандерівцями вже давно зірвав. Збори тривали 2 години. Присутніх було 500 осіб. Б. підтримували ще три вислужники. Проти Б. виступили два громадяни, заявляючи, що «на підлу конфідентську роботу» не підуть.

В листівці «За що ми боремося» коротко і ядерно подана програма Організації Українських Націоналістів, і заклик до спротиву проти грабунку Берліном і Москвою, та об'єднання всіх сил і шарів українського народу. У ній м. ін. читаємо:

«Чим різниться новітній ясир і ганебні людоловки мужчин, жінок і дітей для невільничої праці на заводах у «прекрасній Німеччині» від ославлених вивозів на Сибір, до Туркестану, в концлагери над Льодовим океаном? Терор, знущання, експлоатацію несуть українському народові всі окупанти. Вороги, мов павук, вкрили всю Україну сіткою донощиків, тих ославлених большевицьких «сексотів», «стахановців», «висуванців», «бригадирів» і інших мерзенних зрадників українського народу. Тепер на їх місце маємо на наших землях агентів ґештапо, секретних співробітників, дольмечерів, фольксдойчів і всяку іншу навалоч, що в спілці з німцями плондрує Україну. — Ми, в роки української громадянської війни, під керівництвом надхненників Національної Революції Симона Петлюри й Євгена Коновальця, відновили Українську Народну Республіку, і впродовж трьох довгих років ставили завзятий опір білій і червоній Москві та Берлінові. До бою за Українську Державу веде український нарід Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери. — Степана Бандеру німці вже два роки мучать у в'язниці. Але це не послабило боротьби українських самостійників за УССД. Тепер вони проходять під провідництвом замісника Степана Бандери — Максима Рубана. З кожним днем виростають кадри нових борців, і ані німецький, ані московський терор не знищать їх. ...Ми хочемо жити вільним і незалежним життям. Ми не дозволимо грабувати України. Ми не поїдемо на невільничу працю до німецьких заводів. Ми хочемо хліба і праці на своїй землі. — Нас ніхто не визволить. Ми визволимо себе самі»

Один магістер в Калуші в той час заступник крайсгавптмана в Золочеві, в дні 12. травня 1943 р. подає, що він вживає всіх засобів до того, щоб наші молоді люди йшли до війська, включно з тим, що він як начальник самоврядного зв'язку в Золочеві (заступник німецького Крайсляйтера), накладає карі на ті села, звідки не йдуть до війська, натомість звільняє від кар тих, що йдуть.

І ще голос культурного референта, ставленика ґештапо на Станиславів, з 8. 6. 43:

«Настрої в окрузі в загальному кепські. В більшості сіл відношення до творення дивізії неприхильне. Чути голоси: «Німці мають підступний план на шкоду українців». «Ні один патріот не йде до Дивізії». Свято в Солотвині мало початися, але в год. 11 було всього 200 осіб, самі старі і жінки. Через те по Богослуженні не було дефіляди. Коли ми почали співати національний гімн, юрба мовчала. Мусіли ми кінчити самі».

2. і 3. травня почалась акція вербункових комісій. Тим, що ухилялись від виїзду на роботи, наложена кара буде дарована, якщо вони до трьох днів зголосяться до СС Стрілецької Дивізії «Галичина», вірніші, до виїзду на роботи. Охотники, покарані в'язницею до п'ять років, можуть бути прийняті.

З афіші в бережанському повіті, з датою 16. травня 1943 р.:

...Стверджено, що в бережанському повіті брак всякого військового духа і молодечого пориву. Бережанщина дала всього 439 осіб до

Дивізії. Добра слава, а навіть честь молоді бережанського повіту по-
важно загрожені...»

І подібно на ту саму тему в доповіді:

«Той повіт німцям непотрібний. Сам Губернатор хотів з Вережанщини зрезигнувати, та не зробив того на домагання українців. Вони (німці) не кажуть, що з ним зроблять, але можна догадуватися, що вони ніколи нікого непотрібного не приймають. Треба рятуватися. — Ми прийшли до вас востаннє..., кажіть, що рішили: йти чи не йти».

Заступник Кубійовича на нараді в справі дивізії в Тернополі 23. жовтня 1943 р., подає:

«Внаслідок агітації і нерозумного ставлення молодих людей до тієї справи, акція з дивізією була невдачна. На признаних 82 тисячі людей до дивізії прийнято 53 тисячі, а покликано досі 22 тисячі. З того перед двома тижнями було 16 тисяч, а тепер є всього 10 тисяч. Дезертири втікають в мундурах і зі зброєю. Також «Вавдінст» — Примусова Служба Праці для молоді — внаслідок безвідповідальності роботи майже розлетівся і його працю припинили».

Остаточню дивізію створили. Набір у дальшому відбувався також таким способом, що громадянин, який жив легально, діставав покликання такого змісту: «Ви зголосилися добровільно до Дивізії. В дні (дата) маєте ставитися перед комісію (подане місце). Неставлення потягає за собою кару згідно з військовими законами».

Ось так при допомозі шантажу, застрашування, пропаганди й того роду «добровільного покликання» зібрали німці близько 20 тисяч «добровольців» і створили т. зв. «Ваффен СС Дивізію Галичина». На зважаючи на попередні обіцянки та обдурювання, що в Дивізії буде українське командування, німці перебрали команду над «добровольцями» виключно в свої руки. «Добровольців» вивезли в різні частини окупованої Європи на вишкіл. Організація тайним наказом відсилає до дивізії членів і симпатиків з метою, щоб вони у відповідний час перебрали вартісний елемент у свої руки і щоб не допустили до перекинення дивізії на неукраїнські фронтіві території, а головню на боротьбу проти тих народів, що боролися з німцями за своє визволення. Треба признати, що й ті українці, які погоджувалися з формуванням дивізії, за винятком невеликого числа виступників і шкідників, керувалися українським інтересом, думаючи, що дивізія, здобувши військове знання і зброю, зможе використати їх у відповідний час. Забували тільки, що дивізію організувала гітлерівська Німеччина і що політичні умовини були інші, як 1914 р.

Вже в часі вишколу багато стрільців, користаючи з відпусток чи різних поїздок, утікає. За офіційними ствердженнями німецької команди дивізії, впродовж трьох місяців дезертирувало 600 кращих стрільців і підстаршин, так що всі відпустки після того були здержані. Опісля дезертують із тих частин, що були ближче українських теренів, прямо з військових таборів. Настрої серед стрільцтва такі, що німці задумують дивізію роз-

Вулицями Дрогобича проводять членів і симпатиків УПА і ОУН на страчення, грудень 1943 р. На переді шеф СД і Криміналрат, штурмбанфюрер Бльок (Block), зліва від нього Морльоx (Morloch), референт від українських справ.

Перед страчанням членів і симпатиків УПА і ОУН німцями в Дрогобичі, грудень 1943 р. Трьох праворуч — полонені стрільці в бою під Недільнею 4. XII. 43. (В цьому бою загинув один із праців. Гестапо Дрогобича Laufmann).

Підприємці зустрічаються на зустрічі. Дрогобич, грудень 1943 р.

Гестапівці знущаються над в'язнем, що втікав під час розстрілу. Дрогобич. Ринок коло Касина, жовтень 1943 р. При мурі розстрілюють трьох. На землі лежать інші, вже розстріляні.

УПА-Захід. Відділ на вишколі.

Курінь УПА «Льви» в миколаївських лісах під Львовом при будові землянок.

УПА-Захід. Інспекція з Головної Команди УПА у відділі «Льви».

УПА-Північ: Відділ узбеків, що входив у склад Української Повстанської Армії.

**Шибениці були збудовані в усіх містах і містечках України.
Одна із щоденних картин: Німці вішають українських-самостійників,
в Миколаєві н. Богом.**

в'язати і вислати в карний табір. Не рішення на це тільки тому, що стан їх був уже незавидний і бракувало їм фронтового вояка.

По вишколі дивізії німці не можуть рішитися перекинути її на фронт; вишколена дивізія жде кілька місяців на призначення. Остаточо перекидають її в червні—липні 1944 р. на лінію фронту під Броди. Везуть через українські терени безпосередньо на фронт, бо бояться задержатись хоча б на короткий час в заплілі. Тут, у фронтовій полосі, старшини і стрільці дивізії нав'язують відразу контакт з оперуючими на тому терені відділами УПА і впродовж тих кільканадцятьох днів побуту доставляють УПА тайком масово зброю і військове технічне приладдя. За звітом, забезпечено тією зброєю й муніцією яких два курені УПА. Дивізія має доручення перейти до УПА, та сильна липнева большевицька офензива, що почалася на цьому відтинку фронту, перешкодила в тому. Впродовж трьох днів большевицька армія дивізії оточує і розбиває. Ті, що зуміли врятуватися, перейшли до УПА. Кількість їх невідома.

Москва також не хоче залишити Галичину без свого впливу. Вона, вже свідомо небезпеки УПА, її гасел і боротьби, кидає проти неї свої найкращі партизанські сили. З Лівобережжя через Полісся веде червоних партизан сам Ковпак, пізніше двічі герой Советського Союзу. Одначе, коли в кількох сутичках з відділами УПА його загони розбито, він обходить терен Волині і в серпні через Кам'янець-Подільську область продирається в Галичину та постійним маршем доходить, майже не задержуваний німцями, через Тарнопільську область, попри Бучач, Підгайці, Галич, у Карпати.

Його загін часто підшивається під УПА (мазепинки, тризуби), щоб таким способом обдурити населення. Німці виявляють повну нездарність і незарадність. Щоб не дати Ковпакові опанувати Карпати, що мали для нашої боротьби першорядне значення, окремим наказом Проводу Організації формується на терені Галичини «Українська Народня Самооборона» (УНС). Цю назву впроваджено з тактичних мотивів, щоб обдурити німців принаймні на початку, що це не УПА, а тим самим створити хвилево один тільки явний фронт. Впродовж двох тижнів формуються окремі відділи, що їх приспіненим маршем Команда УПА перекидає в Карпати для боротьби з червоною партизанкою.

Маневр супроти німців вдається. Поза двома невеликими боями з німцями, всі відділи переходять, чи переїздяють у гірський терен, де майже безпосередньо встрайують у зачіпні бої з загонами Ковпака. Він, відчуваючи, що не здержиться в ворожому собі терені, старається перевести певний маневр, але у Ворохтянському просмику попадає в німецьку засідку, що розбиває остаточно його відділ. Сам Ковпак повертається на Схід, де дістав від Сталіна ступінь генерала, а потім — нарко-

місара військових справ УРСР. Його заступник Руднєв, теж героєм Советського Союзу, гине в бою з одним із наших відділів.

Сформовані відділи лишаються вже постійно в Карпатах. Очищують терен з недобитків Ковпака та з насаджених агентів, доповнюються новими силами, закладають табори і проходять правильні вишколи. Карпати стають другою стратегічною базою українських збройних сил.

Може насуватися питання, чому Галичина не виступила одночасно з Волинню до відкритої боротьби? Причини передовсім тактичні. Галичина, найкраще zorganizована, боролася проти німецького терору іншими методами. Також німці, як уже сказано, застосовували на цьому терені трохи іншу політику. Треба було якнайдовше вдержати цей терен у релятивному спокої, щоб могли мати своєрідну запільну базу для доповнювань інших теренів провідними одиницями, зброєю, медикаментами, ширшим організаційним плянуванням, виданнями. Німці не мали сил насадити своїх окупаційних частин на цілий терен так, що села, а то й повіти подальше від головних шляхів були вільними й залишалися під повними впливами Організації. До сутичок чи менших боїв охоронних відділів Організації з німцями доходило тільки з konieczности. Свою основну роль терен Галичини мав виконати в дальшому розвитку визвольної боротьби і він її виконав.

По ліквідації большевицької партизанки Ковпака, тобто по спробі штучно накиненої большевизації Галичини, сформовані відділи УНС, що становили фактично відділи УПА, доповнюються і проходять правильні військові вишколи в різних родах зброї повстанської армії. Доки доцільно, вони в зачіпні бої з німцями не вступали. Одночасно в терені проходить пропагандивна акція за зголошуванням добровольців в ряди УПА—УНС. Ця акція набирає в короткому часі стихійного характеру. На заклик голоситься не тільки молодь, але й батьки. Доходить до того, що батько з сином, потайки один перед одним, приготавляються до вимаршу, відкопують і чистять найкращу зброю, кінчають пильні роботи, щоб нарешті зустрітися однієї ночі на спільній виправі або за кілька днів у спільному відділі. І щойно там батьки мають повне здоволення. Вони, як старі вояки з першої світової війни, по короткому перевишколі перебирають дальший вишкіл новиків і дають прочухана синам за їх недавню перед ними конспірацію. Число добровольців таке велике, що мусить появитися окрема інструкція, скільки добровольців з даного терену можна прийняти. А вже найгірше тим, кого лікарська комісія на одному з етапів відіслала додому, як нездібного до військової служби. Не один з них просився, щоб його перекинути в інший терен до праці, бо з нього будуть жартувати дівчата й друзі.

Ночами, через призначені лінії зв'язків, проїждять довгі валки, часто більш як 100 підвод. Мусять переїхати 20—30 км.

на черговий зв'язковий пункт, де ждуть на поготовілі чергові підводи, які ще вночі мусять повернутися і ранком стати до звичайної своєї праці. Німці скріплюють сільські варти до 40 осіб, та не зважаючи на те не було за цілий час випадків зради. Самі вартівники пильнували, щоб село спало, щоб зайва людина не бачила, що в даному селі діється. Замітали сліди на постоях і, в разі запитів, що звичайно не обходилося без побоїв німецької поліції, їх відповіддю було: Нікого й нічого не бачили й не чули.

А треба було доставляти не тільки стрільців. Гірський терен потребував харчевої помочі, головно збіжжя, а дальше шкіри, мила, полотна. І їхали валки з Поділля, ішли корови з означеним гасловим знаком (числом) кінцевого етапу, під скріпленою охороною переїжджала відкопана зброя. В терені між окремими областями, повітами, а врешті й селами почалася тайна конкуренція за першенство. Провінція Галичини, поза самим містом Львовом та частинно обласними містами, починала жити самостійним життям. Інтелігенція, поза малими винятками, в цілому солідаризувалася. Були часті випадки, що інтелігент, до якого не було довіря, приходив сам з жалем, що його поминено при збірці, або заявляв своєму синові, який несподівано повернувся із студій, що той зневажає його, коли укриває перед ним свій відхід до УПА. З українською інтелігенцією на провінції обласні проводи відбували окремі відправи, на яких пояснювали політику й тактику Організації, завдання УПА та вислухували їхні завваги.

Творення збройних відділів не лишається без впливу на зміну цілого відношення сил у терені. Нарід, свідомий вже своєї сили, хоче якнайскоріше позбутися всякої залежності від чужої окупантської влади й саботує явно всі її накази. Щоб з тактичних оглядів не доводити ще до прямих зударів, Організація перебирає адміністрацію в свої руки і таким способом не допускає до стихійних, неплянових виступів. З другого боку, німці, натрапивши в кількох місцях на спротив, починають терен студіювати, висилаючи агентів під різним прикриттям: втікачі з робіт у Німеччині, продавці мануфактури і т. п.

Першим явним протинімецьким виступом УНС—УПА в Галичині був приготований і виконаний успішний наступ, у липні 1943 р. в Святославі коло Сколя, на карний табір української молоді з т. зв. Бавдінсту. Була це впроваджена німцями примусова служба праці для молоді від 18—21 року життя. Умовини в ній дуже важкі. Брак харчів, брак гігієнічних житлових умов, мила, одежі, прикриття, а до того німецькі помічники-наставники т. зв. різного роду форарбайтери польської національності — робили життя в таборі просто нестерпним. Молодь попадала за втечу з тих таборів праці чи за іншого роду спротив у карні табори, де фактично була призначена на знищення при повній виснажальній фізичній праці. Гештапівську залогоу та-

бору зліквідовано, засуджених на каторжні роботи звільнено. Однак не всі могли повернутися додому. Багато з них були такі покалічені, попухлі від голоду, що їх довелося перевести до польових лісових шпиталів.

27. вересня німці виконують перший більший наступ на один з вишкільних таборів УПА в Долинщині. Команда, повідомлена заздалегідь, переносить майно табору в інше місце. На наступ німців відповідає вогнем. Бій триває цілий день. Стрільці видержують першу бойову пробу і здають военний іспит Вночі, щоб не витрачувати дорогої муніції, опускають цей табір і приходять у приготований заздалегідь інший. Ранком німці здобувають залишені бараки, підпалюють їх і по відпочинку вертаються під вечір вузькострілкою в напрямі на Долину. В засідці вони попадають під кулеметний обстріл одної чоти і залишають у проваллі понад 200 трупів. Стрільці табору мають свято. Є нова зброя, є мундтури, є перша більша перемога над ворогом, що досі тероризував населення. Німці про цей бій мовчать. Нема жадної відплатної акції. Побачили, що не доцінили сил хочуть непомітно приготувитися до більшої ліквідаційної акції. Та це вже запізно.

Наказами Проводу Організації і Головної Команди УПА організація в цілому терені бере владу в свої руки. На перший плян іде ліквідація т. зв. «лігеншфтів» (давні поміщицькі двори). Вони здебільшого були адміністровані поляками, німецькими вислужниками, т. зв. «Фольксдойчами» або таки самими німцями. Нарід їх ненавидів, бо був змушений, часто під поборами, виконувати панщизняну працю. Зліквідовані лігеншфти постачають УПА коні, худобу, збіжжя, цукор і інше майно, а селяни отримують землю на обрібку. Боїв майже нема. Відділи, часто перебрані в німецькі уніформи, приймала адміністрація як охорону перед повстанцями. При тому польські фольксдойченські адміністратори старалися якнайдокладніше поінформувати тих «німців», кого в селі треба арештувати чи зліквідувати. По короткій гостині та перегляді всього, часто схованого майна, приходило до вияснення, при чому часто були комічні ситуації. Якщо провини згаданих панків не були тяжкі, якщо вони не були спричинниками смерті українського населення і не були винні в насиланні пацифікаційних відділів, — тоді вони діставали буки і наказ якнайскоріше опустити околицю. За таку розв'язку були вони звичайно дуже вдячні.

Друга акція пішла на очищення лісу і підлісних околиць від ворожого елемента. Так усунено або зліквідовано всю ворожу українському визвольному рухові лісову адміністрацію і службу. Лісові терени перейшли під управу УПА. Акцію проведено майже в цілому терені, не оминула вона й окремого маєтку губернатора Галичини Вехтера і його перегонової стайні. 16 повнокровних коней відійшли на нові перегони до УПА. Не

помогли обіцанки дати за зворот кожного коня 60 тучних свиней. Спроба переговорів залишилася без відповіді.

Галичина, як і всі західньо-українські землі, була в часі попередньої польської окупації населена пляново накиненими польськими колоніями. Поляки, що в той час на своїх землях провадили також боротьбу з німцями, тут у великому числі пішли на вислугування німцям проти українського населення. Були, правда, здорові прояви як серед низів, так і серед керівних одиниць, та, на жаль, ті одиниці, не мали послугу серед польського населення, що жило ще даліше впокуваними їм раніше настроями повної негачії українського народу.

На таке положення впливало й те, що в поляків різні підпільні організації, партії і групи, кожне на свою руку, проявляли діяльність. Коли й були спроби з польської сторони знайти порозуміння, то проти даної групи зараз виступала, з конкурентних мотивів, інша група, яка старалася відповідно впливати на польську шовіністичну ментальність і на вуличні елементи. Щоб не доводити і тут до непотрібного третього фронту боротьби, тим більше, що Організація в своїх програмових постановах не звертається до поляків за полагодженням спору і включенням їх у спільну визвольну боротьбу, видано наказ полякам виселитися з околиць, важних для діяння УПА. Коли це не помагало — спротив був ліквідований силою. (Видані листівки поляки прийняли негативно).

Перебрати цілість життя народу на провінції в Галичині можна було легшим способом, як на Волині. На це склалися: більша пляновість, недопущення до стихійних акцій, більша організованість народу та менша кількість німецького адміністративного апарату в низах. Німецька адміністрація була тільки в повітах, а в збірних громадах і селах вона находилася у руках українців під німецькою контролею. Після ліквідації німецької контролю адміністрацію здебільшого залишено, підпорядкувавши її районним і станичним керівникам організаційно-адміністративного та господарського рефератів. Таким самим способом узято в руки кооперацію, так що життя назверх проходило спокійно. Районова чи окружна молочарня працювала даліше, тільки масло, в часі доставки до центру, було в дорозі конфісковане. Решта доповнень приходила з німецького майна, здобутого наскоками на поїзди і конфіскацією. В кінцевих місяцях 1943 р. Галичина як терен визвольної боротьби зливається з теренами Волині і Правобережжя, затримуючи свою відмінну тактику. Десять областей України на всіх 21 за советським поділом, стоять у явній і відкритій боротьбі з наїзником.

Окремо треба згадати про працю Організації і творення відділів УПА на українських теренах під румунською окупацією.

Буковина, що в 1940 р. попала під большевицьку окупацію, в червні 1941 р. повстає разом з іншими українськими землями до відбудови української державности. Вже в перших днях

встановлює зв'язок зі Львовом і діє за напрямними Українсько-го Правління. По арештуванні німцями членів Уряду, Буковина переходить знову під румунську окупацію, а самостійницький рух переходить у підпілля. В серпні 1943 р. масові арешти українських самостійників, з одночасним терором супроти українського населення, паралізують всяку національну політичну працю. Щойно в квітні 1944 р. Організація приступає до ширших підготовлених і плянових акцій. Створені невеликі числом бойові відділи почали очищувати терен з різного ворожого елементу, а одночасно серед народу поведено сильну протирумунську і протибольшевицьку пропагандивну акцію. І так 9. 4. 1944. р. в с. Лукавець, Стороженецького повіту, спалено фільварок і знищено 13 донощиків. Ця успішна акція змобілізувала стероризоване до цього часу населення, і в скорому часі по всіх селах постають самооборонні боївки. Подібні акції переведено м. ін. і в сс.: Багна, Міліїв, Каратчів, Чорноус, Вилавче і ін. У с. Мхова створено вишкільний табір, що незабаром охопив своїми діями цілу околицю. Він прибирає тимчасову назву БУСА (Буковинська Українська Самооборонна Армія).

В травні р. 1944 відділи об'єднуються і зливаються в УПА-Захід та переорганізуються до нових дій на підбольшевицьку окупацію.

В заміну за румунського вояка й нафту, Гітлер віддав під румунську окупацію й експлоатацію нові полоси українських земель по ріку Бог (півд. Бук.), себто область Одеську і частинно Миколаївську і Вінницьку. Цей терен названо «Трансністрією», що творила окрему адміністративну одиницю під військовою і поліційною владою румунської держави. Політика румунського уряду зводилася до повного грабежу населення та експлоатації терену і до пропаганди, що кордони Румунії властиво повинні сягати по... Кавказ.

При організації праці на цих теренах, як і на всіх українських землях, треба було брати до уваги умови і стан тих теренів. Насамперед, завданням організації було опанувати портове місто Одесу. Більші акції виконали українські самостійники в р. 1943 проти переселенчої акції й проти ожебрачування та виголоджування села. Обидві ці акції закінчилися успішно. Румуни, плянуючи насадити на ці терени своїх колоністів і зрумунізованих білогвардійців, муєіли цю акцію припинити і офіційно відкликати в пресі. Друга акція, за збереження хліба, довела до явних кількадечних страйків, напр., у Томашпільському районі, і закінчилася успішно. Населення одержало більший приділ хліба.

14. жовтня р. 1943. румунська поліція т. зв. Сігуранца, арештувала в Одесі і в терені кількох членів Організації й кільканадцятьох невинних людей. По двох тижнях звільнено всіх, пропонуючи одночасно офіційні розмови між представниками тодішнього румунського уряду й українськими представниками

самостійницького руху. Розпочаті розмови були перервані українською стороною, тому, що не можна було погодитися, щодо державної приналежності українських теренів Буковини й Бесарабії і тому, що румунський уряд не хотів рішитися вести самостійну від німецького диктату політику.

З кінцем р. 1943 створено на цьому терені перші малі відділи УПА з окремих, самооборонних боївків, що діяли до того часу. Відділи організувалися в ярах і балках Дністра. З румунськими військами прийшло до кількох малих сутичок в околиці Жмеринки в обороні населення перед грабежем, і щоб здобути потрібну зброю. Завданням відділів було творити третю стратегічну базу для УПА-Південь на час большевицької окупації.

VII. РЕЙДИ УПА НА ОСЕРЕДНІ УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ФРОНТУ БОРОТЬБИ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ

Лівобережна Україна під терором німців і НКВД — Дії і рейди УПА на Правобережжі. — I. Конференція Поневолених Народів Східної Європи й Азії.

Лівобережжя України зайняте наново большевицькими військами. Україна вже знову в подвійній окупації. Вже в перших днях попадає вона під знаний терор НКВД.

З Лівобережжя приходять перші вістки. Терор, реєстрація всіх мешканців з одночасним поділом на більш і менш винуватих, (невинуватих немає), поголовна мобілізація, 5—14-денний вишкіл — і в першу лінію. «Доволі наїлися німецького сала». Так витають енкаведисти мучений німцями нарід.

Не припинюється, а навпаки кріпшає заразом терор німців. Вони перестають над собою панувати, шукають винувника, хочуть мати спокійне запілля. Вої з німцями на порядку дня.

Вони нищать і вивозять усе, що лиш попаде під руки. Села, цілі полоси при шляхах своїх відворотів палять, а населення насильно гонять за собою в ясир. Пішком, без харчів, сотні кілометрів. Добровільно відходять з ними лиш ті, що працювали в адміністрації і помічних поліцейних відділах. Більшість з них переходить по дорозі самотійно в ліс. Голосяться до УПА. Частина лишається. Становище Команди ясне. Український нарід емігрувати не має куди. Мусить лишитися на рідній землі і боронити своїх прав.

Правобережжя в боях з німцями. Клич: «Не дати німцєві грабувати української землі», мобілізує далше і в часі, коли яким було кожному, що же український нарід у найближчому майбутньому. Від сталінського «визволення» ніхто не сподівався нічого доброго. Методи його «найдемократичнішої» системи зйані українському народові дуже добре.

Самооборонні відділи, творені за ініціативою УПА, переходять до наступу. Ось витяги з деяких коротких звітів:

«3. жовтня 1943 р. Самооборонна група українських самотійників опановує станиці німецької поліції в Литині (Вінниччина), визволяє в'язнів, забирає 300 рушниць. Пулинський р-он звітує: «Завдяки діяв

УПА майже все збіжжя лишилося в руках місцевого населення Німцям, всупереч їхнім спробам, не вдалося нічого вивезти. Їхні транспортні йшли з вогнем. Колгоспне і совхозне майно переходить знову в руки населення».

Команда УПА скріплює ще раз безлісний терен Правобережжя. В другій половині жовтня, в терені Житомирщини, рейдує група УПА в силі шістьох сотень. Завдання їх — прикоропити терор німців і червоних партизан, а заразом підготувати нарід до нової окупації. 15. 10. 43. р. зводять вони великий бій з німцями біля села Могилівки, на шляху Зв'ягель—Коростень, а 17. X. 43 р. в містечку Бараші. 20. X. 43 нищать вільності велике фольксдойчерське село В'язовець, пулинського району. Під кінець жовтня і в кінці листопада рушити на схід нові сотні УПА. Їх дії поширюються на Житомирщину, Київщину, Кам'янець-Подільщину. Своїми успішними боями — рейдами вславились командири Дубовий і Верещака.

Від 5. XII. 43 — 13. I. 44 рр. рейдує по Кам'янець-Подільщині, під командою Бистрого, курінь УПА особливих доручень. Зводить ряд боїв. Біля с. Лисогірки розбиває каральний загін німецької поліції. Здобуває автомашини і більшу кількість зброї й муніції що її везли німці для інших своїх відділів. Нарід витає і приймає їх усюди, як українських самостійників, як частину української армії. Розвівається наявно вся большевицька пропаганда про «советський народ», про «дітей Сталіна» про «назадницькі - контрреволюційні самостійницькі мрії». Нарід світобий свого хотіння та заразом свідомий реальних можливостей і завтрішнього дня. Ненавидить до краю німця, що приніс тільки неволю, садизм, руїну і тепер послідовно сам у ній топиться. Пощади нема. Нарід також бачить наявно силу сьогоднішнього походу Сталіна, що наново випіс на безглуздій політиці Гітлера. Нарід свідомий також того, що протиставитися йому в сучасний момент повністю ще неможливо.

В вересні і жовтні 43 р. наплив членів союзних народів до УПА зріс ще більше. Крім напливу малих гуртків, перейшов до УПА повний курінь азербайджанців. В боях з червоною партизанкою і німцями виявили вони не тільки очайдушну відвагу, але й моральний гарт, бо не зважаючи на спроби ворога, не перейшли на його бік і відкинули всякі обіцянки, як з одного так і з другого боку. В рядах цих відділів є також люди з національним політичним вибобленням. І тому вони радо повитали ініціативу Команди УПА та приступили до праці над політично-програмовим оформленням Союзної Визвольної Боротьби Поневолених Народів.

Штаб УПА передав цю справу окремій комісії. У висліді її підготовної праці відбулася І Конференція поневолених Народів у днях 1—22 листопада 1943 р. На день раніше на околицю, що в ній мала відбутися Конференція був напад німецького по-

ліційного баталіону. В боях взяли участь також учасники Конференції.

В Конференції взяло участь 39 делегатів від 13 народів: азербайджанського — 4, башкирського — 1, білоруського — 2, вірменського — 4, грузинського — 6, кабардинського — 1, казахського — 1, осетинського — 2, татарського — 4, узбекського — 5, українського — 5, черкеського — 1, чуваського — 1. Крім того, було присутніх 10 почесних гостей різних національностей, що взяли також участь у працях Конференції. Вислідом праць Конференції є «Постанови Першої Конференції Поневолених Народів Східної Європи й Азії» і заклик «До Поневолених Народів».

Подаємо винятки з постанов:

«Обидва воюючі імперіялізми заперечують право народів на їх вільний політичний і культурний розвиток у самостійних національних державах та несуть усім народам політичне, соціальне й культурне поневолення в формі гітлерівської «Нової Європи» чи большевицького СССР.

Тільки національні революції поневолених народів припинять безглузду воєнну різню і принесуть світові тривкий мир. Новий міжнародний лад, опертий на пошанування політичних прав кожного народу, дасть кожному народові повні можливості культурного й економічного розвитку. В системі вільних національних держав забезпечується повна воля людині, давлений й експloatований досі казармовою системою імперіялізму.

Для швидкої і певної перемоги національної революції потрібний один спільний фронт поневолених народів. Тому Конференція вважає необхідним створити спільний Комітет Народів Східної Європи й Азії, який буде координувати всі національні сили тих народів, виробить єдину лінію боротьби зі спільним ворогом, єдину тактику боротьби та у відповідний момент дасть гасло до одночасного повстання всіх поневолених народів».

З окремих постанов:

«І-ша Конференція поневолених народів Східної Європи й Азії вітає героїчну визвольну боротьбу народів Західної і Середньої Європи проти німецького імперіялізму та заявляє свою повну політичну солідарність у цій боротьбі».

З заклику:

«Новостворений лад на Сході Європи й Азії виключить всякий імперіялізм і гарантуватиме повну волю розвитку кожного народу. Цей лад мусить бути побудований на системі незалежних держав кожної нації на своїй етнографічній території. Для перемоги національної революції потрібний підйом мільйонних мас».

VIII. УПА В БОРОТЬБІ ПРОТИ НІМЕЦЬКИХ І БОЛЬШЕ- ВИЦЬКИХ ПРОВОКАЦІЙ

Роззброювання німецьких відділів і ма-
газинування зброї та муніції. — УПА
та бійці Червоної Армії. — Розпучлива
німецька пропаганда проти УПА — зи-
ма 1943 року. — Большевицька пропа-
гандивна кампанія проти УПА.

Зима рр. 43—44 позначається щораз більшим пересуванням фронту на захід. Червона Армія переходить Дніпро й давній кордон на Збручі. Німці у відвороті стають ще жорстокіші. Палять цілі села, нищать усе народне майно, забирають насильно, кого тільки можуть зловити при шляхах відвороту, і женуть на захід до праці при окопах або в Німеччину.

Одначе у відвороті бракує їм обезпеченого запілля і транспортних засобів. Вони перестають панувати над положенням у запіллі. Тепер уже часто й більші німецькі відділи складають майже без бою зброю розставленим при шляхах українським відділам самооборони, що мають завдання боронити населення перед відступаючим вояцтвом, збирати всякого роду зброю, сортувати її і частину заховувати, а решту передавати відділам УПА. Найбільше зброї дістається тоді в руки українського народу на полях боїв; безпосередньо після бою вибиравали зброю часто й малі діти.

УПА вирішує, як їй ставитися до нового окупанта — большевицької Москви, так добре званої українському народові. Приймаючи в основі, що бійці Червоної Армії є мобілізовані на фронт насильно і що вони не відповідають за терор, насильства й політику партії, що їх гонить сьогодні Сталін на фронт за здійснення виключно завдань комуністично-большевицької кліки, що вони є так само тероризовані, як і весь нарід, УПА звертається до них у закликах і листівках, у яких вияснює, за що Сталін провадить сьогодні цю криваву різню, хто їх ворог і які їх завдання. УПА, згідно з своєю політикою і тактичною постановою, не встряє в бої з Ч. А., тільки з відділами НКВД і його адміністративним апаратом. Проти наступів Ч. А. лиш борониться, вияснюючи червоноармійцям, за що й проти кого бо-

реться, та хто наш спільний ворог. Листівки й заклики видає УПА в українській і російській мовах. Подаємо тут тільки короткі витяги з них для ілюстрації.

3 листівки в російській мові, зверненій до червоноармійців:

«Війну почали берлінська й московська кліка. В союзі із Сталіном Гітлер пішов проти народів Західної Європи і затопив у крові Бельгію, Голландію, Францію. Подібно, як Гітлер, Сталін почав бандитський напад на Фінляндію. Нема на світі дурня, який повірив би, що Фінляндія могла чим небудь загрожувати Советському Союзові. За що згинувли тоді найкращі дивізії Червоної Армії? — Склавши розбійницький союз з гітлерівцями, кремлівські імперіялісти забезпечили німецьку армію хлібом, вугіллям, нафтою й іншою сировиною. В 41 р. проти народів СССР рушила німецька армія, забезпечена хлібом, що його кремлівські палачі вирвали з уст свого народу. — Боротьбу українського народу організує й веде УПА. В УПА ведуть боротьбу національні відділи поневолених народів Азії й Європи за знищення німецького й большевицького рабства, за новий справедливий лад, за самостійні держави вільних народів. УПА родилася і виросла в затишній боротьбі з німецьким наїзником. Вона буде продовжувати свою священну боротьбу й проти большевицьких підпалювачів. — Красноармійці! Не йдіть проти народу! Не помагайте кремлівським тиранам, подавляти революцію. Єднайтеся з народом. — Смерть воєнним підпалювачам Берліна й Москви. Воля народам і людині!» (Жовтень, 43 р.).

В дальших листівках читаємо:

«— Ми, українські повстанці, признаємо Ваш героїзм у боротьбі з німецьким окупантом УПА в окупованих частинах України також веда жорстокі бої з німецькими бандами, відстоювала право України на самостійне життя». — «Український нарід ніколи не продався і ніколи не падав на коліна перед ворогом. Український нарід боровся за свою незалежність з білими царями, з польською шляхтою, з німецькими імперіялістами і буде боротись з большевицькими окупантами. Во всі вони приносять українцям смерть, голод, Сибір, тюрми й страшний грабіж». «Українські повстанці, бандерівці, не воюють проти синів трудового народу — насильно мобілізованих красноармійців і командирів Української повстанці ліквідують большевицький терористичний апарат — НКВД, партійних заправил, червоних губернаторів, городоначальників і інших сталінських мерзотників».

Ці звернення мали досить значний успіх. Большевики скоро зорієнтувалися в вислідах пропаганди і старалися по змозі вилючити Червону Армію з участі в поборюванні відділів УПА. Запрягли до цього відділи НКВД, НКГБ, червоних партизан і т. зв. «істребительніе отряди».

Німці в тому часі вже ствердили, що їм УПА не розбити самою зброєю, тому й починають вони масову пропагандивну акцію, що своїм змістом вказує на їх слабість. Свої заклики і листівки адресують німці до українського народу й до людей у лісі. Одночасно провадять подвійну пропаганду. З одного боку звертаються до народу, щоб протиставився УПА, — з другого, і то одночасно, звертаються до УПА, щоб вийшла з лісу й приступила до спільної боротьби з большевиками. Ось вирізки з 16 листівок. Коментарі вважаємо зайвими.

«Українські Націоналісти! Схаменіться! Покиньте безглузду боротьбу. Ми врятували вас від червоної зарази! Ми не хочемо вас поневолити! Ми хочемо тільки вашої співпраці. Тільки сприяння в боротьбі проти нашого спільного ворога! Ваша доля лежить у ваших руках». — **«Українці й Українки! німецька влада повернула вам церкви, пограбоване большевиками майно, повернула присадиби і землі. Вашим дітям дозволяється поїхати в Німеччину і займати місця на виробництві. Це повинно бути для ваших дітей щастям і честю. Ви і ваші діти за свободу своєї батьківщини інших жертв не повинні давати, крім зразкової праці». (Ціле речення розстрілене)** — **«Ви не йдете на поля не слухаєте колгоспних керівників і старост, тому що цього від вас вимагають ваші кати, партизани. Ви замовчуєте перед нами ті місця, де ми можемо знайти ваших ворогів, партизан і бандитів. Ви ставитеся до диявольських післанців як до своїх братів і сестер.** — **Ви все краще й добре, що Німеччина вам принесла, забули. Ви найневдячніші люди, яких я стрічав у світі.** — **Ви обов'язані неодмінно виконувати всі розпорядження моїх крайсландвіртів і штіцпунктлейтерів** — **Від нас, німців, іде свобода і щасливе майбутнє. Від нас також іде будівництво вашої країни. (підписав: Окружний Комісар Шондра)** — **«В українському народі є такі люди, які все наново захоплюються гаслами визволення. Це так звані національні організації і групи, які одним оком дивляться на Москву, а другим на Лондон. Хто ще надіється на Англію і на советів, той копає собі власну могилу».**

А в листівках «До людей у лісі» німці пишуть:

«Брати Українці! Як відомо, нині провадяться суворі контрзаходи німецьких військ, скеровані проти членів і симпатиків ОУН і УПА, в тих теренах, де вони зробили напади на німецькі війська. Засліплені проводирі тих організацій змальовують справу так, ніби німці намагаються тут винищити всіх українців, які люблять свій нарід. — **А до чого сходить діяльність УПА сьогодні на ділі? Повстанні сидять по лісах, терплять холод і голод. Нападають на німецьких вояків, думаючи в своєму засліпленні, що вони допомагають порядковим Батьківщині. Але цим допомагають тільки червоній Москві. Єдиною реальною силою, що може розгромити Москву, є Німеччина. Українському народові який знає, що його по большевицькій перемозі чекає товна загибель, не залишається ніщо інше, як закликати всю ідейну молодь, щоб вийшла з лісу і стала нарешті до відкритої боротьби й чесного бою проти большевиків разом з німецькою армією. Це становище може зрозуміти і вшанувати увесь світ, що вшановує кожну чесну боротьбу — Хто ховається в лісі той втікає, як дезертир. Поки Німеччина б'є нашого смертельного ворога — большевиків — вона наш природний союзник... Треба вкінці зліквідувати «ліс» і тайні, ніби військові, організації, бо вони ніякої військової користі не приносять».**

СС і поліцайфюрер на любинський Дистрикт видає ось таку листівку за своїм підписом:

«Польську терористичну банду під проводом Басая, яка від довгого часу непокоїла й тероризувала українське населення грубешвського повіту, знищено німецькими збройними силами

(«Ця банда як і інші т. зв. дивізії з любинських лісів під назвами «Ще Польска не згінела», «Емілія Плятер», «Трав'ут», були до того часу толеровані, а навіть під охороною тих же поліцайфюрерів — М. Л.»).

«Закликаємо українські збройні відділи з Галичини й Волині опустити ці терени. Їхнє поле до попису по тамтїм боці Буга на теренах, де тимчасово вдерлись большевики та де панує терор НКВД».

(Ця відозва зверталася до одного рейдуючого відділу УПА, Гамалія, який перекинено на Холмщину, щоб охоронити населення перед терором польських боївків, що одночасно були під впливами большевицької Москви).

Коли підписи різних СС-фюрерів не приносили жадного для них успіху, то відозви почали ще підписувати іменами українських національних героїв. Появилися листівки за підписом «Іван Богун». У них читаємо:

«Численні німецькі дивізії боряться знову на Вашій рідній землі проти нахабного наїзника. Німецький вояк кривавиться і вмирає також за Вас, за Вашу Рідню, за Вашу землю... Де ж Ви є? — Зведена на манівці українська молодь! Люди в лісі! Заверніть, доки ще не пізно!»

В другій листівці п. н. «Тарас Бульба» читаємо:

«Тарас Бульба бився з ворогами українського народу в відкритому бою Тарас Бульба виступив із зброєю проти озброєних, бився аж до загибуні проти ворожої переваги і загинув як герой. — Тарас Бульба гідний за те пошани й вічної слави. Він герой. Світ шанує націю, що має таких героїв».

А даліше:

«Кожний свідомий і босездатний українець повинен стати на бій з тим ворогом (большевиком) поруч з німецьким союзником вояком, що вже три роки ставить чоло большевицькій навалі». Підписаний: «Іван Богун». —

Не бракує і віршових закликів та відповідних ілюстрацій-рисунків. На листівках виданих т. зв. «Українським Визвольним Військом» (так звали німці допоміжні відділи створені з українців колишніх полонених Ч. А.) є вже тризуб та ілюстрації, що хочуть представити безцільне борсання УПА між німцями й большевиками.

«Не трохи чоло даремно,
Батьківщину не ганьби!
Бач, радіють з того Сталін,
Плютократи і жида!»

«Як ти будеш між двома,
Зроблять з тебе киселя!
Ось як треба воювати,
Батьківщину визволяти!»

(Ілюстрація: Спільно з німцями проти большевиків).

«Краще нам поборатись,
Із німцями об'єднатись.
Як приємно мундур мати,
Скоростріли і гармати».

І заклик: «Приходь до нас і за допомогою німців проженем большевицького діявола з української землі».

Листівка під н. «Вірний шлях» — «Як українські націоналісти боряться в німецькій армії», німець подає, як то при кінці жовтня в руки німецького офіцера та теперішнього опікуна і любимця легіону», попав зв'язковий одної партизанської групи на Волині:

«Переговори вдалися. Бойова група дістала підтримку зброєю 19 грудня переїхати з лісу автами до Луцька, а в січні дістали однострой».

Дальше німець вихвалює героїство українських воїнів, що в боях, щоб не здатися в руки червоних і поляків, самі стрілялися. Кінчить:

«Я серед своїх молодих салдатів із задоволенням і гордістю дивлюся у вічі молодим українцям, які найшли єдино правильний шлях: вони допомагають своїй батьківщині тим, що пліч-о-пліч з німецькими з'єднаннями в рамках німецьких збройних сил, борються проти Сталіна».

(Пояснення: ця група — це «Український Легіон Самооборони», що, як попередньо подано, перейшов під німецьку команду).

Коли ж усі цього роду заходи не дали жадного успіху, німці, також під натиском большевицького фронту, пробують ще тактики підшиватися під УПА і видають заклики до червоноармійців, напр.:

«Українці! — Чому боретеся на боці большевиків? Большевики — це вороги українського народу. Опускайте ряди ваших гнобителів. Ідіть додому і долучуйтеся до українських повстанців. Слава Україні! Український Визвольний Рух». — Або: «...Вас примусили вступити до Червоної Армії. Ідіть до лісу, до Ваших братів, які ведуть боротьбу проти большевизму, та візьміть, як це можливо, Вашу зброю. Українці! Ви народилися вільними. — Смерть большевикам!»

В наступних листівках уже автор не ховається. Німці пишуть:

«...Ми не хочемо стріляти в українців, ми хочемо волі для української землі. Ви добре знаєте, що ми не людоїди... Сотні тисяч з Ваших людей добровільно тепер працюють в Європі в порядних та чесних умовах... Беріть приклад з численних національних груп, що містяться в лісах та ведуть героїчну боротьбу в запіллі проти червоних насильників. Ідіть до лісів! Єднайтесь з групами вільних українців! — Найкраще переходіть до нас».

Не залишаються позаду й большевики. Видають листівки проти УПА закликаючи нарід до боротьби з «прихвостнями Гітлера», та до переходу на бік червоних партизан. Завершує цю пропаганду в той час офіційна листівка т. зв. уряду УРСР, «До населення тимчасово окупованих районів України». У ній, між іншим, читаємо:

«Дорогі товариші селяни, робітники й інтелігенти! Ваш ворог не тільки німецькі розбійники. Ваш ворог — зрада німецько-українських націоналістів. Всілякі оці бандерівці, що запродалиши Гітлеру, допомагають йому уярмлювати наш нарід, нашу Україну. Їх руки в крові наших дітей, матерей, сестер. Українсько-німецькі націоналісти, зрадники й гітлерівські прихвосні, допомагають німцям грабувати український нарід. Ці зрадданці прокидаються, начебто й вони борються проти німців. Змовились з Гітлером, вони підлабузнюються до народу вдаючи, начебто й вони — проти гітлерівців. Вони створюють уже партизанські озброєні загани, заманюючи до них людей тим, що ці загани, мовляв будуть боротися проти німців. Не вірте їм! Спитайте, що вони зробили для загальної справи визволення українського народу з-під німецького ярма? Чи вбили вони хоч одного німця. чи пустили в укіс хоч один німецький ешелон? Не вірте їм! — До своїх загонів вони втягнули людей, які чесно хотіли боротися з лютим во-

рогою народу — гітлеризмом. Таким чином українсько-німецькі націоналісти хотіли послабити наш нарід у боротьбі, роз'єднати наші сили, нацькувати брата на брата — Українсько-німецькі націоналісти насправді є спільниками Гітлера Вони хочуть розірвати братні кровні зв'язки українського народу з російським, вирвати Радянську Україну з сім'ї радянських народів...» (Підчер. авт.).

Підписано: Голова Президії Верховної Ради УРСР М. Гречуха.
Голова Ради Народніх Комісарів УРСР О. Корнісець
Секретар ЦК КП(б)У М. Хрущов.

12 січня 1944 р., Київ.

Одну тільки правду, болючу для советських людей, стверджує ця листівка, а саме, що український нарід хоче вирвати т. зв. Радянську Україну з сім'ї «радянських народів». Це правда, і через те така лють большевицьких запродавців і агентів, губернаторів Кремля. І через те така вбогість отих «офіційних звернень» «уряду», отой брудної аргументації, що свідомі її й ті, що підписували, коли мусіли ствердити правду.

Український нарід не потребували питати, що зробила УПА для його визволення, з-під німецького терору, бо український наріл був не тільки свідком, але й живим учасником цієї боротьби. Натомість український наріл має повне право запитати: яке «визволення» приніс для України т. зв. уряд УРСР?

УПА-Північ. Гранатометна чота б. Волковиї (Дубенщина). Грудень 1943 р.

УПА-Північ: Здолбунівщина, район с. Будераж.
Перший ліворуч — сл. ч. **Ростислав Волошин-Павленко** в асисті охорони.
Грудень 1943 р.

УПА-Північ. Здолбунівщина, район с. Мости. Відділ кінноти перед акцією.

Селянин Іосиф Б., замордований в жорстокий спосіб польсько-більшовицькою бандою в Гадехівщині в жовтні 1943 р. На тілі замордованого знайдено 52 рани нанесені багнетом.

Стрілець УПА Микола, уродженець Надлірщини, кухар зі сотні Блатого, замордований більшевизькою бандою в «Чорному лісі» біля с. Грабівка 2. 6. 44.

**Фрагмент спаленого поляками с. Губинок на межі Равщини й Холмщини,
дня 2. 4. 1944 р.**

Село Бабин Зарічний (Станиславівщина). Спалене німцями в березні 1943 р.

**Фрагмент сталеного польсько-богемських банди села Опеча,
квітень 1944 р.**

Фрагмент спаленого поляками села Губинок, квітень 1944 р.

ІХ. ЗИМОВІ ДІЇ УПА 1943—44 РР.

Німецький терор в Галичині. — За-
чіпно-оборонні бої УПА в Галичині. —
Большевицько-німецька співпраця в бо-
ротьбі проти УПА. — Оборона населен-
ня перед відступаючими німецькими
відділами і бандами. — УПА по двох
боках німецько-большевицького фронту.
— Німецький і большевицький терор
по обох боках фронту. — Оборонний
протипольський фронт. — Польські гру-
пи в спільному большевицько-німецько-
му протиукраїнському фронті

В тому часі в Галичині німецький терор зростає. 10 жовтня 43 р. проголошено офіційно за підписом губернатора Франка винятковий стан і введено в дію наглі суди поліції безпеки. З того дня почалася кривава серія прилюдних розстрілів і ши-бениць. Ця масакра українського населення тривала аж до ос-таннього остаточного відступу німців з українських земель. Прилюдні розстріли проводили німці в цілому терені Галичини, в обласних і повітових містах, як також і по селах, щоб застра-шити і стероризувати населення. За неповними тільки списка-ми, що їх вдалося зберегти, від жовтня 43 р. до червня 44 р. нім-ці розстріляли й повісили прилюдно 1541 українця. Тисячі в той час німці вимордували тайком ніччю й їх тіла спалили, щоб не залишити сліду.

Оголошення з прізвищами призначених на розстріл чи вже розстріляних були в трьох мовах: німецькій, українській та польській. Розстрілювали спільно українців і поляків. Крім розстрілів, щоб іще більше стероризувати населення, вішали людей прилюдно на шибеницях і часто вішалників не зди́ма-ли по два-три дні. Розстріляні були здебільшого невинні люди, забрані як закладники. Вину їхню, як причини розстрілів, пода-вали різну: «За переховування укритих бандитів», «За посідання зброї», «За сприяння бандитам», «За невказання місця банди-тів», «За переховування жидів» «За приналежність до терори-стичних організацій», «до УПА» «до ОУН», «до Руху Спротиву» (Відерштандт Бевергунг (ВВ) і т. д. Як причини розстрілів пода-вали теж убивство чи німця чи німецького агента

ки пустили по Рівному поголоску, що це робота української організації. Згідно з їх намірами, німці розстріляли майже поголовно всю українську інтелігенцію в Рівному. Ті самі методи застосовували червоні партизани в терені, щоб тероризувати українське населення. Вони вбивали, грабували, обстрілювали поїзди і самі швидко зникали в лісі. Після того німці жорстоко розправлялися з цивільним українським населенням. Це мало діяти на моральний стан українського населення.

Ці факти подаємо ще й тому, щоб вказати, серед яких умов жив тоді український нарід і які тяжкі завдання мусів побороти визвольний самостійницький рух, щоб вдержатися й оборонити власну, незалежну лінію боротьби. Часи були такі жорстокі, що тільки виразна, зовсім незалежна чистота політичної лінії і велика ідейність та мораль при одночасній власній силі, могли протиставитися нищівній і розкладовій системі двох наїзників — імперіялістів, що спряглися в одному супрязі, щоб панувати над українською землею.

Східний фронт посувається даліше на захід. Німецька армія в щораз то більшому занепаді духа й віри в перемогу. Вояк, правда, стоїть на лінії фронту, але б'ється з почуття вродженої німецької карности й дисципліни, а не з почуття віри в ідею, чи хоча б доцільність цієї боротьби. На тилах, у фронтовому запіллі шириться розгاردіш, свавільство, послаблення дисципліни. Вояк, голодний, брудний, завошивлений, шукає розради в горілці, грабунку й насильствах. Творяться вже банди дезертирів, що в поході на захід допускаються різних бешкетів. Проти них оборона можлива тільки безпосередньо і зі зброєю в руках, тому, що вони, грабуючи, переходили в щораз дальший терен на захід бічними шляхами маршів німецької армії. Крім них та крім червоної партизанки, діють ще різного роду грабіжницькі банди, зорганізовані з полонених, з колишніх червоноармійців, жидів, та тих, що поховалися перед вивозом у Німеччину, або й таких, що організували ніби партизанські відділи, щоб могти завтра дістати ласку Сталіна. Окрему роллю в той час відіграють ще поляки прокомуністичних орієнтацій, що виконували для большевиків різні розвідні й диверсійні акції.

В тому часі УПА вже переставилася на нові засоби зв'язку, діяння та нові місця постою. Щоб не створювати для розлучених німців у відвороті причин до збірної відповідальності на приголовних шляхах, повстанські відділи перенеслися в підлісні околиці на залишені хутори, подержавні маєтки і до зимовок-бункерів.

Німці за цілий час боротьби з УПА ніколи не відважувалися ввійти глибше в ліс. Коли остаточно й пробували більшими силами оточити й прочистити меншу лісову смугу, то відділи УПА знали про це вже щонайменше тиждень наперед. Це давало змогу відділам залишити в міжчасі дану частину лісу або так маневрувати, щоб спинитися поза перстеном. Для оборони

населення й для особистих доручень діяли в УПА відділи кінноти й піхоти на санках. Такі ударні, не великі числом, але добре озброєні відділи могли в досить короткому часі переноситися з місця на місце і виконувати протиудари, що просто за-скакували ворога.

З початком р. 44 УПА вже розділена на два фронти; одна її частина переходить у нову стадію дій. У виданій листівці до українського народу з січня р. 44 читаємо: «УПА постала з метою, щоб доказати, що український нарід не дозволить себе безкарно винищувати, що він не стане знаряддям у ворожих руках імперіялістів, що він не дасть добровільно своєї праці і крові для загарбницьких цілей Москви й Берліна, а перед їхнім терором буде себе боронити. УПА від ряду місяців веде успішну оборону життя й майна українського населення. І хоч нашу самооборону намагався не раз окупант зломити терором, то проте він мусів дуже скоро переконатися, що не вдасться вже йому вести мільйонів на каторжні роботи своїх заводів, що не дістане він добровільно рекрута на фронт, що минули вже безповоротно часи, коли він наказував вивозити останнє зерно з України й приневолював наш нарід голодувати. Наш рятунок тільки в організованих рядах усього народу. Тільки національні відступники можуть рятувати свої голови, лишаючи народні маси на поталу ворогові».

З датою 12. II. р. 1944 появилось вперше офіційне звернення т. зв. уряду УРСР «до учасників УПА — УНРА». Цей заклик розкинено і розплякатовано по цілому українському терені обабіч фронту. У ньому т. зв. уряд УРСР звертається до учасників УПА і УНРА (назва, яку вжив Тарас Бульба, в одній із своїх листівок р. 1943), щоб не слухали своїх верховодів, які запродалися Гітлерові і щоб переходили до червоних партизан або складали зброю советській армії. Цей заклик, подібний до-попередніх листівок і не різниться стилем від звичайної большевицької лайки. Ясно, що вона не могла мати жадного впливу на населення, коли в ній читаємо, напр., такі ствердження: «Чи хоч одного гітлерівського ката вбила ця ОУН-івська зграя? Чи вчинили загони УПА хоч один збройний виступ проти гітлерівців?... і т. д. І не могли послухати бійці УПА таких закликів як: «Переходьте на бік чесних, самовідданих борців за Радянський Союз, на бік радянських партизан...» Бійці УПА мали змогу пізнати їх «чесність» і «самовідданість» не менш, як це мало змогу пізнати українське населення тих теренів, де вони гуляли. Не могли послухати дальших закликів, як і не послухали таких самих німецьких закликів. «Виходьте з лісів! Здавайте червоній армії свою зброю! Вертайтеся до рідних осель! До чесної мирної праці... Здобудете всі права вільного громадянина Радянського Союзу... Іменем Уряду УРСР ми гарантуємо тим, що піддадуться, цілковите прощення їхньої тяжкої помилки, їхніх минулих провин перед Батьківщиною». І в закінчення, як во-

диться: «Слава великому другу українського народу — Маршалу Радянського Союзу, товаришу Сталіну». Підписано: Голова Президії Верховної Ради УРСР — М. Гречуха, голова Раднаркому УРСР М. Хрущов.

Про опанування українських теренів відділами УПА з початком р. 1944 свідчать також докладно документи.

Один з них — це власноручний лист ген. В. фон Зайдліца, що був тоді в большевицькому полоні, до командира тодішнього південно-східнього німецького фронту ген. Фельдмаршала Манштайна. Цього листа переносив сотник німецької армії, що попав був під Кременчуком у советський полон. Сотника переловив один з відділів УПА «Захід». Лист датований з 11. I. 1944 р. від президента Союзу Німецьких Офіцерів в советському полоні. На 4-рьох сторінках машинопису Зайдліц пригадує Манштайнові, як то він зложив протест проти наказу Фюрера боронити Сталінград і радив виконати негайно пролом, беручи відповідальність на себе супроти німецького народу. Зайдліц переконує Манштайна, що сьогодні не йде вже про рятунок одної армії, як це було під Сталінградом, але про рятунок німецького народу. Питання вже не в тому, чи німці війну програли, але в тому, коли і як її програють, Зайдліц «безсторонньо» стверджує, що не існує жадна большевицька небезпека для Німеччини і Європи, і що большевицька небезпека це тільки гітлерівська пропаганда. Вкінці пригадує слова Манштайна, сказані під Сталінградом: «З автократами не можна переговорювати». Ці слова вважає Зайдліц за вияв готовости до боротьби проти Гітлера і тому закликає Манштайна прилучитися до них і наладнати зв'язок через подану йому дорогу. Підписує власноручно: Ваш В. фон Зайдліц, ген. артилерії, формально командуючий генерал армійського корпусу. Президент Союзу Німецьких Офіцерів, Віцепрезидент Національного Комітету «Вільна Німеччина».

Другий документ — це короткий протокол з березня 1944 р. з району Верб (Волинь), в якому Команда УПА «Північ» повідомляє, що дня 2. III. р. 1944 в четвер о год. 12-тій в лісі вербівського р-ну переловлено трьох червоних шпигунів, що підпорядковувались ген. майору НКВД «Ф», а то:

1. Пух (псевдо), начальник групи. Мав фальшиві документи оберлейтнанта родом з Кенігсбергу,
 2. Камінські Вл., поляк,
 3. Козак «власівець», на ім'я Іван, псевдо Зельов, шофер.
- Всі вони мали фальшиві документи, мапи, німецькі і польські часописи та звіт своєї праці, писаний російською мовою.

Витяг з їхнього звіту: Коли вони прибули до Львова, відбувалося там зібрання представників німецького уряду Галичини. На це зібрання вдалося протиснути тільки самому Пухові. Кілька днів пізніше Пух і його товариш виконали атентат на віце-губернатора Галичини д-р Бауера і його генерального секретаря

Шнайдера. Бауер дістав п'ять затроєних куль з «Вальтера» в шлунок. Після атентату вони втекли автом і курсували в околицях Золочева, Ківерця та Луцька. По дорозі ґештапо задержало їх, та в часі перегляду документів вони постріляли ґештапівців знову затроєними кулями і втекли. Другу подібну пригоду мали в околиці Ківерця, на шляху, де зустрілися з військовою колоною. І тут у суматосі обосторонніх стрілів, вдалося їм втекти. В терені долучилися до свого невеличкого відділу і мали кілька сутичок із відділами УПА. Приймали бої, з яких вийшли ціло, а двох повстанців УПА полягло. В звіті подають, що провокація у Львові вдалася, бо німці постріляли дві тисячі населення та повісили кількасот в'язнів. При тому подають: «Подібно, як це ми перевели в Рівному». Звіт цей несли вони на другий бік фронту. Документи передано військовій жандармерії УПА.

Третій документ — це коротке повідомлення до Головної Команди УПА від Команди УПА «Північ»: В околиці Крем'янця, на початку лютого р. 1944 в зустрічному бою з відділом УПА, на шості тяжко ранено маршала Советського Союзу Ватутіна, командира т. зв. Першого Українського Фронту. При тому гине кілька його штабовців. Захоплено підручний архів. Важко раненого Ватутіна забрали з собою, втікаючи, большевики. Як відомо, за пізнішими советськими офіційними звідомленнями, Ватутін помер від ран у Києві.

Советська офензива проломлює остаточно лінію Дніпра і до березня осягає лінію Ковель, Броди, Підгайці, Галич, Станиславів, Косів. Німецькі війська прощають Україну частушками в ріді: «Нема хлеба, нема віна, досвідання Україна». Оточені на постій, у більшості випадків не бороняться, але здають зброю і просять тільки, щоб залишити їм частину зброї для власної оборони по дорозі до «фатерлянду».

В той час німецькі верховні чинники пробують застосувати ще одну тактику до УПА. Поодинокі штаби армій, корпусів чи дивізій звертаються до УПА й Організації за посередництвом дольмечерів, місцевої адміністрації, людей з Комітету або зловлених у полон бійців УПА з пропозицією перемир'я і співпраці проти спільного смертельного ворога большевизму, що несе загрозу цілій культурній Європі. «Що було в минулому, хай забудеться». Їхні пропозиції ішли в напрямі вільного переходу через українські землі, вірніш через якийсь терен та спільних акцій проти большевиків чи червоної партизанки. За те вони обіцяли не поборювати відділів УПА й Організації У. Н., доставити зброю, охоронити українське населення перед самовільними реквізиціями німецького вояцтва. Свідомі того, що Провід Організації У. Н. чи Команда УПА не піде з ними на переговори, вони зверталися до окремих командантів теренових відділів. Для характеристики тих часів подаємо два документи з останніх місяців побуту німців на українській території.

Відпис з оригіналу.

(Заввага: мову і правопис залишаємо без змін).

До

Провідника Національного Українського Руху

■ Дивинському Районі.

Від 1941 р. німецька збройна сила, начала рішучу боротьбу з відвічним ворогом всієї Європи жидо-більшевизмом. Не находжу тут потрібним виминати те, що жидо-більшевицька зграя зробила за 25 років з Української землі, її народу, та багатства, бо кожному Українцеві від пацана до пожилої людини це відомим.

Ми, німці, нічого не маємо до теперішнього Українського Національного почуття та руху, за відбудову незалежної Української Держави. Ми 100% вірим в те, що ніколи це Ваше бажання не сповниться і сповнитись не може, оскільки не підуть Українські Націоналісти, до спільної праці, з нами, німцями. Тільки в спільній боротьбі зможемо Вам дати поміч для відбудови Вашої Батьківщини.

Ми пораз останній закликаємо Вас, до спільної праці — боротьби проти нашого спільного ворога жидо-більшевизма. До цієї цілі раджу Вам якнайшорше дати відповідь, та визначити одно із сіл Дивинського району, яко місце для переговорів.

Напоминаю, що тільки таким шляхом можете спасти своє життя, долю батьківщини і Українського народу. Не треба Вам думати: якби то я хочу вивабити Вас з Ваших становищ, та на доказ висилаю цей лист, цілком показання свого доброго, до Вас відношення, та правдивого, приятельського об'єднання.

Кобрин, дня 22. 5. 44.

Шеф СД в Кобрині — Рідіреп.
(Відпис з копії).

Шефові СД в Кобрині.

Ми, Українські Націоналісти, вояки Української Повстанської Армії, дуже добре знаємо блага советського «раю». Ми його відчули на власній шкірі. Боротьбу з більшевизмом ми вели завжди й вести будемо аж до останньої перемоги.

Наша ціль: Самостійна Соборна Українська Держава. Сучасна війна створює нам пригожу кон'юнктуру і ми використаємо власними силами, на допомогу ж контроїнебудь з воюючих сторін не числимо. Наші союзники — це всі поневолені народи Європи й Азії.

Стверджуємо, що німецька збройна сила має в своєму запіллі тільки маленький кусник української землі.

Останні минулі роки викопали між нами й німцями непрохідну безодню. Ми вели боротьбу з московським більшевизмом, але життя й інтереси Українського Народу, якого ми є вірними синами, нас поневолили воювати і з німцями. Говорити з Вами ми не можемо, бо і так до нічого не договоримося. На це ми не маємо ані офіційного, ані морального права. Нашою політикою керує наш політичний Провід, а військовими справами Головний Командант УПА. До них прошу ласкаво звернутися. Зрештою, наш провідник С. Бандера є у Ваших руках.

Про спільну працю й боротьбу ми не можемо нічого сказати. Зробимо все, що нам накаже наше Командування.

За життя своє ми не боїмося. Для Матері України ми готові його віддати в кожній хвилині, однак життя своє ми дорого продаємо.

Ми знаємо, як нас трактували німці досі: нарід має перед очима картини щирих німецько-українських відносин 1941, 1942, 1943 рр., які будуть вірними свідками на суді історії.

Ваш лист, П. Шефе, датований в Кобрині 22. 5. 44, може є навіяний новітньою щирістю, однак Ваших пропозицій прийняти не можемо, бо в тих справах є компетентне наше Командування.

Слава Україні!

Загін «Пімсти Полісся»

Заввага: Дивенський район належить, як і Кобринь, до Берестя Литовської області і за большевицьким поділом входив і входить до Білоруської РСР.

Таких німецьких звернень — листів було десятки на окупованих ще німцями українських теренах. Команда УПА видала була строгий наказ, що за всякі розмови чи переговори з німцями буде карати польовим судом. Застосовано суд у двох випадках. Дня 7. III. 44, наказом Команди УПА-Північ, Військовий Польовий Суд засудив на кару смерти, за переговори з німцями, курінного Антонюка — Сосенка — Кліща. Присуд виконано.

Відпис з акту обвинувачення і присуду.

Справа Курія Групи УПА-Північ.

Антонюк — Сосенко — Кліщ.

За зговорення з німецьким окупантом.

Знімок з акту обвинувачення.

Антонюк Порфір, псевда: Сосенко, Кліщ, ур. 19. IX. 1909 р. в селі Вискуличі, район Володимир Волинський, українець, православний, жонатий, освіта неповна середня, соц. походження селянин, Курінний УПА групи Північ.

Антонюка — Сосенка — Кліща обвинувачується в тому:

— Наказом Головної Команди УПА були строго заборонені всякого роду, переговори з окупантами. Наказ цей був доведений до відома всім військовим і запільним клітинам УПА. Антонюк — Сосенко — Кліщ, проти наказу, переговорював з німецьким окупантом, чим виступив проти генеральної політичної лінії УПА.

На підставі проступків під ч. 1. домагається для Антонюка — Сосенка — Кліща найвищого виміру кари, кари смерти через розстріл.

В. Р. Каруспун

Постій, дня 6 березня 1944 р.

Присуд.

Покликаний від дня 7. II. 44 р. наказом Команди УПА-Північ Військовий Польовий Суд в складі: Голова — К-дир Омелько, Члени Суду: сусп. Золотаренко, сот. Летун, розглянувши справу гром. Антонюка — Сосенка — Кліща, ур. 19. IX. 1909 р. в Вискуличах, Володимирського району, виконуючого обов'язки командира Загону ім. Богун, ствердив вину підсудного Антонюка — Сосенка — Кліща і засудив його до найвищого виміру кари — кари смерти через розстріл.

Підсудному прислуговує право апеляції до 24 годин після відчитання присуду.

Голова Суду: (—) К-дир Омелько

Дня 7. III. 1944.

Члени Суду: (—) сусп. Золотаренко

(—) сотен. Летун.

Присуд затверджую

Командир УПА Групи Північ (—) в. с. Панас Мосур.

У великодню Суботу цього ж року, з наказу Головної Команди УПА був розстріляний перед зібраною до наказу сотнею, її сотенний Орел (псевдо) в терені Кам'янки Струмислової, Львівської області, за зговорення з крайсгавптманом Нерінгом і перепровадження за його згодою протипольських акцій.

Тимчасом по обох боках фронтової лінії почалася масова евакуація населення, палення й нищення цілих сіл і районів, мобілізація всіх чоловіків в армії двох воюючих сторін. Коли большевики мобілізували всіх, як своїх громадян, то німці робили це під плащиком очищення фронтової полоси, праці при окопах і т. п. Ціль була та сама: кинути проти себе на фронт боротьби за чужі інтереси український нарід, розділений хвилюю зупинкою фронтів.

УПА, поза акціями забезпечення себе в зброю і перегрупування своїх сил в зв'язку з новим положенням, обороняє нарід перед насильною мобілізацією, грабунковими акціями большевицьких і німецьких військ, і веде очищувальні бої з перекинутими в запілля червоними партизанами, які своїми акціями стягали на населення невідклично німецьку збірну відплату. Не враховуючи малих сутичок в цілому терені, приходиться у тому часі до кількох більших боїв у Карпатах та в лісах недалеко Львова, а з червоними партизанами в Чорному Лісі коло Станиславова.

В тому часі працює вже фонічна короткохвильна радіостанція УПА «Самостійна Україна», на хвилі 43 м., яка надає щоденно дванадцять чвертьгодинних авдіцій в чотирьох мовах — українській, російській, французькій і англійській.

Німецький терор негває. Німці або не хочуть повірити в те, що війну на Сході остаточно програли, або не послаблюючи терору, хочуть, щоб нарід вірив, що їх сили непереможні. До пацифікаційних акцій німці вживають відділів, зложених з колишніх полонених советської армії (калмики, узбеки й інші), які вславилися своїми жорстокостями і грабунками, а зокрема масовим насилуванням жінок. Делегатам Українських Комітетів, які шукали в німців охорони українського населення перед надужиттями тих східних відділів, компетентні німецькі чиники відповідали — маєте тих, яких ждете.

На Підкарпатті, від Стрия до Кутів, поставили німці малярську армію. На початку доходить з мадярами до місцевих конфліктів на тлі грабунку, відбувається кілька менших боїв, в тому кількадевні бої біля Калуша, в селі Копанки.

В половині квітня в Мізуні і Богородчанах конфлікт ліквідується. Мадяри признають свої помилки, визнають господарем тих земель український нарід і його національну армію УПА, і вже до кінця свого побуту на українських землях поводяться якнайлюльнійше.

На переломі 43-44 рр. і на весні 44 року доходить на захід-

ніх землях Галичини ще до третього побічного фронту оборони — протипольського фронту.

Відношення до Польщі і польського народу Організація УН з'ясовувала ясно в своїх постановах. Подаємо витяги з постанов і видань:

II. Конференція ОУН Т. 26.: «Стоїмо за злагіднення польсько-українських відносин у сучасний момент міжнародної ситуації і війни на платформі самостійних держав і визнання та пошанування права українського народу до західньо-українських земель. Одночасно продовжуємо боротьбу проти шовіністичних настроїв поляків та апетитів щодо західньо-українських земель, проти антиукраїнських інтриг та спроб поляків опанувати важливі ділянки господарсько-адміністративного апарату західньо-українських земель коштом відсторонення українців».

В листівці до поляків, виданій у польській мові з липня 43 р. читаємо:

«Український нарід був завжди переконаний у тому, що передумовою тривалого і незалежного державного існування обох народів — українського й польського — є обосторонне порозуміння на платформі взаємної пошани. Бо Москва і Берлін завжди знаходили і в майбутньому знайдуть спільну мову, якщо йде про повалення української або польської держави та про поневолення обох народів. Дивним і не зрозумілим є факт, що сьогодні, коли польський нарід стогне в армі німецького наїзника і коли також Росія плянує нову окупацію Польщі, польські імперіялістичні проводирі оголошують безщадну боротьбу українському народові, відмовляючи йому права на власне державне існування... Спільна доля, яка лучить нас сьогодні і наша спільна боротьба проти загарбників Берліна і Москви за власні держави, вимагають порозуміння обох народів. Український нарід завжди готовий до такого порозуміння. Ми не маємо ворожих намірів супроти польського народу і не хочемо ні одної п'яди польської землі... Поляки! Пам'ятайте, що ви живете серед української більшості, і тому всяка спроба боротися проти українського народу буде безуспішна. Український нарід з усією рішучістю буде боронити свого права на самовизначення і власну державу. За спільний фронт боротьби всіх поневолених народів! Хай живуть вільні національні держави українського й польського народів на їх етнографічних землях!»

В жовтні 1943 р. появилвся Комунікат Організації УН, в якому з'ясовано тло українсько-польської ворожнечі. Причиною ворожнечі були й є поляки, що не тільки в часі існування польської держави, але й і тепер поширюють свої видання з ідеями погромництва і неґації, висуваять претенсії навіть до основних українських земель та трактують українські визвольні змагання як небезпечну загрозу для створення незалежної Польщі.

Комунікат стверджує, що по одному й другому боці знайшлися елементи, «що дали себе свідомо чи несвідомо втягнути до чужого воза і виконувати роботу, яка, крім шкоди для національних інтересів власних народів, нічого їм принести не може». Польсько-українська різня лежить сьогодні в інтересі Німеччини, а передовсім в інтересі Москви, яка шляхом взаємного фізичного винищування українців і поляків хоче поневолити обидва народи та заволодіти їхніми землями. Провід ОУН Са-

мостійників Державників осуджує акти взаємних масових убивств, звідки б вони й не походили, і закликає все українське громадянство бути чуйним на ворожу інспірацію та прийняти поставу, яку диктує інтерес національно-визвольних змагань українського народу. Заразом Провід ОУН Самостійників-Державників закликає польське населення здержатись від усяких форм протиукраїнських виступів та активно їм протиставитись. Всі самочинні акти терору, звідки б вони й не походили, Провід ОУН Самостійників-Державників уважатиме чужою агентурною роботою й буде їх активно поборювати».

Годиться ще навести тут витяги з листівки «До Українських Поліцистів» з лютого 44 р.:

«Коли в березні р. 1943 на терені Волині й Полісся українська поліція пішла в повстанчі загони, щоб боротися з німецькими грабіжниками, німці запропонували полякам створити, замість української, польську поліцію. Серед польської суспільности Волині знайшлося багато людей, засліплених історичною ненавистю до українського народу, які пішли на вислуги німцям. Зорганізована на терені Полісся і Волині польська поліція підтримала захитаний німецький режим і в спілці з німецькою жандармерією проводила ганебні діла погромів українських революційних сил. Довідуюсь, що в останньому часі німці намагаються втягнути поліцистів українців до подавлювання польського революційного руху на польських етнографічних землях. Поліцисти Українці! Підносимо на цьому місці твердий і рішучий гогос перестороги. Не дайте втягнути себе в ганебне діло німецьких погромщиків. Не шукайте теж відплати в Польщі за боротьбу польської поліції на Волині, чи за вислужницьку роботу німцям поодиноких поляків на терені Західної України. Ми не промовчуємо того, що польсько-українські відносини ще досі не впорядковані і не виключаємо того, що при будові української держави нам доведеться зударитись з польськими імперіялістами. Але ми не сміємо допустити до того, щоб в українсько-польській конфлікт втручались німецькі чи польшевицькі імперіялісти й використовували його для поневолення українського й польського народів.

Злочинна робота поодиноких громадян польської національности, чи вороже наставлення до української державности поодиноких польських угруповань не може перерішити нашого наставлення до польського народу. Здійснення бажань вільного народу й вільної людини хотіли б ми бачити також на польській етнографічній території».

Одначе поляки вели цілий час політику по суті третього окупанта, тобто старалися на кожному кроці, при допомозі як німців, так і большевицької партизанки, винищувати й тероризувати український нарід. Поляки повели терористичну акцію проти українського населення на окраїнах українських етнографічних земель, а головнo в грубешівському, холмському, володавському і інших повітах лівого берега Бугу й Сяну. Цю акцію почали ще в р. 1942 нападами на села, вбивствами української інтелігенції, а в дальшому поголовним нищенням, паленням і мордуванням по українських селах. Жертвою їхніх акцій впа-ло в рр. 1942 і 1943 понад 2.000 осіб. В р. 1944 поляки перенесли свій терор також на цілість українських західних земель Галичини, а головнo на міста. Протиукраїнські акції виконували всі

поляки без огляду на партійну чи ідейну приналежність. Коли з частиною поляків вдалося нав'язати деякий контакт і знайти бодай мінімальну площину до розмов, то неможливо було її знайти чи то з прокомуністичними організаціями, як ППР — (Польська Партія Роботніча), якої відділи вели майже чистий грабiж і розбiй, чи то з т. зв. тоді НСЗ — (Народове Сіли Збройне), відламок ендеків, що в той час не визнавали навіть свого еміграційного уряду в Лондоні. Але крім них, діяли ще десятки різного роду й різних назв груп, як: «Чарни Ожел», «Бяли Ожел», «Польська Партія Терористична», «Зожа», «Батальйон Сьмерці», — і інші, про існування яких ледве чи знали і тодішні польські підпільні провідні кола. Більшість членів згаданих організацій влаштовувались так, що служили одночасно в ґештапо агентами і так були безпечні. Їхні терористичні акції в Галичині мали характер більш провокативний, як пляновий, напр.: вбивство в вечірніх годинах проф. Ластовецького, що не належав до ніякої української політичної партії чи угруповання, маг. Капустя і часті погрози др. Панчишинові, що стали причиною його смерті. Знову ж польське населення, годоване за Польщі шовіністичним вихованням і т. зв. «україножерством», жило ним ще й до того часу. Зрештою, його підтримувала підпільна література різних угруповань, що їх основним змістом була протиукраїнська вулична лайка, погрози й наклепи, а з другого боку не обіцянки, а ствердження понад усякий сумнів, що Англія відбудує Польщу щонайменше в старих східних кордонах, що Сталін має дійти тільки до Збруча, а в той час прилетять з Англії та Італії польські літаки з військом і... «розправляться з русінами». Треба тільки списати всіх українців, що боряться за самостійність і підготувати терен для осідку літаків. Щоб тим скоріше можна було цю акцію перевести, були в Станиславівщині організації, які платили своїм «члонкам» по 5.000 зл. за кожного винайденого ними українського націоналіста. Ця їхня забава була б нешкідлива так довго, доки не почали діяти окремі боївки, що їх завданням було опанувати терени Галичини і з приходом советів проголосити Польщу. Такі ідейні патріоти ладили, очевидно, великі списки т. зв. «чорні листи» з прізвищами переважно культурних і церковних діячів міста і села. Тому з konieczности прийшла з боку українського народу, Організації (ОУН) і УПА протиакція, що, як до польського терору, була посилювана або здержувана. ОУН і УПА не допустили за цілий час до стихійних виступів і карали тих, хто допустився поражунків на власну руку.

Яка була реакція польських офіційних чинників, як і польського населення на українські звернення; про те просто прикро писати. Поляки дослівно не здобулися на найменшу постанову українсько-польського питання. Одиноким хіба виявом була «Відозва до Українського Народу», видана за підписом «Крайова Репрезентація Політична» з дня 30. 7. 43, змістом якої

були різного роду обжалування і перестороги для «громадян Річипосполитої», і заява, що: «Розуміємо і доцінюємо змагання українського народу створити Самостійну Українську Державу», а побіч даліше: «Заявляємо, що не зречемося східних земель Річипосполитої».

Тема польсько-українських відносин вимагає окремого опрацювання, тому тут обмежуємося тільки до з'ясування загального тла, наскільки воно в'яжеться з цілістю нашої боротьби в тому часі.

Щоб краще зрозуміти той стан, подаємо факти. Із збережених списків і даних сотень замордованих поляками українців в р. 42 до травня р. 43 на Холмщині й Підляшші, подаємо на цьому місці лиш деякі прізвища.

1. Адам Микитюк в Стрільцях, пов. Грубешів, згинув 29. I. 42.
2. Трохим Костюк в Которові, пов. Грубешів, згинув 2. 4. 42.
3. о. Степан Малеша в Дратові, пов. Люблин, згинув серпень 42.
4. Ольга Малеша, дочка в Дратові, пов. Люблин, згинула сер. 42.
5. Антін Шавалья, учитель в Кільці, пов. Тарногород, згинув серпень 42.
6. Дмитро Дмитрук, учитель в Головнім, пов. Біла Підляшська згинув 4. 8. 42.
7. Др. Микола Струтинський, в Грубешові, згинув 19. 8. 43.
8. полк. Яків Войнаровський в Грубешові, згинув 1. 3. 43.
9. о. Сергій Захарчук в Наброжі, пов. Залісся, згинув 7. 5. 43.
10. Іван Гриник, селянин в Наброжі, пов. Залісся, згин. 30. 5. 43.
11. Федір Гриник, син в Наброжі, пов. Залісся, згинув 30. 5. 43.
12. Анна Гриник, дочка в Наброжі, пов. Залісся, згин. 30. 5. 43.
13. сенат. Іван Пастернак в Білій Підляшській, згинув 20. 5. 43.

За час від травня '43 р. до травня 44 р. знищено на Холмщині 52 українські села. В днях від 11 до 14 березня 44 польські банди виконали погром на такі села Забужжя:

Сагринь, спалено 280 господарств, вбито ок. 700 українців (чоловіків, жінок та, дітей).

Турковичі спалено 150 господарств, вбито 80 українців

Модринь, спалено 36 господарств, вбито 75 українців.

М'яке, спалено 180 господарств, вбито 105 українців.

Лидрівка, спалено 30 господарств, вбито (брак даних)

Бориничі, спалено 36 господарств, вбито (брак даних).

Маличі, спалено в цілости господарства, вбито (брак даних).

Ласків, спалено 98 господарств, вбито ок. 250 українців.

Миховичі, спалено 150 господарств, вбито ок. 140 українців.

Березів, спалено 23 господарства, вбито ок. 17 українців.

Теребінь, спалено в цілости, вбито (брак даних).

Стрижівцев, спалено в цілости, вбито (брак даних).

Як виглядала співпраця польсько-німецька проти українського населення, може показати такий факт: 11. 2. 44 р. німці зробили облаву в селах Ляшки Долішні й Горішні, пов. Львів. Арештовано 19 українців, вбито одного, двох ранено. Облаву

й арешти спровокували поляки з села Гранки-Кути. Місцевий поляк Збишек Собескі, перебраний у мундур німецького жандарма, служив німцям підчас облави за провідника й інформатора. На його домагання німці відпускали придержаних поляків. Коли німці хотіли звільнити одного 50-літнього українця, Собескі запротестував, кажучи, що сини старого є в українській партизанці.

І ще один приклад із співпраці польсько-большевицької: 2. жовтня р. 43 об'єднані банди большевиків і поляків напали на село Омелько, Колківського району й нещадно його погромили. Бандити замордували 10 селян, забрали коло 300 шт. худоби, 10 підвод із кіньми й з усяким хатнім майном та відійшли до польської кольонії Пшебраже.

Тому відповідь українського народу могла бути тільки одна. Очистити терен від ворожого польського населення, щоб могли вдержатися в боротьбі з основними ворогами й не мати постійної провокації. І тому нехай нікого не дивує, що боротьба ця прийняла в деяких місцевостях спонтанні, гострі форми.

Проти напору польської і польсько-комуністичної партизанки з люблинських лісів, що почали робити випади в Равціну, УПА творить на весні фронт на відтинку Любачів, Рава Руська, Грубеїшів, і не тільки обороняє терен, але відсуває польські групи назад у білгорайські ліси.

Простягнену руку до порозуміння і співпраці проти німців і советів поляки відкинули, вважаючи, що матимуть незабаром Польщу й будуть могли погуляти. Коли ж їхні сподівання розвіялися, пішли на співпрацю з большевиками проти українців. Щойно, коли побачили й відчули, що большевики їх тільки використовують, щоб у короткому часі так само по них вдарити, почався і серед них деякий відрух протверезіння, але це вже належить до підбольшевицької окупації.

Х. МЕТОДИ ПОНЕВОЛЕННЯ СТОСОВАНІ ГІТЛЕРІВ- СЬКОЮ НІМЕЧЧИНОЮ І БОЛЬШЕВИЦЬКОЮ МОСКВОЮ

Гітлерівська і большевицька нищівна політика в Україні. — Картини тортур ґештапо і НКВД.

Грабіж, розбій, насильство. Ці три слова, такі важкі змістом, повторяються в усіх звітах протифронтової полоси взимі р. 44. Німці грабують дослівно все, що попаде під руки, і як тільки мають змогу, завантажують на поїзди. Решту вивозять автами, а то й літаками; напр., 17. І. 44 впав під Львовом 6-моторовий літак, що віз з України 100 безрог. Щоб рятуватися перед розбоями, виселенням, а жінки перед насильством, всі залишають хати (господарства) і переходять по полях чи лісах. Тоді все полишене майно стає жертвою грабежу.

А по другім боці? — Насильство, грабіж, поголовна мобілізація всіх чоловіків від 17 до 55 літ на фронт, а жінок до окопів, фабрик та копалень. На зміну одного «визволителя» вертався знаний вже другий. На зміну гітлерівсько-німецького імперіялізму з його теорією расизму, «надлюдини», з його ославленими есесами і ґештапом — приходив сталінсько-большевицький імперіялізм з його комуністичною партійною системою «вищих людей», ославленим НКВД, НКГБ і іншими різного роду їхніми прибудівками для поневолення народів. На зміну райхскомісарів, генералкомісарів та інших ляйтерів колоніальної системи, Кохів, Франків, Вехтерів, Міллерів і інших присланих і керованих з Берліна — приходили подібні наркоми й комісари з Москви в особах Хрущових, Коротченків, Гречух, Манвільських і Рясних.

Один грабив і нищив нарід в ім'я панівної ґерманської раси й робив це відкрито з пруським садизмом і німецькою технікою, а другий проводить це хитрішими східними методами під гаслами «пролетарської революції», «визволення з-під фашистського», «плутократичного» гніту і створення «советської вільної людини», себто безвільної, бездушної маси рабів, без нації, імени, родини. Бо яка сутня різниця між нацистськими й большевицькими режимами партій, що свої утопійні програми здійснюють з допомогою дібраних, вихованих і піднесених до куль-

**фрагмент з німецької окупації. Німці пограбували коні і худобу. Селяни за-
прягаються до плуга й орють землю (район Надвірна, 1944 р.).**

**Сл. п. І в а н К л и м, розстріляний німцями
дня 9. березня 1944 р. на Ринку в Дрогобичі.**

УПА-Захід. «Чорний Ліс», с. Завій, Станиславщина. Звіт командира Різуна
Командирові ІV. Военної Округи, травень 1944 р.

УПА-Захід. Інспекція з Головної Команди УПА у відділах Різуна, Черника і Гамалії під час облоги червоних партизан у «Чорному Лісі» біля Грабівки — Станиславівщина, травень 1944 р.

УПА-Захід. Карпати, Скільщина.
Польова Служба Божа на святі закінчення Старшинської
Школи. Вересень 1944 р.

УПА-Захід. Відділи в «Чорному Лісі» дістають накази перед акцією 7-ої панцерної німецької дивізії 30. V. 1944 р.

УПА-Захід. Старшинська Школа в Карпатах б. села Рожанка (Скільщина). Повстанці складають присягу на святі закінчення Старшинської Школи. Вересень 1944 р.

**УПА-Захід. Старшинська Школа в Карпатах. Польова
Служба Божа 21. вересня 1944 р.**

УПА-Захід. Карпати, Скільщина.
Фрагмент зі св'ята закінчення Старшинської Школи. Вересень 1944 р.

ту вищих людей дегенератів, садистів і злочинців з ґештапо, чи НКВД, що «визволяють» уявлені народи газовою коморою чи тюремним пострілом у потилицю?

Бо яка сутня різниця між політикою Сталіна і Гітлера — диктаторів, піднесених до культу «божків», що їх українські селяни називали «молочними братами»? Ось для ілюстрації їхньої політики «визволення» витяг із «12 заповідей поведінки німців на Сході та трактування руських».

т. 2. «Не лякайтеся прийняти рішення, які могли б виявитися помилковими. Одна чи друга помилка менше важна, важне те, щоб ви діяли. Хто з вас із страху перед відповідалністю нічого не зробить, той непотріб».

т. 6. «Тому, що новоздобуті простори мусять бути назавжди задержані при Німеччині й Європі, рішальне значення матиме ваша постанова. Тому ви мусите з гідністю користуватися навіть найсуворішими і найбезогляднішими заходами, подиктованими державними konieczностями».

т. 8. «...Вдержуйте відстань супроти руських, вони ж не німці, тільки слов'яни...»

т. 9. «...Ми не хочемо навертати руських до націоналізму, тільки хочемо зробити їх нашим знаряддям...»

т. 11. «Віду, голод і злидні терпить руський чоловік уже від століт. Його шлунок розтягливий, тому й зайве всяке фальшиве спочуття».

Заввага: Заповіді ці дістали в р. 41 німці, які відходили на адміністрацію теренів ССРСР. Як їх виконували, знаємо.

Витяг з тайної інструкції німецької поліції на Україні в листопаді р. 1942:

1. Наші вороги: комуністи, бандерівці, партизани. Потенціонально найнебезпечніші бандерівці. За всяку ціну знищити.

2. Школи тільки 4-класові. На другий рік (1943) закрити.

3. «Просвіти» обсервувати. Там діють Б. (бандерівці).

4. Відібрати культурно-освітні установи: Театри, кіна.

5. Якнайменше наукових інституцій, типу лабораторій і т. п. Тільки такі, що необхідні для війська.

6. В церкві не допустити до згоди.

7. Не поборювати сухіт, тифу. Закрити лікарні для населення. Здержати продукцію дальших місцевих лікарів.

8. Суди лише німецькі. Кожний німець — суддя. Для населення суди передбачені на 10 літ.

9. Хуліганство каральне тільки тоді, коли шкодить німцям.

10. Ширити аморальність, не карати за аборти.

11. Все, що має хребет, зламати. Хочемо виховати «кнехтенфольк».

12. Партизанів і націоналістів не допустити до згоди.

13. Контроля поїздів.

14. Сексоти в заводах, цехах, церквах, підприємствах, бюрох і т. д. Слідкувати за ворогами Німеччини. Попи на послути.

15. Не говорити німцям із населенням.

16. Не говорити про непорозуміння в партії.

Заввага: Інструкції ці не були поширювані, вони служили тільки як довірочний матеріал для працівників поліції. Здобуті в Дніпропетровську.

З «Інструкції Райхскомісара України Еріха Коха до генерала і гебітскомісарів України. Липень 1943»:

«Думка про те, що здача контингентів зобов'язує забезпечити харчами також місцеве населення, помилкова і свідчить про цілковите незрозуміння політичного, господарського і військового положення. І якщо ми будемо поставлені перед дилемою, чи мають голодувати німці, чи українці, то ми повинні знати наше завдання. І це рішення виконати є обов'язком гебітскомісарів і провідників господарства... Для праці в Україні є тільки одна точка погляду. Все, що служить вищезгаданим вимогам (видобути контингент) є правильне, все інше фальшиве. Краще привести в Україну дешеві прикраси, тандиту й нашийники, ніж політичні дискусії... В цьому просторі мусить бути проваджена німецька поселенча політика. Що тоді буде з українцями, коли, напр. мешканці знищеного міста Карльсруге перейдуть жити в Україну? Ясно, що українці мусять на таку саму віддаль пересунутися на схід... Знесення хлібної картки (в Німеччині) — це моє найвище стремління, моя найвища мета і прекрасна порада проти лютських бомбардувань... Ми були б останніми дурнями, якщо б ми щонебудь зробили, щоб піднести українську освіту або рівень української інтелігенції. Післявоєнні вимоги: 10 год. праці, 8 год. для Фюрера і 2 год. для самого себе. Українець не може мати ніяких домагань на підставі 8-год. праці. Тільки на підставі результатів останніх двох годин. Фюрер зарядив, що тимчасом має вистачити школа з чотирма класами. Там навчиться українець читати, писати й рахувати. Ми не можемо собі дозволити на ніяку конкуренцію з боку української інтелігенції. А тимчасом це вже тепер трапляється в багатьох випадках. Церква незалежна і тільки одно нещастя, що вона веде політику... Відповідно до воєнного завдання України, пропаганда мусить подібно, як це є в Райху в кат. церкві, обіцяти всякі добра на небі, а ніколи в дочасному житті. Не може бути приязні між слов'янами і германами, є тільки переможці й переможені. Аграрна ординація повинна прямувати до того, щоб тут створити «спадкові двори». Для цього й вмирає нім. воєн. щоб ми йому створили спадкові двори з трохи більшими правами, ніж у Німеччині. Український селянин одержить тепер у посідання 20—30 моргів, але в посідання, а не на власність. На Україні мусить бути створений великий колонізаційний простір для німців, чого м. ін. не досягнуто в Женеві в 1918 р. Ми не можемо дозволити розвинути промисловості України, що може стати конкурентом для промисловості Райху. Завдання господарської розбудови в Україні скоплюється в одному: створити європейську сировинну базу, найбільше виготовляти півфабрикати, все під німецьким керівництвом... Націоналістичними бандами керують студенти зі Львова в Галичині, яким сниться Україна. Теза про те, що українцям треба щось дати, щоб вони мали що боронити, фальшива. Мільйони німців втрачають на заході своє майно, а тут ми мали б його роздавати? Українське самоуправління — це питання не на теперішній час. І аж до ляндратів вони його мати не повинні».

Україну вважав і вважає большевизм за свою колонію. Без України існування Советського Союзу не можливе, а вже зовсім виключена яканебудь експанзія на захід. В Україні, за час свого попереднього панування, большевизм зумів винищити майже всю довоєнну інтелігенцію, а з новітньої — кожного, що найменшим словом зрадився із свого самостійницького думання, чи хоча б найменшої критики влади; або що на ньому просто тяжіло його попереднє суспільне тавро: син куркуля, інтелігента. Селян, найздоровішу силу народу, большевизм зумів

винищити штучним голодом та мільйоновими висилками на Далекий Схід або в концлагері. Робітництво перекинуто на територію Москви чи до інших советських республік або вимішано з присланими в Україну «братніми» робітниками і запряг у формі стахановщини й партійної агітки так, що не лишив йому взагалі часу на думання. Український нарід мусить стати «советським чоловіком», мусить зрівнятися до рівня бездушної маси, що вміє тільки «радісно» працювати в найвиснажливішій системі, кричати на всіх щоденних мітингах «Осанна» нашому «дорогому батькові» Сталінові, і вмирати за «советську рідину». Поза ті норми советському громадянину вийти не вільно, хоча б він був найбільш відданим і ідейним прихильником комуністичної ідеї і старим дореволюційним большевиком. За найменшу тінь підозріння, що хтось веде мінімальну іншу від опрацьованої і наказаної з Кремля українську політику, чекає кожного смерть.

Це не випадки, а певна закономірність, що навіть з т. зв. уряду УРСР, установленого Сталіном з Москви, в короткому розмірно часі гинули всі, і то не тільки українці з походження, але й москалі. І так згинули: Яловий, Хвильовий, Волох, Надан, Скрипник, Шумський, Гринько, Сологуб, Турянський, Ричинський, Шахрай, Блакитний, Порайко, Любченко, Федько, Чубар, Затонський, Волобуєв. Залишилися в живих тільки ті, що не спроневірилися Йосипу Вісаріоновичу Сталінові-Джугашвілі ні одним словом, ні думкою, що звеличували й звеличують його ім'я на віки вічні. До них належать м. ін. поети Тичина і Рильський. Як виглядають ці «люди», ці «герої советської рідини» хай послужить уривок одного з найновіших «поетичних» віршів Рильського п. з. «Свята».

«...Робота стелиться жива,
Мов килим перед нами,
І називає нас Москва
Братами й синами.

...І кожний колоо на землі
Хвалу співає нині
Людині мудрій у Кремлі
На цілий світ людини».

Сталін давав і дає широкі можливості науки в рамках, очевидно, комуністичної ідеї, большевицьких досягнень і «братньої опіки» над Україною російського народу й держави. Йому потрібні технічні сили. Тим способом він виховував і виховує людей-фахівців, людей-робітників. І байдуже, на якому щаблі фахової освіти й функцій праці вони опинилися, до них Сталін доставляє невідлучну тінь своєї влади — агента чи сексота НКВД, що не покидає дану людину ніколи. Це Сталінова і його партій заслуга, що він підніс терор до наукового оформлення, обґрунтував його й поставив в «началі» свого правління. Людина стала його невідльником. Страх став невідлучною тінню цілого життя кожного дослівно громадянина СССР. Страх став законним, посвяченим, морально-виховним чинником людського «я». Немає людини в СССР від самого Сталіна до пастуха колгоспних стад, що був би вільний від страху, що бодай на

одну хвилину міг би від нього звільнитися. Тінь НКВД, ця персоніфікація страху, розбила в Советському Союзі родину, відділила батьків від дітей, брата від брата, друга від друга. Вірити не можна нікому. Це допроваджує людину до майже цілковитого отупіння, до пасивізму; людина стає бездушною машиною, що наставлена тільки на одну й ту саму «правду», цілими роками законно голошену: Рішає в усьому наказ партії, геніальність «вождя народів». Душа людини замикається поступінно, ховається перед власним, підданим страхом, тілом. Доцентка київського університету, вирвана з-під контролю й терору НКВД, оповідає, що батько її, вмираючи в часі німецької окупації, признався, що був петлорівським старшиною. Коли запитала батька, чому не сказав їй цього перше, хоч знав її переконання, відповів, що боявся.

Чи повірите, напр., громадянин заходу, що «вільні громадяни» Советського Союзу, мусять у кожній порі дня і ночі відчинити двері свого мешкання дверникові даного будинку, що є разом агентом НКВД, і піддатися повній його перевірці? Контролі й перевірці підлягають не тільки особи, але й все їхнє майно, цілість їх родинного чи товариського життя. Дверник не тільки має право одночасно перевірити бюрko, шафу, ліжко, але й те, про що в дану хвилину особи в даному мешканні розмавляють.

Чи легко погодився б не один сьогоднішній прихильник комуністичної ідеї з тим, що в ново-«визволених» країнах (Румунія, Мадярищина) населення має мати вдень і вночі свої мешкання відкриті і мусить без найменшого спротиву дозволяти «доблесним» військам Червоної Армії грабувати своє майно та приглядатися, як його дружину чи дочку насилують «Герої Советського Союзу»?

А ось приклад, як було вже в самих початках визволення з-під германського «іга». Здобувши Харків, большевики дали всім громадянам наказ зголоситися до реєстрації. Все населення поділено на чотири категорії. Перша категорія охоплювала всіх, кого німці запрягли були в часі окупації до якоїнебудь праці. Їх розстрілювано відразу. Друга категорія, охоплювала всіх т. зв. фольксдойців. Їх також розстрілювали разом з усією ріднею. В третій категорії опинилися всі приналежні до інтелігенції: професори, лікарі, інженери і т. д. Їх вислали на фронт у карні відділи. Четверта категорія діставала на посвідках штамп: «Залишився на зайнятій фашистами території». Їх покищо не чіпають. Отже, людина, що залишилася покищо в живих, одержала штамп на ціле своє життя. Що воно значить, знають тільки ті, що їм доводиться жити в тій «найдемократичнішій» системі світу.

А ось приклад з явного терору. Із звідомлення:

«Дня 14. 7. 1943 р. в селі Малиші, острожицького району, дубенської округи, німецька поліція загнала людей до дерев'яної місцевої

церкви, підпалила церкву й спалила в ній людей живцем. Тих, що не вмістилися в церкві, загнано до приміщення давньої громади та до клунь і також спалено. Разом спалено приблизно 850 людей. Помагали німцям узбеки й поляки. Крик людей, що конали в огні, було чути на п'ять кілометрів».

Відомості подає священник НН з сусідньої місцевости. Подібна подія сталася в с. Губкові, людвипільського району, костопільської округи, де замучено священника Корницького і псаломщика Петрова, та разом з іншими трупами замучених людей кинено до місцевої церкви й спалено. Так само спалено людей у Великих Селищах того ж р-ну.

Большевики, уступаючи з українських земель, у перших місяцях війни р. 41, залишили по тюрмах жахливо помордовані десятки тисяч неповинних жертв. І так у Львові — 10.000, в Луцьку — 3.000, в Дубні — 1000, в Вінниці — 10.000. Це тільки ті, що їх не встигли поховати, що залишилися по півніцях тюрм та по шляхах советського відвороту.

Для прикладу два зразки слідства:

(За переданою на світ запискою — грипсом).

Я. С. ловлять восени 42 р. на вулицях Львова та впроваджують до кімнати при вул. Пелчинській, де містилася центральна гештапо.

Спец від українських справ оберштурмфюрер Вірзінг вітає на порозі ударом засушеної бичиці через голову. А С....! Вітаємо! І падають удари. В голові шумить. Числити більш годі. — Списують генералії. Яку функцію виконував в Організації? Брак задовільної відповіді. Роздягайся! Два помічники заковують рукави. Вибирають два середньої грубости дручки. Молотьба триває довго. Так довго, що один з опричників змучився й передає закривавлений дручок третьому. Другий — Мюллер зіпрів, обтирає піт, але дручка не покидає. Удари дручків перехрещуються від шиї до ніг по цілих плечах. На бюрковім годиннику минуло пів години. Секретарка при машині нудиться. На початку це її цікавило, тепер чистить нігті. Серце! Чому не хочеш зомліти? Рахубу часу трачу, але притомність зберігаю до кінця. Відпочинок. Можу тільки стояти, опертий об стіну. Знову питання. І знову брак задовільної відповіді. Стояти більше не можу, кладуть на таборет і молотьба починається наново. Не вдержую, кричу. На крик збігаються гештаповці з інших кімнат. Я перешкодив їм у праці. Кидаються всі ногами, місять, гнуть, копають. Перетворююся в мішок соломи, але цілковитої притомности не трачу. Тверде серце зомліти не хоче. Може кричу, бо чоботи танцюють даліше.

Досить! Здається, що хтось це слово викрикнув. Підносять, витягають на коридор, обливають водою. По якомусь часі впроваджують і ведуть на вулицю Сапіги — Лонцького. Надворі темно. Значить били 4 год. — Келія. Ніч. Гарячка. Хочеться пити. Вреєтні ранок. Дають каву. Яка, байдуже, лише, щоб пити.

Кличуть. Виводять. Кожний рух справляє колючий біль. Надворі сонце, люди. Втікати! Все одно, хай стріляють, бо за хвилину почнеться вчорашнє. Відбігаю 10—20 кроків. Не стріляють. Ловлять і прикладами по голові. Я знову в знайій кімнаті. Довгі мінати очікування. Врешті прийшли. Де заховані друкарні? Де ховається шеф? Не знаю. Ще кілька питань і починається наново. Вибирають найгрубіший кіл. Називають його «самостійна Україна». Дають понюхати, і умебльовання кімнати починає в очах танцювати якийсь несамовитий танець. В часі обідової перерви випроводжують на коридор і ставлять в кут стіни-муру. Кожний, що сходить з горішніх поверхів на обід б'є для загострення собі апетиту. По обіді те саме.

На Лонцького, ввечері, вже тягнуть, іти неможливо. І знову ніч і знову ранок. Знову тягнуть, поволі тягнуть по сходах. Перший, другий, третій поверх, а там, наліво, кімната. Спираюся об поруччя, гостра свідомість думки, перекилюся і падаю на цемент сходові клітки. Смерть. Ні, не дають навіть зомліти. Побої тяжкі, повні гніву, волочать аж до кімнати. Що діялося в цьому дні, мало пам'ятаю. Думка відмовляла всякої контролю. Дручок працював напереміну з чоботом. Вечір, ніч, ранок. Рука зломана в двох місцях, пальці обох рук поломані, вихитуються в усі сторони. В грудях страшний біль. Ребра. За кожним віддихом різке вогнем, а легені працюють ковальським міхом, здається розсадять грудну клітину. Ой ти, серце, чому не лопнеш?! Кличуть, тягнуть. О Боже! Та сама обстановка, ті самі кати. Лиця інших затьмарені, невиразні. Де захована зброя? Не мовчу, говорю. Подаю навімання місцевості, описую докладно невідомі мені місця, подаю докладну кількість за родами зброї, подаю гасла. Незабаром мапа Галичини покривається рисунками червоного олівця. Поки пойдуть і перевірять, мине час. Що тоді буде, не думаю. Знаю одне, а саме, що дійсно не знаю ні одного місця, де захована зброя. Може вдовольняться тим разом? Та ні. Ти написав історію України? Дручок при праці. Б'є сам Вірзінг. «Це за історію. Захотілось тобі самостійної! України не було, нет і не будет!» Так дослівно в російській мові. Невже ж НКВД в гештапівській мундурі? Вияснення не помагають. Вірзінг осатанів. А даліше, — де шеф? Де друкарні? Хто в провіді? Що даліше, не пам'ятаю. Пам'ять, що вночі тягнули за ноги по вулицях на Лонцького, бо голова оббивалася об виступи хідника. За кілька днів оповідав мені тюремний лікар — жид, що другого дня ранком знайшов на подвір'ї тюрми купу людського лахміття, що з нього прозирали шматки синього людського м'яса. Порушив, щоб ствердити смерть і переконався, що серце билосся. Взяв нагору і лікує. Ось рука й пальці вже пов'язані. Ой, як страшно хочеться пити, як нестерпно пече мене всередині вогнем! А потім родилася думка, що може доведеться жити і... знову слідство. Коротка, кошлява записка на світ, — ще в гарячці, ще прохання прислати... цитрини, кислого молока. «І при-

шліть отруту, бо не знаю, чи зможу витримати нове слідство». І знову за кілька днів... «Одержав, дякую. Тепер уже спокійний. Хай беруть. Не заведе тим разом, хоч... хочеться жити».

За оповіданням в'язня. Р. 1940, советська тюрма, Бригідки у Львові. П'ятниця, одна з багатьох, що вже пройшли і одна з тих, що ще неодмінно прийдуть. Їх не можна переставити, скоротити, вимазати з часу; чергова п'ятниця приїде неодмінно, як прийшла й ця. Щойно ранок, а вже все тіло напняте дугою, нерви стягнені вскорч, щоб не дрижали, не ламали змученого, знівеченого тіла, щоб не радів кат. Брак віддиху, простору. Немає віддиху в забитій у щерт людськими тілами келії, щоб набрати в груди повітря і мандрувати від стіни до стіни в невпинному марші вперед, на перегони з думкою. Забити час, не дати місця на думку про те, що неодмінно приїде! Та виконати це не легко. Ще не загосні, тільки присохли рани з попередньої п'ятниці. Відірватися від настирливої думки, які нові тортури підготував кат, не перестати жити. Перестати жити, це занехати боротьбу. Ні, цього зробити не можна. «Ми у вічі сміємося смерті, а умерти прийдеться лиш раз». Уривок з пісні, що тому три місяці співав з іншими на волі. Як це ж давно! Чи співають тепер її? Ось, недавно, тому ж кілька днів, почув її уривок крізь двері келії. Скоро вмовкла. Так, я не сам тут. А чи знаєте ви, друзі, що я оце вмираю вже шостий раз і умерти не можу? Чи знаєте, що сьогодні вже шостий раз з черги мене ведуть... Годі, знову те саме. Пригадаймо інші пісні, за чергою, щоб обдурити час. Як забракне, є ще вивчені колись напам'ять вірші. І ці скінчилися. Оксана, що робить вона тепер? Ні, не це. Краще бути тепер на волі й плянувати нові бої, нові походи, нові завдання. Ах, там ждуть мене. Зорганізував, підготував і сказав, що неодмінно приїду. Чи знають уже, що не можу, чи може огірчені. Якби переказати друзям, щоб докінчили! А жалко так!

В келії тихий спів, в'язні чужі, незнані. Співають йому, стараються ще уважніше, ніж іншими днями, нічим не докучити, говорять між собою шепотом. Це ж п'ятниця. В'язень з ними не говорить, за цілий час не звирився ні одним словом, але спів'язні шанують його мовчанку, бо хіба ж, не можна мати довір'я до того замученого тіла? Не жалувався. Лиш ті уривані слова, що їх виповідав півголосом, доходили до них.

— «Обід. А все таки поборов час. Ще лиш дві години очікування. Дві години. А може сьогодні не прийдуть? Знову ця тема. Помийна юшка не смакує. Встати й ходити... Ходити там і назад до змучення. Заснути, снувати мрії снів... Ну, і що, як доведеться умерти! Я ж не перший і не останній. Усі келії забиті. Ідеї не зломлять. Чи ж не могутніє рух з кожним днем? Чи ж оскаженілість опричників НКВД не найкращий доказ на це? «Здобудеш українську Державу, або згинеш у боротьбі за неї». Здобували й гинули. Не гірше за мене... Байда на гаку, Данилишин... Ех, щоб новітнього лука дістати! Он вже вп'ялене око

в засуві (візирка). Час наближається. Слідкує чубарик, щоб насолодитися мукою вижидання. Пожди. Руки назад, напнути м'язи! Нерви, мовчіть, дрижати не вільно. Це зумисне в'язничні сторожі подають собі під келією хвилини. Ще п'ять. Слава Богу! Вже не довго.

В'язень вже спокійний. Ще раз поборов тіло, ще раз програє кат. Дзвонять ключі. Ах, так, вже йдуть. Спроба усмішки співв'язнів, що напружено ждуть. Двері відчиняються. Східна усмішка на лицях. — На букву Я. — Вихаді!

Пішли. Напруга в келії уступає. В'язні зітхнули, в багатьох піт на лиці, а в пізню годину до келії вкинули знівечене, почорніле тіло, що не здалося й тим разом. Поволі треба було віддирати шматки одєжі від сцїпенілої крові ран, мастити відібраними собі від уст кришками товщу. Гоїти рани, із свідомістю, що наступна п'ятниця неодмінно прийде, і знову все повториться з ударом третьої години».

Такою вирафінованою методою тортурували опричники НКВД через повних три місяці бойовика української революції, друга Ярему. Щоп'ятниці, з ударом третьої години брали Ярему на щораз то іншого роду тортури. За оповіданням одного в'язня з тієї келії, що врятувався, Ярема був цілий чорний від побоїв, рани вже не гоїлися і одної п'ятниці його вже на келію не принесли. Мовчав цілий час. Про методи й роди тортур не говорив нікому.

ХІ. УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД В ЄДИНОМУ ФРОНТІ БОРОТЬБИ

Створення Української Головної Визвольної Ради. — Доцільність збройної боротьби. — Повстанці — не партизани. — Бій за Українську Державу триває.

В листівці п. н. «Український Народе!», з датою червень р. 44. УПА ще раз звертається до народу, де з'ясовує своє становище до ворогів. У ній читаємо:

«...Боротьбою відповідаємо на нову хвилю окупантського терору. Сьогодні, як і вчора, ніхто не дасть себе арештувати ані стріляти, ніхто не йде до ворожих нам армій, ніхто не дає себе вивезти на роботу, кожний ховає своє майно перед грабунком. Кожен повинен боронитися перед ворогом чим може й як вміє.

Боронитися перед большевиками й німецькими бандами мусить кожний українець й кожна українка, кожний селянин та робітник, кожний інтелігент, молодий і старий.

Боронитися перед насильною мобілізацією мусить кожний військовоздібний, бо на передових лініях німецько-большевицького фронту жде неминуха смерть за інтереси наших найбільших ворогів.

Боронитися мусить кожний українець, в якого німецький або большевицький грабіжник забирає майно й прирікає таким чином на холодну й голодну смерть. Боронитися мусить кожна українка перед насильством большевицьких і німецьких дегенератів. Якщо будемо боротися відважно, твердо — нічого не відіють нам вороги.

Добуваймо зброю від ворогів! Організуймо самооборонні відділи! На удар відповідаймо ударом!»

Вже восени р. 1943 Команда УПА свідомо, що український нарід у цілості жде поворотна большевицька окупація і що боротьба і в дальшому буде проводитися виключно власними силами народу в часі найбільшого зросту большевицького імперіалізму. Свідомо також того, що нема й не буде жадної можливості вияву волі українського народу в якихнебудь легальних формах, що єдино активний збройний спротив усього народу скріпить його політичні й соціальні змагання. Що на час большевицької окупації відпаде заразом усе кон'юктурне, хвилене, штучне.

Головна Команда УПА свідомо того, які завдання стоять перед нею, в майбутньому. УПА свідомо, що вона є виявом збірної волі народу до самооборони, його стихійної і свідомої боротьби на Самостійну й Незалежну Державу. Завдання, що сто-

ять перед Головною Командою, переростають її сили й компетенції, Український нарід рішився також збройною боротьбою обороняти свої права на життя й розвиток своїх національних поривів та права на вияв власної волі й прямивань. На спроби окупантів знівечити його права, заперечити його національно-визвольні намагання, на спроби терору, грабежу й насильств рішений український нарід відповісти й в дальшому оборонною боротьбою, хоча б і довелося потерпіти в ній ще більші жертви. Іншого виходу не було.

Постанову залишитися в краю з народом прийняла поза УПА Революційна ОУН, себто самостійницький рух Бандери, що був до того часу єдиним політичним революційним рухом українського народу. Правда, ініціативу створити УПА дала Організація УН, але УПА за час однорічної боротьби стала загально-українською збройною силою, власністю й добром українського народу, і Організація не хотіла накидати їй свого політичного керівництва. Тому перед Командою УПА стали завдання політичної надбудови сьогоднішньої й завтрашньої боротьби народу. Ця konieczність була зумовлена так внутрішньо-українською, як і зовнішньою потребою. Український нарід потребував зверхного органу, що завершував би й керував його визвольною боротьбою відлості, що був би уповноважений (компетентний) затвердити дотеперішні й на майбутнє спроби порозуміння, договори ненападу, а то й співпраці з народами — сусідами, як і з поневоленими народами ССРСР, та репрезентувати, боронити й спомагати його в боротьбі назовні. Виходячи заразом з заложення, що УПА є власністю всього народу, що стрільці й старшини УПА рекрутуються на добровільному доборі з усіх шарів народу, без огляду на їх попередню партійну чи групову приналежність, Головна Команда дає восени р. 1943 ініціативу створити Верховний Керівний Орган українського народу і його збройної сили на основі Всеукраїнського Об'єднання і визнання революційного шляху боротьби за УССД. Уповноважені члени УПА звертаються до ряду одиниць з українського політичного громадсько-суспільного світу, і в березні р. 1944 доходить до створення Ініціативного Комітету з тих же одиниць, що випрацьовує тимчасову платформу та на її базі переговорює з рядом членів української суспільності в краю і на еміграції. Ініціативний Комітет скликає в червні Збори, що створюють Українську Головну Визвольну Раду та опрацьовують її платформу.

УГВР оформлюється як Тимчасовий Державний Орган до часу скликання Установчих Зборів, і за своїм устроєм творить постійну Президію з Президентом на чолі, та Генеральний Секретаріат — підпільний національний уряд — з Головою Генерального Секретаріату та генеральними секретарями.

Рішенням того ж Збору постановлено, що члени УГВРади залишаються на землях України разом із народом, а закордон Президія УГВР висилає своє Закордонне Представництво.

Створенням УГВР український нарід дав вияв своєї національної зрілості, оформив і політично та устроєво завершив свою боротьбу за існування і за власну незалежну державу та став справді Єдиним Всеукраїнським Фронтом Боротьби на українських землях.

По ліквідації червоної партизанки в Чорному Лісі частина відділів переходить у перших днях липня в різні околиці Сколе—Турка. По дорозі, в с. Кам'янка коло Сколя, попадають ці відділи, дня 9. 8. в бій із німцями, що силами двох дивізій намагалися захопити для себе лісові просмики для відвороту і злікувати «республіку» в Долинщині, і Скільщині. Відділи УПА приймають бій. Ворог зазнавши втрат, під охороною своїх панцерних військ, відступив на доли. Семиденні бої не дали йому жадного успіху.

Липнева советська офензива, що почалася 16. 7. 44. остаточно зайняла цілість теренів України, з винятком вузького пасма верхів Карпат. В тому часі старшинська школа УПА кінчає вишкіл другого набору.

В серпні 1944 УПА вступила в нову дію під советською окупацією. УПА за час свого існування й боротьби з німецьким окупантом стала збройною силою українського народу в його визвольній боротьбі, себто черговою ланкою у дотогочасній підпільній боротьбі за відбудову української держави. В часі свого постання й розросту була УПА чинником організуючим і мобілізуючим, активним виявом народу до самооборони проти всякого ворожого насилля, об'єднуючим і скріплюючим наростанням національно-революційних сил власного народу, прикладом і рушійною силою для інших поневолених народів СССР.

Побудована в основі виключно на власні сили народу, УПА стала виявом його стихійного свідомого національного прагнення, його власністю й добром. Питання в той час, як і тепер стояли такі: Чи нарід, приречений окупантами до ролі раба, до голодового, фізичного знищення, має дати себе безслідно винищувати невідільною працею на чужині, голодом у таборах полонених, газовими коморами, концлагерами й засланнями на далекий Сибір, щоденним пострілом у потилицю, і має бути зведений большевицькою клікою до ролі бездушного твору т. зв. «советської людини», чи має ще стати в обороні своєї національної окремішности й гідности, своєї волі й права на самостійне, незалежне життя, своїх національних, політичних, соціальних і культурних надбань та фізичне існування. Питання стояло — чи виявом прагнень народу і його боротьби, хоча б тільки за фізичне існування, — але народу державного, не раба, мали бути наставлені окупантським поліційним режимом Комітети, байдуже зрештою, під якою назвою й формою, що служили б знаряддям для всестороннього ожебрачення народу і повної експлоатації його матеріяльних та духових сил, чи тим виявом мала бути така форма й методи боротьби, що єдино промовляли

ворогові в його мові і проти його брутальної й нищівної сили ставили збройну силу народу. Чи мав український нарід послуhati, і то вже восени 43 р., таких «політичних» і «ідейних» закликів вислужників гештапо, що в листівці написали:

«...Усюди німці в заплілі опановують ситуацію. Всюди німецька армія лише з тактичних міркувань відступає в порядку. Німецький фронт не заломився. Саме навпаки... Зелена кадра це загибілі, а не рятунок української нації. Ні французька, ні бельгійська, ні чеська, ні данська, ні норвезька нації таких кадр у лісі не творять, навпаки, намагаються злагодити свої потреби з потребами німецької влади»... (3 листівки ч. 3. «Ми переможемо»).

Чи може вияв боротьби українського народу з німецьким найзником мав виявлятися в писанні ряду меморіалів до Гітлера, Гімлера, Розенберга, Коха, чи Кайтля з зажаленням і проектами, як ще більше винищити український нарід? Зрештою, хай говорять слова з одного меморіалу. Читаємо там:

«...Український нарід міг би показатися в боротьбі проти Москви повновартісним союзником Німеччини та її спільників... Здається, що це вже остання пора включити Україну в протибольшевицький фронт... Українці готові все дати для боротьби з Москвою, якщо наберуть переконання, що їм буде признане право на національно-державне існування, та що Україна займе в сім'ї вільних народів Нової Європи належне їй місце... Неминучим є радикальний зворот дотеперішнього політичного курсу на Україні, щоб можна було сформуувати боездатне українське військо»...

(Письмо кінчиться заявою, що «українські відповідальні кола, а головню військові, є готові... віддати себе в тій цілі до диспозиції Начальної Команди Збройних Сил»).

Для багатьох українців, також і тих, що перебували в тому часі в Україні, але не жили життям українського народу, — УПА є партизанським рухом. Тимчасом УПА не мала ані в своєму засновку, ані тепер не має партизанського характеру. Кожна партизанка в своєму постанні спирається або на свою правильну (регулярну) збройну силу, що діє на дальшому терені, або на чужу, що їй допомагає, або, по ліквідації тих сил, є її кінцевим етапом.

У сьогоднішніх системах імперіалістичних загарбницьких воєн, коли ворожі намагання йшли й йдуть на повне винищення народів, коли з недостачі активного спротиву гітлерівська Німеччина зуміла вирізати й видушити кілька мільйонів жидів, коли, не шукаючи навіть претексту, послідовно нищила український і інші народи, як нижчі від германської раси, коли большевики кидали на фронти масово нарід без жадного вишколу й озброєння і то в першу лінію, — можливостей якогось зговорення, якоїсь політичної гри, концесій — не було. Не було й нема також місця на партійні спори, групові амбіції, отаманські республіки, партизанські загони. Український нарід під тотальним большевицьким режимом не може дозволити собі на жаден поділ ні зсередини, ні ззовні. Участь у самооборонній акції мусять брати весь нарід, якщо не хоча бути знищеним різними

випробуваними методами гітлерівсько-німецького чи сталінсько-большевицького садизму в ім'я утопійних ідей расизму, творення «советської людини», бездомного пролетаріату світу. Участь у визвольній боротьбі мусить взяти весь нарід, якщо не хоче здати добровільно всіх своїх національних, культурних, духових і матеріяльних надбань століть, якщо не хоче перекреслити свої державницькі ідеї, якщо, вкінці, не хоче гинути пасивно і стати, може на сотні літ, народом без імені й прізвища. Нарід мусить боротися, хоча б ця боротьба коштувала й життя.

УПА не ставила собі за мету власними силами розбити Німеччину, як також не допустити на українські землі поворотного походу большевизму. Навпаки, УПА включала поворотну большевицьку окупацію вже в самому засновку і zarazом свідома була, що боротьба з нею буде неминуча. Не ставила також на безпосередній новий, зовнішній удар з большевизмом, хоч не виключала його. Не брала в руки влади, не викликала повстання, хоча б типу польського повстання у Варшаві. Вже у самому початку свого існування виясняла всьому народові, що німці війну програють і що всяка співпраця з ними, також і в військовій ділянці, принесе не тільки повне політичне розчарування, але й криваві жертви за чужу справу.

Тому й УПА протиставилася рішуче творенню СС Дивізії «Галичина» і методам її організаторів та амбітних «вождів», що, мовляв, це новітні Усусуси та... що Дивізія здержить большевиків у поході на... Галичину. Бій дивізії під Бродами коштував за три дні щонайменше 6.000 жертв. (Із складу дивізії на фронті 14.000 повернулося назад тільки 2.000). Смерть тих тисяч не приносить, нажалі, національної чести їх організаторам і керівникам, це не свідчить про їхню політичну зрілість та не може бути символом української визвольної боротьби.

Правда, поза кар'єровичами, політичними спекулянтами чи просто агентами були також старші віком лицарі романтичної майбутньої ідеї «Червоної Калини», що не рахувалися з реалізмом сьогодення і підтягали гітлерівську Німеччину під Австрію Франц-Йосифа. Вони здебільшого впали, вірні ідеї Української Держави, ступивши на шлях, який уважали за її здійснення. Ці члени української нації зуміли згинати гідно. Але коли б ті, що вигрівали теплі посади, що розікрали зложені народом мільйонові пожертви, у критичний момент були опинилися під Бродами — Білим Каменем, суд над ними був би тоді короткий.

Боротьба, що її УПА провадила, належить до найтяжчих, які взагалі досі український нарід провадив. Основне у ній те, що УПА правильно оцінювала в даному часі дійсність і розвиток подій на майбутнє. Що так було, те потвердив не тільки час, але й факт, що рух цей став загальноукраїнським, що ріс у стихію, що своєю ідеєю захопив інші поневолені народи. УПА не рахувалася із скорою й легкою перемогою: вона здержувала сти-

жію, не давала їй розвинутися в загальноукраїнське повстання, бо правильно оцінювала положення й розвиток подій у дальшому.

УПА бачила й бачить можливості національного зриву і відбудови Української Самостійної Соборної Держави щойно після розвалу всякого загарбницького імперіялізму і такий розвал зв'язує з наростанням національних революцій усіх народів Європи і Азії. Щойно після розвалу СРСР силами всіх народів, що входять у його склад, включно з російським народом, постає можливість відбудови УССД. Всяка інтервенція ззовні в боротьбі з большевизмом може бути тільки помічним фактом та черговим політичним етапом національних революцій в СРСР, що єдино можуть принести відбудову, вдержання та закріплення нової самостійності. Повалення большевицької тоталітарної імперіялістичної системи гноблення народів і панування партійної кліки та терору НКВД чи НКГБ може пройти тільки на створенні, підготовці й остаточному зриві великої революції поневолених народів, як у політично-державницьких змаганнях, так і соціальних, господарських, усторових, виховних, суспільних і інших. Без повалення й цілковитої ліквідації комуністично-большевицької системи ідеї, принаймні в рамках сьогодиншого СРСР, нема можливості на відбудову й вдержання національних самостійних держав, а зокрема на УССД. Ці засновки були прийняті й затверджені в протоколах відбух Конференцій, нарад і наказів ще в перших початках творення УПА та в часі її діяння.

Без виразної концепції політичної й соціальної перебудови Сходу Європи, чи інакше большевицького твору т. зв. СРСР і його васальних держав, — боротьба з большевизмом буде тільки ферментом, бунтом проти насилля, і як такий буде скоріше чи пізніше здавлений. Протиставитися сьогодинському походіві і системі панування та впливів большевизму можна тільки цілостевим протиставленням в ідейній, світоглядівій, політичній, соціальної, культурній площині, а далі в зрушенні салдацьких, робітничих і селянських мас у активній боротьбі на всіх ділянках життя большевицької системи визиску й гноблення народів і людини, на всіх теренах як у нутрі цієї найбільшої тюрми народів СРСР, так і назовні, всюди, де тільки діють большевицькі впливи. Протиставитися мусимо суцільно, єдиним фронтом народу, загроженого у своїм існуванні, у спільнім з'єднанні фронті всіх поневолених і загрожених народів і держав.

Через повалення СРСР, через знищення большевицької правлячої кліки насилства й терору — до відбудови світу (Сходу Європи), побудови його на твердих основах християнської моралі, національної рівноваги, соціальної справедливості і пошанування прав народів і людини.

На місце большевицького світу, на місце завтрішнього всесвітнього колгоспного стада стероризованих мас, ставимо союз

вільних народів у вільних державах і з чітко означеними державними кордонами.

Дорого довелося платити українському народові за деякі прони́мецькі орієнтації та впливи серед частини старшого покоління політичної еміграції. Та дорого також заплатили німці, які може й вірили, що їм вдасться підпорядкувати собі український самостійницький рух, так, як це зробили були в ряді інших державних народів.

Сьогодні боротьбу українського народу з Німеччиною використовує, інтерпретує і капіталізує на зовнішньому ринку Сталін. Сьогодні т. зв. представники України висилані Кремлем на конференції миру, світової безпеки, устійнення кордонів даних держав, звороту воєнних відшкодувань, щоб віддати, не волею українського народу, ще один голос більше за «найбільш прогресивну і найдемократичнішу систему світу» — сталінського большевизму. І може обдурювати большевицька партія Леніна-Сталіна світ, може знайти віруючих, та не обдурити їй вже українського народу, як не обдурює вона себе, свідома загрози, що її несе своїми гаслами й боротьбою український визвольний рух. який мобілізує сьогодні всі поневолені народи СРСР, що прагнуть самостійно й незалежно жити. Сьогодні большевицька Росія вживає всіх засобів терору, щоб перемогти самостійницький рух УПА, і пробує вже другий рік цю проблему розв'язати по-своєму. І наче на глум історії сьогоднішніх днів існує частина української «політичної» еміграції, що також жде на знищення УПА, і що властиво вже проголосила її знищення.

Бій ще триває. Бій народу, що не розпоряджає технічними засобами, що не має змоги продукувати в обороні своїх прав на самостійне життя ні літаків, ні танків, ні атомових бомб. Це давлений і нищений століттями нарід, що не затратив, а розвинув найцінніші здобутки людини й збірноти: Ідею самостійного життя, почуття гідності й окремішності, високу культуру, волю й натугу боротьби, щоб досягнути своєї мети.

Світ сьогодні мовчить про боротьбу українського народу. Чи знайде український нарід силу, щоб протиставитися наступові большевизму і врятувати високі ідеали людини й народів — покаже майбутність.

З М І С Т

I. УКРАЇНСЬКА САМОСТІЙНИЦЬКА ІДЕЯ ПЕРЕД НІМЕЦЬКО-ВОЛЬШЕВИЦЬКОЮ ВІЙНОЮ.	11—14
II. ПЕРШИЙ ПЕРІОД БОРОТЬБИ ВІД ДЕРЖАВНОГО АКТУ 30 ЧЕРВНЯ 1941 РОКУ ДО ПОЧАТКІВ ТВОРЕННЯ УПА.	15—23
III. ШКОРИЙ РІСТ УПА СЕРЕД БЕЗУПИННИХ ВОІВ З ВОРОЖИМИ ЗАГАРВНИКАМИ — ПЕРША ПОЛОВИНА 1943 РОКУ	24—28
IV. УПА — ПОЛІТИЧНИЙ ТА ЗБРОЙНИЙ АВАНґАРД У БОРОТЬБІ ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ ТА СВОБОДУ НАРОДІВ	29—33
V. ДЕРЖАВНО-ТВОРЧА ПРАЦЯ Й ОБОРОНА НАСЕЛЕННЯ	34—44
VI. РОЗРІСТ УПА, ЇЇ ПОШИРЕННЯ НА ЗУСІОПАНУВАННЯ КАРПАТ.	45—55
VII. РЕЙДИ УПА НА ОСЕРЕДНІ УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ФРОНТУ БОРОТЬБИ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ	56—58
VIII. УПА В БОРОТЬБІ ПРОТИ НІМЕЦЬКИХ І ВОЛЬШЕВИЦЬКИХ ПРОВОКАЦІЙ	59—64
IX. ЗИМОВІ ДІЇ УПА 1943—44 РР.	65—79
X. МЕТОДИ ПОНЕВОЛЕННЯ, ЗАСТОСОВАНІ ГІТЛЕРІВСЬКОЮ НІМЕЦЬЧИНОЮ І ВОЛЬШЕВИЦЬКОЮ МОСКВОЮ.	80—88
XI. УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД В ЄДИНОМУ ФРОНТІ БОРОТЬБИ	89—95

СПРАВЛЕННЯ ДРУКАРСЬКИХ ПОМИЛОК

стр.	рядок	надруковано:	має бути:
15	10 знизу	щодо до України	що до України
19	1 згори	В жовтні 1941 р. від куль	В жовтні 1941 р. згинув від куль
31	5 знизу	залежно і культурно	заможно і культурно
39	1 згори	само і зрозуміло	і самозрозуміло
48	23 знизу	На зважаючи	Не зважаючи
66	7 згори	як узяли в руки	як узято в руки
82	2 згори	генерала і гебітскомісарів	генерал і гебітскомісарів
83	21 згори	Ричинський	Річицький
83	7 знизу	партій	партії
86	11 знизу	Пам'ять, що	Пам'ятаю, що
91	9 згори	дня 9. 8	дня 9. 7

«Ураїнська Повстанська Армія» — написана автором в 1945 р., появляється друком із значним опізненням. Зі зрозумілих причин в тому часі не могли бути використані всі доступні архівні матеріали. Теж не про всі події, що про них згадується, можна було основніше говорити та їх всебічно насвітлити. Бажанням автора було дати насамперед суцільну, ядерну картину визвольних змагань українського народу в роки німецької окупації України.

Видаємо цю працю в її першій редакції, сподіючись, що небаром появиться друге поширене та доповнене видання.

В и д а в н и ц т в о

ДОКУМЕНТАРНИЙ МАТЕРІАЛ

З М І С Т

1. Німецька листівка проти самостійницької ОУН	100
2. Німецька листівка проти самостійницької ОУН	101
3. Листівка ген. поліції фон дем Баха проти УПА	102—103
4. Звернення самостійницької ОУН до українського народу	104—105
5. Звернення Головної Команди УПА до поневолених народів східної Європи й Азії	106
6. Звернення Головної Команди УПА до вірмен і народів Кав- казу	107
7. Звернення Головної Команди УПА в українській мові до т. зв. добровольців при німецьких військових частинах .	108—109
8. Звернення Головної Команди УПА в російській мові до т. зв. добровольців при німецьких військових частинах	110—111
9. Звернення Головної Команди УПА до грузинів	112—113
10. Звернення Головної Команди УПА до татарів Поволжя	114—115
11. Комунікат Проводу самостійницької ОУН у справі україн- сько-польських взаємин	116—117
12. Звернення Головної Команди УПА до бійців Червоної Армії	118—119
13. Листівка українських повстанців до братів червоноармійців	120
14. Листівка українських повстанців до червоноармійців і ко- мандирів російської національності.	121
15. Листівка Військової Національно-Визвольної Організації 1-го Українського Фронту до раненого бійця Червоної Армії	122
16. Листівка українських повстанців до бійців і командирів Червоної Армії.	123—124
17. Листівка українських повстанців до братів червоноармійців	125
18. Універсал Української Головної Визвольної Ради.	126—127
19. Оголошення провідника СС і поліції в Дистрикті Галичина з 15. 2. 1944 р. про розстріли в Дрогобичі.	
20. Мапа України із зазначенням дій УПА.	

Українці!

Чи знаєте ви, чому ОУН противиться виїзду
робітників до Німеччини?

Чи ви знаєте, з якою метою вони проповідують всякі небилиці; що нібито в Німеччині робітники зі сходу гинуть, голодують, що з ними жорстоко поводяться?

ОУНовцям добре відомо, що ці всі слухи не відповідають дійсності, бо насправді в Німеччині робітники зі сходу не голодують, не гинуть і поводження з ними чемне і пристойне.

В чому ж причина?

А в тому, що ваші селяни, працюючи в Німеччині, бачуть, яка справді вона сильна. ОУНовці не хочуть, щоб ви про це знали.

В тому, що робітники, працюючи в Німеччині, збагачують себе знанням. ОУНовці цього не хочуть. Це мішатиме їхній обманчивій політиці, вони стратять те покірне знаряддя, яке вони потребують—темну масу.

В тому, що робітники й селяни, працюючи в Німеччині, допомагають кувати зброю для перемоги над большевизмом. І це головна причина, бо ОУН бореться за большевизм!

В 11/23/318

Слухай, український народе!

Москва дає накази ОУН!

З твоїх наказів і наказів, що впадали нам в руки, видно, що Кремль хоче звести у в'язницю з ОУН, яка нібито вносить перешкоди в його дії.

В наказі ОУН, який отримав Москва, що отримують і в інших містах, сказано: «Всіх членів ОУН, які не будуть опубліковані, будуть вбиті». Це означає, що всі члени ОУН, які не будуть опубліковані, будуть вбиті. Це означає, що всі члени ОУН, які не будуть опубліковані, будуть вбиті.

ОУН і всі члени ОУН, які не будуть опубліковані, будуть вбиті. Це означає, що всі члени ОУН, які не будуть опубліковані, будуть вбиті.

Український народе!

Чи хочеш Ти, щоб Твої сусіди — більшовики і націоналісти — знищили Твій народ? Чи хочеш Ти бути гарматним м'ясом Твого ворога — ворога?

Чи хочеш Ти, щоб Твої сусіди знищили Твій народ і Твій дім?

Жаждо знищення, що бачить свій кінець, пробудь ще раз у Твоєму серці. Твоє серце великою поміччю і Твоєю кривдою.

Чи Ти хочеш бути закатником? Чи хочеш, щоб Твої діти, жінки, діти, діти, діти — стали жертвами озвірилої людини?

Згадай страждання й муки, які Твій народ мусів пережити понад 20 літ. Згадай помордованих батьків і синів!

Пригадай мільйони громадян і громадинок, вивезених в сибірські степи! Згадай зганьблених і помордованих синів і синиць!

Згадай мільйони громадян і громадинок, вивезених в сибірські степи! Згадай зганьблених і помордованих синів і синиць! Згадай мільйони громадян і громадинок, вивезених в сибірські степи! Згадай зганьблених і помордованих синів і синиць!

ОУН не може ніколи заступати національні інтереси українського народу.

ОУН і більшовизм — це одне, тому мусить бути знищений!

Німецьке управління.

С. Д. Д.

Українці в лісах!

Тут говорить Німецький Райх в імені Європи
та її великої і старої культури!

Того, що висилають постійно московські радівстанції в етер, щоб
Брехню вас нацьковувати і заводити на манівці, ви не чуєте, бо не маєте радіо-
приймачів.

Про це довідалися у Москві, і тому використовують такий рідкий папер
в СРСР папір для того, щоб тим папером, який задрюкований українським
вогнем брехні і підбурювань, сховати перед вами правду.

Недавно серед ночі розкинули червоної колорити відомку шефа штабу
совєтської армії маршала Василевського, де в імені маршала обіцяли в Вінниці
і Катині, червоного товарища Сталіна, урочисто признати «колісничого» ко-
манду бандитів Бандери старшим більшовицьким совєтської Уль-ліни, який він
дав і з своїми бандитами-а лісів та багач боротиметься проти Гітлера!

Бажавмо Бандері та його компанії в лісах і барнах Волині тікати швидко!
У відповідному часі він і його саботажники будуть в алах перемоги Європи
покарані, спільно з комуністичними бандитами.

Великий Німецький Райх і спільно з ним Європа, яка понов, тоді гордо
на свою правдиву культуру, не дозволить себе довгий час неповади ніяким
вигідникам.

Маршал червоних Василевський у своїй відомці висланим в яну в ти-
разно, що має бути навіть для найдурнішого із вас прозвучало, що Алія виступи-
ла до бою, щоб знищити Європу. Це значить! Суть, нехудоураїнство! Гер-
варство-середньої Азії виступає до бою, щоб знищити цивіліз. соці. людськ.
собори та тисячолітні пам'ятки старої культури Європи.

Але червоний воєн: на службі Сталіна не свавоє тит, що маршаль
японський народ та культурний народ китайців оточили військ. апаратами
і англіїям, якими править жиди, щоб зробити Сталіна Алію славною проті
пеклою і інстинктиві Сталіна та його жидівських принців у перому світі.

Це говоримо вам ми, німці. І ми кажемо вам далі, що Німеччина та її
союзники здобудуть остаточну перемогу для шасті і благоденствуючого
людства!

І тим самим також, самозрозуміло, для шасті і добробуту України!
Величезна війна Великого, Доброго і Світлого проти зарпатства і зло-
тітеск. більшовицького та союзників із ним видаєся на перших-у ділоді світі ви-
магає жертв. Ба, навіть дуже великих жертв! Німецький Райх і його союз-
ники жертвують більше крові, грошей, хліба, м'яса і картоплі, як будь-хто
на рій-землі було пожертвувало.

У тобі такій великій щодо завдань і жертв, протівка Бандери і його
компанії — це лише божевільня.

Багато мільйонів українців і українців зрозуміли істинну значущість цієї.

найбільшій з усіх дотеперішніх воєн. Вони допомагають у перемозі Європи на полях і фабриках Німеччини й України, в госпіталях і концерах, при подорожях і адміністративній роботі. Вони отримують подяку Фірсера.

Адольфа Гітлера

Відповідно до своїх жертв і своєї праці у найбільшій мірі після повернення вольнодумству.

А Україна житиме в об'єднаній Європі і буде жити просянених англій.

Тому жодного з них і болять! Глої дотеперішні впливи будуть тобі прощані, якщо ти з доданням нижче перепустки і з темною зброєю зголо-снешся в німецькій поліційній установі.

Фон ден Бак

СС-Обергруппенфірер і Генерал Поліції

Перепустка

Посідаючи цієї перепустки заручувати їй добре з ним поводитися.

Своїм підписком під цією перепусткою він зобов'язується в майбутньому бігати не боротися проти Німецького Райху та його союзників.

Пред'являє прохання про одну із таких парод у визволеній війні проти більшовизму:

- a) Працю в Німеччині,
- b) працю в Україні,
- c) службу при-поліції,
- d) службу в адміністрації,
- e) працю на власній ділянці

Де?

Підпис пред'явника

Колішня місце замешвання.

Пред'явникові цієї перепустки, — однаково чи він був діяльним при українських, чи при більшовицьких бандитських нападках, — загарантовано мови життя і здоров'я

Фон ден Бак

СС-Обергруппенфірер і Генерал Поліції

Pasierschein! Der Inhaber dieses Pasierscheines ist zu verpflegen und gut zu behandeln. Er verpflichtet sich, in Zukunft nicht mehr gegen das Deutsche Reich und seine Verbündeten zu kämpfen durch seine Unterschrift unter diesen Pasierschein. Der Überbringer bietet um einen der folgenden Einätze im Befreiungskrieg gegen den Bolschewismus: a) Arbeit in der Ukraine. b) Arbeit in Deutschland. c) Dienst bei der Polizei, d) Dienst in der Verwaltung. e) Arbeit auf eigenem Acker.

Woh?

Unterschrift d. Überbringers

früherer Wohnort

Dem Überbringer dieses Pasierscheines — gleich, ob er bei den ukrainischen oder bolschewistischen Banditenüberfällen tätig war, — wird durch mich das Leben und die Gesundheit garantiert.

Von dem Bäck. H-Oberrgruppenführer und General der Polizei

ЗА ШО НАМ БОРОТИСЯ?

Как только два раза в год на Coast-аппа собираются люди. Не из-за климата, не из-за интереса. Но снисходительная администрация Вераба в Москве, чтобы в эти моменты избежать каких-либо неприятных последствий, на протяжении всего года, на протяжении зимы, выдвигает для отпугивания

Вінніс іде Могильна і Півничина, не перш за все шлюб, а багату Жиртупу, і там кабі, де втілює і зображує.

Видеонный перел Угрюм — модифицированный материал, что позволяет сделать более удобным и удобным ухаживать за ним, при этом материал имеет высокую прочность и долговечность. Он является универсальным материалом, что позволяет использовать его в различных условиях.

[illegible]

— Ба мо, чиме се ви, докторице, бавите? — Писателство, а још и преводаство. Ја сам, по професији, лекар. Како сам дошла до писателства? — У младости сам била веома заинтересована за књижевност, а нарочито за поезију. Када сам завршила гимназију, ја сам, нажалост, морала да се посветим медицини. У то време, у Београду, постојала је једна група младих људи, који су се бавили књижевним радом. То је био "Савез младих", који је имао своје часописе, своје скупштине, своје састанке. Ја сам се прикључила тој групи, и тако сам почела да пишем. Прво сам писала поезију, а онда и прозу. Када сам завршила гимназију, ја сам морала да се посветим медицини, али ја сам и даље писала. Када сам завршила медицинску школу, ја сам почела да пишем и прозу. Када сам завршила медицинску школу, ја сам почела да пишем и прозу. Када сам завршила медицинску школу, ја сам почела да пишем и прозу.

Терор, змучення в експлуатації аерути, утримання у в'язниці, аерути

Нехай же знову згадаю Тобі моєму сонцю і місяцю! Чи знаєш бодай Тобі прощання, прощай, прощай, прощай! Чи знаєш чий Тобі прощання і прощай! Милка і Бонда, а Ти знаєш Тобі прощай!

Вспомогательная формула

Ученый секретарь: профессор Л.В.Савельев

[illegible][illegible]

1. *Verbal communication* (speech, language, and writing). The verbal form of behavior is the most obvious and the most studied. It is the only form of behavior that can be directly observed and recorded. It is the only form of behavior that can be directly measured and quantified. It is the only form of behavior that can be directly compared and contrasted. It is the only form of behavior that can be directly analyzed and interpreted. It is the only form of behavior that can be directly synthesized and reproduced. It is the only form of behavior that can be directly transmitted and received. It is the only form of behavior that can be directly stored and retrieved. It is the only form of behavior that can be directly processed and transformed. It is the only form of behavior that can be directly communicated and understood. It is the only form of behavior that can be directly shared and exchanged. It is the only form of behavior that can be directly created and destroyed. It is the only form of behavior that can be directly controlled and manipulated. It is the only form of behavior that can be directly influenced and changed. It is the only form of behavior that can be directly observed and recorded. It is the only form of behavior that can be directly measured and quantified. It is the only form of behavior that can be directly compared and contrasted. It is the only form of behavior that can be directly analyzed and interpreted. It is the only form of behavior that can be directly synthesized and reproduced. It is the only form of behavior that can be directly transmitted and received. It is the only form of behavior that can be directly stored and retrieved. It is the only form of behavior that can be directly processed and transformed. It is the only form of behavior that can be directly communicated and understood. It is the only form of behavior that can be directly shared and exchanged. It is the only form of behavior that can be directly created and destroyed. It is the only form of behavior that can be directly controlled and manipulated. It is the only form of behavior that can be directly influenced and changed.

Министерство образования Российской Федерации
Санкт-Петербургский государственный университет

Служба на 1-м этаже Чернышевского Ц.О. и на 2-м этаже Чернышевского Ц.О.

* Неполно утвърден проект на предложение за изменение на чл. 4, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 104/2000 относно изготвянето на технически спецификации за изпитване на метални болтове, в които е включено изпитване на издръжливост на изтегляне.

Второй этап — это формирование системы управления. В этот период необходимо определить структуру управления, распределить функции и ответственность, установить систему отчетности и контроля. Это позволит обеспечить эффективное взаимодействие всех участников проекта.

6920.000

Ученые считают, что в будущем, когда будет достигнута стабильная ситуация в экономике, а также в социальной сфере, то тогда можно будет говорить о том, что Россия достигла своего экономического потенциала.

Успехом является то, что удалось избежать в Удмуртии — так, по крайней мере, в 1997/98 гг. — обострения недовольства и даже протестов, характерных для многих других регионов. Но в то же время в Удмуртии не удалось избежать обострения недовольства и протестов, характерных для многих других регионов.

Итог: мы получили базисные векторы $\vec{e}_1, \vec{e}_2, \vec{e}_3$ и базисную систему координат $O\vec{e}_1\vec{e}_2\vec{e}_3$.

30. "Моя Українська Служба", що за один тиждень приналежить до України. Вони кажуть, що вони не згодні з тим, як українці поводяться, що означає війна з ними, і вважають це величезною помилкою.

Ураган-Оуэн Роберт Эдвардович. Он начал учиться в школу в пятнадцать лет, а затем у него же, в школе, и закончил обучение. Затем поступил в университет, где он окончил курс в 1906 году. В университете он был членом студенческого общества «Вперед».

Можно считать, что в настоящее время в России не существует единого мнения по поводу того, что такое «информационная безопасность».

[illegible]

© 2006 by The McGraw-Hill Companies, Inc.

© 2006 by The McGraw-Hill Companies, Inc.

104

під тишею червоних банд опала Українська Держава, то український народ не зрієв борити-
ся і кров'ю повстанців відстоювати московські воєначальники нас. Вони с, б у д а
в і б у л и х и л а д л я б о р о т ь б и п р о т и н а ш и х г о л о в н и с т в . І ми знаємо, хто наш
ворог.

Сьогодні, коли талани підвешені на кулаки, коли здійснюється розвал підвешені армії на сто-
лі, зброю на Україні відносять голуби московські агенти. Москва знову готується окупувати
Україну, щоб знову поповнити своїми і терор українському народові. Московські агенти кажуть,
що це ємо не той більшовизм, що він змінився, що він дасть свободу народам. Ми знаємо ріш-
тливий висновок. Москва бле про те, щоб припинити чужість українського народу на те щоб по-
близь його пригнобити.

Не, ніколи!

Український народ хоче бути вільним на своїй землі і тому — геть усіх ворогів з України
Українським Народом!

Твоя мета — Українська Самостійна Соборна Держава (УССД).

Підняв Українська (самостійна Соборна Держава) забезпечить українському народові всі його
права і свободу розвитку. Вони скажуть а окупутованим методами експлуатації і терору т р у
дних мас України.

Українська Держава дасть свободу, працю і хліб всім першості українського народу. Вони
забезпечать за українським селянством приватне користування землею, вони захистять всі права
українського робітника, вони зроблять його співвласником заводу. Забезпечать належні умови
українським трудові інтелектуальні і візьмуть від терору українську школу.

Український Народом!

За волю, за кращу долю, за хліб і кутурне життя в Українській Державі — єдина і
сильна ді, а б и ю т Н і х т о з а м і с в о б о д о , н і з л и б , н і в л и н і б , д е р ж а в і л а р о м н е д а с т ь ! І
треба добути у важкій боротьбі проти всіх окупантів.

До бою за Українську Державу веде український народ Організація українських
Націоналістів (ОУН) під проводом Степана Бандери.

Степан Бандера, командир сили України і боря за її волю і мир, вже два роки мучать у
д'явнені. Але не повалили борців українських націоналістів за УССД. Зарок вони проко-
дять від керівництва українців Степана Бандери — Мадрида Рубина. І тільким дією
вирішувати, куди почу борю і як підвешені і терор не можна з-

На Україну гряде велика і могутня Нація і воля Республіки. Це буде революція
всього українського народу, всі трудящі верги України, що відносять окупантів України та
принесе вільнозру Українській Самостійній Соборній Державі.

Українська земля, робітники і трудові інтелектуальні!

Доволі вже мучили нас!

Доволі свавісн і експлуатації!

Доволі пануючому класові і паності!

Ми хочемо жити вільно і повільним життям! Ми не дозволимо розвинути і терор! Ми не
подемо на козацьких банд, на німецьких заводів! Ми хочемо хліба і праці на своїй землі!

Кожний, кому і мучили неволі, хто не хоче примирити на голодовку наймів, кому вбрав
ли німецькі агенти, хто не хоче гинути на заводах „прекрасної“ Німеччини, хто відноє московсько-
більшовицький терор, хто притискає і культурного життя для себе і своїх дітей, — всі ставши
в лави українських націоналістів під проводом ОУН як бою за Самостійну Україну!

Нас ніхто не влаштує!

Ми влаштуємо себе самі!

За єдиний національний фронт українських селян, робітників і трудові інтелектуальні проти
імперіалізму.

Смерть окупантам України і їх пануючій імперії!

Слава Борцям за Українську Державу, врятуєм життя українського народу!

Хай живе Українська Національна Республіка!

За Україну! За волю!

СЛАВА УКРАЇНІ — ГЕРОЯМ СЛАВА!

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ.

Прочитай і другому передай!

Я даю до хати, а рід до руї!

Поможіть нам думи і вчинки!

Поможіть ми дружини нашім, виставками і виступами!

Хочайте наші виступи від німців і більшовицьких агентів!

УЗБЕКИ, КАЗАХИ, ТУРКМЕНИ, ТАДЖИКИ, БАШКИРЫ, ТАТАРЫ, НАРОДЫ УРАЛА, ВОЛГИ И СИБИРУ, НАРОДЫ АЗИИ!

Война, в которую вовлекла Вас Москва ведется за империалистические интересы. Москва и Берлин спорят между собой об этом, кому из них Вас грабить. Империалистическая Москва целыми веками грабила у Вас Ваш хлеб, Ваше железо, Ваш уголь, Ваш скот, Ваш хлопок, а во время войны брала с Вас — подать крови: Ваших сыновей и отцов на фронт.

Вам же за это присылала своих чиновников, которые издевались над народом, презирали Вашу культуру, насмехались над Вашим языком.

Сегодня хочет заменить империалистическую Москву — Берлин. Два хищника сцепились и кроваво дерутся между собой за добычу. В этой ожесточенной борьбе они уже падают из сил. Уж виден их конец. **Фронт разваливается, наступает период национальных революций!**

Это время должны использовать народы Европы и Азии для изгнания империалистов из своих территорий и восстановления национальных самостоятельных государств.

На территории Украины, борьбу за это дело уже подняла Украинская Повстанческая Армия (УПА). УПА ведет борьбу под лозунгом: „Свобода народам, свобода человеку!“ „За самостоятельные государства народов Европы и Азии“!

Порабощенные народы Восточной Европы и Азии!

Входите в связь с УПА!

Переходите с оружием на сторону повстанцев!

Поднимайте общую борьбу с империалистами!

Да здравствуют самостоятельные государства порабощенных народов!

Да здравствует Самостоятельная Украина!

**ГЛАВНАЯ КОМАНДА
УКРАИНСКОЙ ПОВСТАНЧЕСКОЙ АРМИИ**

Ставка, июль 1943 г.

Армяне и другие народы Кавказа!

Поднимайтесь на борьбу с Вашими поработителями — империалистами Берлина и Москвы! Кроважидные империалисты, ослаблены взаимной борьбой, стоят уж у своего гроба! Для полного их провала нужен еще только один удар со стороны революционных масс! Этот удар будет им нанесен поработенными народами Европы и Азии.

Сегодня все народы стоят перед задачей перестройки мира на национальных началах. В основание его будет положено существование самостоятельных национальных государств народов Европы и Азии.

Империализм будет уничтожен! Народы Кавказа! В настоящий момент Вы должны поднять знамя борьбы за самостоятельные государства. Осуществить эту цель можно только, ведя борьбу против империалистов Берлина и Москвы. Борьба должна проходить по всей территории, захваченной империалистами. Поэтому каждый должен вести борьбу там, где он находится и в согласии с тем народом, среди которого переживаете.

Украинцы уже ведут борьбу с империалистами. На территории Украины действует Украинская Повстанческая Армия. Она ведет борьбу под лозунгом: „Свобода народов, свобода человеку!“ За самостоятельные национальные государства народов Европы и Азии!

Народы Кавказа! Входите в связь с УПА!

Организируйте свои национальные партизанские отряды в согласии с УПА. Общими силами поднимем революцию против империалистических хищников!

За самостоятельные государства Кавказских народов!

За самостоятельную Украину!

За самостоятельные государства поработенных народов!

Ставка

июнь 1943 г.

ГЛАВНАЯ КОМАНДА
УКРАИНСКОЙ ПОВСТАНЧЕСКОЙ АРМИИ

ДОБРОВОЛЬЦІ!

при німецьких військових частинах

Німецькі гнобителі втрачають під ногами ґрунт. Їх кидають усі європейські союзники. Всі окуповані народи Європи підносять священну боротьбу за свої національні самостійні держави. Щоб оборонити себе від народної помсти, гітлерівці зі східного фронту відтягають свої війська на Захід. Московські імперіялісти використовують цю ситуацію і з великими жертвами просуваються вглиб України. Московські завойовники кричать, що вони йдуть „виволяти“ нашу землю. Але весь український народ добре знає, що московські гнобителі нічим не різняться від німецьких.

Український народ, який розпочав боротьбу проти гітлерівської звірини, буде продовжувати її і проти московських катів, поки не вдобуде своєї Самостійної Держави.

ДОБРОВОЛЬЦІ! Ви пішли разом з німецькими військами на фронт. Ви хотіли знищення імперіалістичної Москви, більшовицьких катів. Ви йшли на боротьбу з московськими завойовниками, сподіваючись у цій боротьбі здобути волю, національну державу і для свого рідного народу. Але Ваші сподівання не здійснились. Гітлерівським катам потрібна була лише Ваша кров. А кожний прояв на державну незалежність вони нещадно викорінювали, як і московські імперіялісти.

Тепер німці відступають. Яка ж Ваша доля? Чи й Ви повинні утікати з німцями? Підете до Німеччини — Вас кинуть за колючі дроти і виморять голодом, як то було з тисячами Ваших товаришів — подонених. Коли перейдете до більшовиків — Вас чекає неминучий розстріл. Відомо, що московські кати вбивали навіть ідейних своїх комуністів і найкращих військових командирів.

ДОБРОВОЛЬЦІ! З цієї важкої ситуації Вам є один вихід — продовжувати збройну боротьбу проти московських банд. По всіх українських землях ведуть генеральну боротьбу проти більшовицьких завойовників загони Української Повстанчої Армії. УПА вже 10 місяців героїчно бореться з німецькими і більшовицькими катами. В УПА є також національні загони зі східних народів. Таким чином твориться могутній протибільшовицький фронт.

ДОБРОВОЛЬЦІ! Переходьте зі зброєю в руках до українських повстанців. На нашій рідній землі, разом з усім героїчним, ~~ликарським~~ українським народом будемо боротися з більшовицькими мизниками. Будемо боротися за Українську Самостійну Державу і самостійні держави усіх народів, яких поневолили московські головорізи.

У цій боротьбі перемога буде за нами. Московські кати, просуваючись на Захід, все більше сходять кровю і виснажуються. Усі поневолені Москвою народи не хочуть воювати за інтереси імперіалістичної Москви. Народи Європи не хочуть ві гітлеризму, ні більшовизму.

Вісь Берлін — Рим розлетілась. Білшовики всё більше загризаються з своїми союзниками. Продовжений війна, нові свари між імперіялістами і визвольна боротьба усіх поневолених народів — все це допоможе нам витримати нашу священну боротьбу і перемогти.

З нами солідаризуються усі європейські народи, які визволяються з під гітлерівського ярма. Нам допомагають боротись з московськими імперіялістами грузини, вірмени, азербайджанці, казахи, узбеки, туркмени, татари і всі інші народи Кавказу й Азії. Встає новий бойовий фронт народів, які стають на нещадний і переможний бій за своє возведення, за свою державу незалежність.

СЛАВА БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ НАРОДІВ!

СМЕРТЬ МОСКОВСЬКИМ ТА НІМЕЦЬКИМ ІМПЕРІАЛІСТАМ!

ХАЙ ЖИВУТЬ САМОСТІЙНІ НАЦІОНАЛЬНІ ДЕРЖАВИ УСІХ НАРОДІВ ЄВРОПИ Й АЗІЇ!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНЬСЬКА САМОСТІЙНА ДЕРЖАВА!

СЛАВА УКРАЇНСЬКИМ ПОВСТАНЦЯМ — МЕСНИКАМ І БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ!

**Головна Команда
Української Повстанчої Армії**

Постій, вересень 1943 р.

ДОБРОВОЛЬЦЫ

ПРИ НЕМЕЦКИХ ВОЕННЫХ ЧАСТЯХ!

Немецкие порабителни терают под ногами пашу. Из бросают все европейские союзники. Все оккупированные народы Европы продолжают священную борьбу за свои национальные самостоятельные государства. Чтобы защитить себя от народной мести, гитлеровцы из восточного фронта оттягивают свои войска на Запад. Сталинские империалисты используют это положение и с большими жертвами продвигаются вглубь Украины. Большевистские завоеватели кричат, что они идут „освобождать“ нашу землю. Но весь украинский народ хорошо знает, что московские порабителни ничем не отличаются от немецких...

Украинский народ, который начал борьбу против гитлеровского зверя, будет продолжать ее и против московских тиранов, пока не добьется своего Самостоятельного Государства.

ДОБРОВОЛЬЦЫ! Вы пошли вместе с немецкими войсками на фронт. Вы хотели уничтожения империалистической Москвы, большевистских хищников. Вы шли на борьбу с московскими империалистами, надеясь в этой борьбе добиться свободы, национального государства и для своего родного народа. Но Ваши надежды не осуществились. Гитлеровским тиранам нужна была лишь только Ваша кровь. А каждое стремление на государственную независимость они беспощадно искореняли, как и сталинские изверги.

Теперь немцы отступают. Какая ж Ваша судьба? Должны ли и Вы отступить с немцами? Пойдете в Германию—Вас бросят в концентрационные лагеря, изморят голодом, как это было с тысячами Ваших товарищей-пленных. Когда перейдете к большевикам—Вас ожидает неизбежный расстрел. Известно, что московские тираны убивали даже бдеейных своих коммунистов. Известно, что всех пленных красноармейцев, которые вернулись с Финляндии в 1940 году—большевики расстреляли.

ДОБРОВОЛЬЦЫ! В этой тяжелой ситуации для Вас есть один выход—продолжить вооруженную борьбу против большевистских палачей. По всех украинских землях ведут теперь борьбу против московских банд отряды Украинской Повстанческой Армии, УПА уже 10 месяцев героически сражается с немецкими и большевистскими тиранами. В УПА также есть национальные отряды из восточных народов. Таким образом растет мощный противобольшевистский фронт.

ДОБРОВОЛЬЦЫ! Переходите с оружием в руках к украинским повстанцам. На нашей родной земле, вместе со всем украинским народом будем бороться с большевистскими порабителнями. Будем бороться за Украинское Самостоятельное Государство и за самостоятельные государства всех народов, которых порабитили большевистские головорезы.

В этой борьбе победа будет за нами. Красные тираны, проливаясь на Запад, все больше нисходят кривою и обессиливаются. Все порабощенные Москвой народы не хотят воевать за интересы империалистической Москвы.

Народы Европы не хотят гитлеризма, ни большевизма. Ось Берлин — Рим разлетелась. Большевики все больше прижаты со стороны союзниками. Продолжение войны, полная неполадка между империалистами и освободительная борьба всех порабощенных народов — все это поможет нам выдержать священную борьбу и победить.

С нами солидаризуются все европейские народы, которые освобождаются от гитлеровской тюрьмы. Нам помогают бороться с большевистским империализмом грузины, армяне, азербайджанцы, казыхи, узбеки, туркмены, татары, русский трудящийся народ и все другие народы Кавказа и Азии. Поднимается новый боевой фронт народов, которые становятся на беспримерный бой за свое освобождение, за свою государственную независимость.

СЛАВА ВОРЦАМ ЗА СВОБОДУ НАРОДОВ!

СМЕРТЬ СТАЛИНСКИМ И ГИТЛЕРОВСКИМ ИМПЕРИАЛИСТАМ!

ДА ЗДРАВСТВУЮТ САМОСТОЯТЕЛЬНЫЕ НАЦИОНАЛЬНЫЕ ГОСУДАРСТВА ВСЕХ НАРОДОВ ЕВРОПЫ И АЗИИ!

ДА ЗДРАВСТВУЕТ УКРАИНСКОЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВО!

СЛАВА УКРАИНСКИМ ПОВСТАНЦАМ — МСТИТЕЛЯМ И ВОРЦАМ ЗА ВОЛЮ УКРАИНЫ!

**Главная Команда
Украинской Повстанческой Армии**

Львовка, сентябрь 1943 г.

ТИПОГРАФИЯ УКРАИНСКОЙ ПОВСТАНЧЕСКОЙ АРМИИ
„СВОБОДА НАРОДАМ“. Зак. 57 — 43.

ГРУЗИНЫ!

Мы знаем о Вашем золотом периоде, когда расцветало Грузинское государство, когда грузинский народ выказал свое культурное и духовное развитие, свою мощь и прославил свое оружие. Тогда Шота Руставели возвысил героизм, рыцарство, жертвенность ради дружбы. Мы знаем, что Грузия имела в своей истории много врагов. Но самым злейшим, самым опасным и коварным врагом грузинского народа был русский завоеватель, русский империалист.

Еще Иван Грозный ворвался в горы и соорудил на Тереке опорный пункт для русского империализма на Кавказе. Русские завоеватели посылали в Грузию своих варваров — генералов Тотлебен, Лазаревых, превращали ее в обыкновенную российскую губернию, чинили грабеж и насилие.

С того времени рыцарский, вольнолюбивый грузинский народ начал непрерывную борьбу с московскими палачами. Поднимались жители гор. Мужественно восставала Кахетия. Грузинских рыцарей 1832 года враги сослали в холодные северные области России. Жестоко подавлено восстание 1856 г. в Мингрелии.

Русские завоеватели все более превращали Грузию в свою колонию. Московские держиморды руссифицировали Ваш народ, они насильственно насаждали Вам своих Воронцовых, Экзархов, попов, чиновников, жандармов.

На смену царского белого режима пришел русский большевизм, который сразу начал подбивать свободолюбивые народы Кавказа. Таким образом Ваш народ превращала в рабов на этот раз большевистская Москва.

26 мая 1918 года Грузия объявила свою государственную независимость. Но московские большевистские банды пошли войной на молодую державу. Грузины героически дрались за свое национальное существование. Большевики вошли на грузинскую землю по трупах лучших сынов Грузии.

Господство большевиков — это уничтожение выдающихся людей Вашей страны, это экономический грабеж, руссификация и политический гнет. И когда вспыхнула большевистско-немецкая война — Вы не имели желания защищать новую тюрьму народов — Советский Союз. Часть из Вас пошла в национальные отряды при германских войсках. Вы таким образом стремились помочь разбить своего злейшего врага — русский империализм.

Но Ваши надежды не сбылись. Немцы, как в этом Вы наочно убедились, на оккупированных землях повели политику порабощения, грабежа и физического уничтожения народов.

Против немцев восстали все побежденные народы Европы. Отходят от них союзники. Немцы вынуждены перебрасывать войска для защиты своего государства хотябы в старых границах. Это положение используют большевики и последними усилиями стараются "поко-

рять иные народы.

Сейчас война разыгралась главным образом на Украине. На смену германскому империалисту идет империализм московский, с которым украинский народ вел и будет вести беспощадную борьбу, пока не добьется своей государственной независимости.

ГРУЗИНСКИЕ ДОБРОВОЛЬЦЫ!

Не отступайте с германскими войсками. Бросайте немцев и переходите с оружием в руках к украинским повстанческим отрядам. Наши отряды уж 10 месяцев дерутся с германскими и большевистскими палачами.

Война продолжается. Немецкий империалист падает на колени. Истекая кровью, теряет силы и русский завоеватель. Все более отходит от большевизма его временные союзники.

Москва старается ценой наших жертв завоевывать новые страны. **ГРУЗИНЫ!** Не будем умирать за немецкие грабежи, не будем умирать за московский империалистический разбой. Украинский народ призывает Вас к совместной борьбе с нашими общими врагами. Идите вместе с украинскими повстанцами, формируйте свои независимые отряды. С этими отрядами Вы будете прорываться к своей родной Грузии и там присоединитесь к общенародному восстанию против завоевателей.

Мы знаем, что только жестокой борьбой поработленные Москвой народы добьются своей государственной независимости и заживут человеческой жизнью.

СЛАВА СВОБОДОЛЮБИВОМУ ГРУЗИНСКОМУ НАРОДУ!
ДА ЗДРАВСТВУЕТ НЕЗАВИСИМАЯ ГРУЗИЯ!

ДА ЗДРАВСТВУЮТ НЕЗАВИСИМЫЕ ГОСУДАРСТВА
ВСЕХ НАРОДОВ ВОСТОКА!
ДА ЗДРАВСТВУЕТ УКРАИНСКОЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЕ
ГОСУДАРСТВО!

Главная Команда
Украинской Повстанческой Армии

Одесса, сентябрь 1943 г.

ТИПОГРАФИЯ УКРАИНСКОЙ ПОВСТАНЧЕСКОЙ АРМИИ
• СВОБОДА НАРОДАМ • Зак. 45 — 43

За Самостоятельное Соборное
Украинское Государство!

Свобода народам!
Свобода человеку!

ТАТАРЫ ПОВОЛЖЬЯ!

Вырвавшись из советских смертельных когтей, Вы попали в ужасный голодный и холодный плен фашистского зверя. Спасая жизнь, Вы пошли добровольцами в германскую армию. У Вас также пылала ненависть к большевистской Москве. Вы мечтали о возрождении своего народа, с которого Москва сделала своих подданных.

Вспомните, кто Вы были в прошлом?

Ведь не всегда Вы были невольниками Москвы. Ведь были иные, счастливые времена татарского народа. Дрожала Москва пред величием Казанского, Астраханского и Касимовского ханства. Властелином среднеповолжских земель, рыбных богатств, пушных промыслов — был татарин, а не московский пришелец.

Гринули тяжелые годы 1552—54 гг. В последний раз раздался призыв муэдзина с минарета Казанской мечети. Он призывал защищать Казань от полчищ московских стрельцов Басманова. Не забыл Ваш народ предсмертные стоны Касимовского хана Ахмета, замученного 1679 г. в стенах московского сыскаго приказа за попытку возродить былую волю татарского народа. Пытались Ваши предки добиться освобождения в ватагах Разина и Пугачева. Тяжело они поплагились. Наполнилась Волга от Камышина до Астрахани виселицами с трупами Ваших борцов. Так расплачивались московские заплочных дел мастера: Суворовы, Панины и Михельсоны с Вашими предками.

Не улучшилась Ваша доля и с приходом советов, которые начали продолжать политику белой Москвы. Большевики привнесли Вам ужасы голода 1921—22 гг. Жива в Вашей памяти пресловутая коллективизация 1929—31 гг., лишившая Вас земли, пастбищ и стад. Вынуждены Вы были рассеяться по всей стране в погоне за куском хлеба насущного.

В этой войне Вы желали смерти красной Москве. Поэтому часть из Вас пошла против большевиков вместе с германскими войсками. Но Германия не несет свободы. Это такой же самый империалист как и большевистская Россия. В этом хорошо убедился украинский народ, который поднял вооруженную борьбу против московских и немецких палачей. Отряды Украинской Повстанческой Армии уже много месяцев дерутся за свою подлинную независимость и поддерживают освободительную борьбу всех народов Востока.

Если Вам дорога личная свобода, если Вам дорого дело возрождения своего народа — подымайтесь на борьбу с Вашими угнетателями — Москвой и Берлином.

С оружием в руках переходите в свои национальные партизанские отряды при Украинской Повстанческой Армии. На украинской земле собирайте силы для победоносной борьбы за Самостоятельную Татарию.

Наша борьба священна, и мы верим в победу. В этой войне погибнет московский поработитель. Этому залог — единый освободительный фронт народов Ближнего и Дальнего Востока.

ДА ЗДРАВСТВУЕТ ВОЗРОЖДЕННОЕ ГОСУДАРСТВО ТАТАР ПОВОЛЖЬЯ!

ДА ЗДРАВСТВУЮТ ОСВОБОЖДЕННЫЕ НАРОДЫ ВОСТОКА И АЗИИ!

ДА ЗДРАВСТВУЕТ САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ УКРАИНА!

Главная Команда Украинской Повстанческой Армии

Одесса, сентябрь 1943 г.

ТИПОГРАФИЯ УКРАИНСКОЙ ПОВСТАНЧЕСКОЙ АРМИИ
„СВОБОДА НАРОДАМ“. Зак. 48 — 43.

Комунікат

В зв'язку з подіями, які впродовж останніх місяців біжучого року проходять на українських землях, передовсім на їх західних і північно-західних частинах, Провід Організації Українських Націоналістів самостійників-державників стверджує:

I. Стан напруження, що характеризував відношення між українським населенням і польською меншиною на згаданих теренах, був наслідком тієї екстермінаційної політики, що її провадило польське правління впродовж двадцятих років існування Польщі у відношенні до українського населення. Польське правління завжди використовувало польську меншину проти українського населення та його змагань до незалежного політично-національного, культурного та соціально-економічного розвитку, в наслідок чого різним польським елементам було дозволено на українських землях, що входили в склад Польщі, ширити і підсилювати шовіністичні настрої і національну нетерпимість та ворожнечу.

Все це доводило українське населення до стану постійного хвилювання.

II. Той стан настроїв не змінився і в час, коли наслідком мілітарної поразки Польщі, а потім німецько-більшовицької війни українські землі опинилися під німецькою окупацією.

Коли в деяких політичних польських колах ширення польсько-української ненависті не те що не припинилося, а, навпаки, зросло на силі, бо стали проповідуватися в багатьох польських підпільних виданнях куди інтенсивніше, як досі, ідеї погромництва і негачії, ідеї захватництва навіть основних українських земель та трактування українських національно-визвольних змагань як першої і найважливішої загрози для створення незалежної Польщі, — польська меншина зайняла по відношенню до українського населення і його визвольної боротьби постану, яка прямо така нагтовхувала українців до безпосередньої реакції.

Коли на прикордонних польсько-українських теренах німці приступили до виселювання місцевого населення і колонізування тих теренів німецьким елементом, частина польського елемента пішла по лінії найменшого опору і вістря своєї боротьби спрямувала не проти німців, а проти українців. Так прийшло до відомих мордувань українського населення на Холмщині і Грубешівщині.

Крім того деяка частина польського елемента (Волинь) стала прямо до послуг німецького окупанта та більшовицьких агентурних груп у нищенні українців і їх культурного та матеріального добробуту. Перехід допоміжної української поліції із зброєю в піші для оборони українського народу від німецького терору використало польське населення на Волині для того, щоб, сформувавши польські відділи допоміжної поліції, повести систематичний погром українського населення, що досі триває з неослабною силою.

Це і становило основне підґрунтя, на якому зродились події, що своїми формами і розмірами викликали страхіття, що потрясли до глибини народами українським і польським. Віджили історичні палі і' сокири.

- III. Той стан використовували і використовують ті всі зовнішні чинники (Москва, Берлін), які, будучи заінтересовані в подавленні і поневоленні українського і польського народів, кинули їх взаємну різню, щоб відвернути їх увагу від їх основних цілей і завдань і від їх спільних ворогів, Москви і Берліна.

Як по одному, так і по другому, польському й українському, боці, знайшлися елементи, що дали себе впрягти свідомо чи не свідомо до чужого воза і виконували роботу, що, крім шкоди для національних інтересів власних народів, нічого іншого принести не може.

Провід ОУН самостійників-державників заявляє:

1. ОУН самостійників-державників неодноразово в своїх офіційних публікаціях займала становище до польського населення на українських землях та до українсько-польських відносин взагалі і своє негативне становище до тих форм боротьби, що їх згадані події виявляють.
2. Ні український народ, ні Організація нічого спільного з тими масовими убивствами не мають.
3. Польсько-українська різниця лежить сьогодні в інтересі Німеччини, а в першу чергу — в інтересі більшовицької Москви, яка шляхом взаємного фізичного винищування українців і поляків змагає до тим легшого поневолення обох народів та заволодіння їхніми землями.

Провід ОУН самостійників-державників осуджує акти взаємних масових убивств, звідки вони не походили б, і визнає все українське громадянство бути чутким на Єврожку інспірацію та дотриматись постави, яку диктує інтерес національно-визвольних змагань українського народу.

Заразом Провід ОУН самостійників-державників апелює до польського населення здержатись від усяких форм протиукраїнських виступів та чинно їм протиставитися. Всі самочинні акти терору, звідки вони не походили б, Провід ОУН самостійників-державників уважатиме чужою агентурною роботою і буде їх рішучо поборювати.

Постій, жовтень, 1943 р.

ПРОВІД Організації Українських Націоналістів самостійників-державників

КРАСНОАРМЕЙЦЫ!

Уже четыре года свирепствует мировая война. Снесены с лица земли десятки тысяч сел и городов, разрушены целые края. Миллионы людей погибли в боях, миллионы стали на всю жизнь калеками.

Возникает вопрос — кто же начал эту страшную резню? Кому она нужна? В имя чего она продолжается?

Войну начали берлинская и московская клика. Гитлер и Сталин хотят господствовать над всем миром, хотят покорить себе все народы.

Берлинские и московские империалисты долго готовились к войне, долгими годами строили военную промышленность и за счет обнищания широких народных масс производили орудия убийства и уничтожения.

Берлинские и московские империалисты заключили в 1939 году разбойничий союз и пошли рука-об-руку против народов Европы. Общими силами разбили они Польшу и поделились другими европейскими государствами. В согласии со Сталиным Гитлер пошел против народов Западной Европы и затопил в крови Бельгию, Голландию, Норвегию, Францию. Подобно Гитлеру Сталин начал бандитское наступление на Финляндию. Негу в мире глумца, который поверил бы, что Финляндия могла чем-нибудь угрожать Советскому Союзу.

За что же тогда погибли наилучшие дивизии красной армии среди финских снежных пустынь, за что разрушено мирное финское государство, уничтожено столько народа?

Заключая разбойничий союз с гитлеровцами, кремлевские империалисты обеспечили немецкую армию хлебом, углем, нефтью и другим сырьем. Они, таким образом, помогли победить народы Западной и Средней Европы.

В 1941 году кремлевские и берлинские союзники поссорились за раздел Балканов и взяли один другого за горло. Против народов СССР двинула немецкая армия, обеспеченная хлебом, который кремлевские палачи вырвали из рта своего народа. Боясь своего собственного пораженного народа, чувствуя свое бессилие — пошли московские изверги просить помощи у азиатских капиталистов.

За азиатскую помощь кремлевские заправщики исполняют службу цепной собачки, продолжая дальше войну, как подсобная сила в азиатской стратегии.

По приказу лондонских покровителей кремлевские палачи мобилизовывают остатки населения и бросают их на гибель в немецкий огонь.

После победы над Германией роль кремлевских „вождей“ в азиатской стратегии будет окончена, тогда будет решена их беззастыдливая судьба.

КРАСНОАРМЕЙЦЫ! Война вступила в критическую фазу. Подорванные военные силы, истощенные и уничтоженные тылы пою-

щих империй. Зашатались престолы палачей, трещат в своих основаниях тюрьмы народов — империи. Подходит долгожданное время народных революций.

Против гитлеровских и большевистских палачей и поджигателей войны поднялась воля могучих народных восстаний. Порабощенные народы выступили единым фронтом, чтобы развалить немецкую тюрьму „Новую Европу“ и большевистский СССР.

У великом революционном фронте идет украинский народ. Его борьбу организывает и проводит Украинская Повстанческая Армия. В УПА ведут борьбу национальные отряды порабощенных народов Азии Европы за уничтожение немецкого и большевистского рабства, за новое справедливое устройство, за самостоятельные государства свободных народов.

УПА родилась и выросла в тяжелой борьбе с немецкими извержниками. Она защищала народ от террора и грабежей гитлеровских палачей, она будет продолжать свою священную борьбу и против большевистских палачей.

КРАСНОАРМЕЙЦЫ! Вы пролили много крови на военном фронте и своим героизмом и отвагой сократили издевательства немецких извергов над трудящимся народом. Разрешите ли вы себе, чтобы продолжал издеваться над этим же народом большевистские палачи? Разрешите ли вы, чтобы за вашей силой продолжал свое дело палач — НКВД? Разве мало еще перенес народ немецких издевательства?

КРАСНОАРМЕЙЦЫ! Не идите против народа! Не выступайте против повстанческих отрядов. Не помогайте кремлевским тиранам подавлять революцию.

Соединяйтесь с народом, включайтесь в революцию. Совместным всенародным революционным взрывом разнесем тюрьму, сметем с лица земли народных палачей и поджигателей войны. Только революционным путем уничтожим кровавую империалистическую войну и построим новый порядок и надежный мир.

СМЕРТЬ ГИТЛЕРУ И СТАЛИНУ!

СМЕРТЬ ВОЕННЫМ ПОДЖИГАТЕЛЯМ

БЕРЛИНА И МОСКВЫ!

ДОЛОЙ ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКУЮ ВОЙНУ!

ПУСТЬ ЖИВЕТ РЕВОЛЮЦИЯ УГНЕТЕННЫХ НАРОДОВ!

ПУСТЬ ЖИВУТ САМОСТОЯТЕЛЬНЫЕ ГОСУДАРСТВА

ВСЕХ НАРОДОВ!

ДА ЗДРАВСТВУЕТ МИР И ДРУЖБА НАРОДОВ!

**Главное Командование
Украинской Повстанческой Армии**

Ставка, октябрь 1943 г.

**ТИПОГРАФИЯ УКРАИНСКОЙ ПОВСТАНЧЕСКОЙ АРМИИ
„СВОБОДА НАРОДАМ“** Зак. № 43.

Смерть гітлерівсько-сталінським
загарбникам!

Брати Червоноармійці!

Українські повстанці вітають Вас, як своїх рідних братів по зброї. Ми з Вами сини одного народу і однієї землі. Нас з Вами однаково вішали і стріляли гестапівці і сталінські кати.

Ми не впали на коліна перед ворогами, а почали з ними криваву боротьбу. Ви на фронті, а ми в тилу знищували німецьких загарбників.

Бийте німецького гада — Гітлера, а після того разом з усім народом вдаримо на кремлівського людоджера Сталіна і його банду!

Червоноармійці! Не слухайте юлів-політруків, не слухайте агентів кривавого Сталіна, які цькують Вас на рідних братів-повстанців.

Українські повстанці, як і весь український народ, не хочуть німецької каторги і не хочуть більшовицького Сибіру, не хочуть гітлерівської „Нової Європи“ ані сталінської тюрми ССРСР. Ми хочемо жити у вільних, приязних самостійних країнах без гітлерівської і сталінської терористичної диктатури.

Брати! Не виступайте проти самостійницького руху українського народу! Не стріляйте українських повстанців! Допомогайте їм на кожному кроці в їх священній боротьбі, передавайте їм зброю!

Рознайте ідею Національно-Визвольної Революції в ССРСР!

Поширюйте сітку підпільних національно-визвольних організацій у війську!

Цілими частинами переходьте на сторону Національних Повстанських Армій!

Смерть катам народів-Гітлерові і Сталінові!

За самостійні держави всіх народів Європи і Азії!

За Національно-Визвольну Революцію в ССРСР!

Українські Повстанці

ТОВАРИЩИ РУССКИЕ КРАСНОАРМЕЙЦЫ И КОМАНДИРЫ!

Мы, украинские повстанцы, признаем Ваш героизм в борьбе с немецкими оккупантами. Украинская Повстанческая Армия в оккупированных частях Украины также вела жестокие бои с немецкими бандами, защищая наш народ от гитлеровского террора, отстаивала право Украины на свободную жизнь. Теперь на смену гитлеровского режима пришел на Украину большевистско-сталинский режим.

Украинский народ считает большевиков не освободителями, а обыкновенными захватчиками, которые только прекращаются лживыми фразами „дружбы“, „освобождения“, „счастья“. Что украинскому народу дали большевики, кроме жесточайших репрессий и террора? Нас мир знает, что миллионы украинцев большевики расстреляли, бросили в тюрьмы и концлагеря, выселили с родной земли на чужбину. Ведь фактически Украиную убивают не украинцы, а кремлевско-сталинские сатрапы Хрущовы и К. ». Всем известно, что богатства Украины поглощает всесоюзный большевизм, а украинский народ обречен на голодное приращение. Всем известно, что большевики на Украине насильственно насаждали русификацию, а всякое проявление национальной культуры жестоко искореняли. Вот почему украинский народ решительно добивается полного отделения от большевистского Советского Союза.

Отделись, украинский народ призывает к искренней дружбе и всестороннему сотрудничеству все народы Советского Союза на принципах независимости Самостоятельных Национальных Держав. Мы также будем в дружественных отношениях с русским народом, если он, сбросив сталинское иго, построит свое государство только на своих этнографических землях. Но мы никогда не согласимся, чтобы русско-большевистские империалисты под плащиком „освобождения“ оккупировали нашу Украину, политически и национально угнетали и грабили ее. Свою независимость украинский народ будет упрямо защищать с оружием в руках и никакие жертвы не остановят его борьбы. Никто право священной в против него могут выступать только враги человечества, зарвары, кремлевские палачи и их пенимые собаки.

Товарищи красноармейцы и командиры! Мы обращаемся к Вам — поддержать нашу борьбу за Независимую Украину — без гитлеровского и большевистского порабощения. Не выступайте с оружием против нас, Державы и крови! Не слушайте коммюнсеров, которые натравливают Вас на украинских повстанцев.

Свободолюбивый украинский народ поднимает знамя освободительной борьбы вместе со всеми народами, которых окорили большевистские палачи.

ДА ЗДРАВСТВУЕТ САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ УКРАИНА!

ДА ЗДРАВСТВУЕТ НЕЗАВИСИМАЯ РОССИЯ БЕЗ СТАЛИНСКО-БОЛЬШЕВИСТСКОГО РЕЖИМА!

Украинские Повстанцы.

Ноябрь 1943 г.

ТИПОГРАФИЯ УКРАИНСКОЙ ПОВСТАНЧЕСКОЙ АРМИИ
„СВОБОДА НАРОДАМ“, Зак. 71 — 43.

Смерть гітлерівсько-сталінським
окупантам!

До раненого бійця

Дорогий брате!

За що нас калічать? За що ми кладемо свої толови, за яке життя, за чий інтерес?—Це кат Сталін хоче замість Гітлера панувати над народами. Через нього ми гинемо по госпіталях і лягаємо трупом в чистому полі! Кремлівський дракон сказав, що ми дійдемо лише до Снігу і Бугу, а там буде битись польська армія. А що ж вийшло? Тепер нас топлять у Вислі, женуть автоматами на Прусію, летять наші голови під Варшавою, а кінця війни ще не видно.

На фронті гине тільки наш брат-українець. За таємним наказом Сталіна від 12 січня 1944 року СП № 0017-трудящих України гонять тільки в першу лінію фронту, стріляють їх сотнями тисяч, щоб пізніше легше було кувати Україну в більшовицько-московські кайдани. І ніхто мерців не закопує, ніхто важко ранених не підбирає.

Під Львовом лежав у полі ранений Бабій Сава Олександрович—боєць 812 полку 304 стрілецької Житомирської дивізії. Він три дні спливав кров'ю і ніхто зі санітарів не підібрав його. Цей син Поділля що народився в селі Земківцях, Чемерівського району, помер як бездомний жебрак. Так умирають десятки тисяч бійців-українців. Трупів валяються на бойовищах як колоди, а чорні круки видобують їм очі. Лише в час останніх наступів під Холмом не підбрано 314 трупів, під Бродами 1318, в околицях Львова 930, біля Ясс—279 трупів.

Брати! Кривавий деспот Сталін по українських кістках хоче зайти якнайдалше на Захід, щоб запрягти в московське ярмо повні народи. Не вийде! Хай московські держиморди самі воюють за плани мракобіса Сталіна. А плани його—це сон рябкої кобили. Хіба ж не видно, що цією війною заправляють англо-американці? Вони водять дурного Сталіна за повід як цигани сліпого ведмедя на ярмарку.

Брати! Ми прогнали Гітлера з України. Тепер пора голови зняти кремлівському цареві Сталіну, його соратникам хрущовим і терористичному апаратові—НКВД. Тоді настане щасливе життя на Україні—без колгоспної панщини, національного гніту, без Сибіру, без голоду, концтаборів, стахановщини, штрафів і надзвичайних судів. Тоді Україна, як Самостійна Держава, буде жити в дружбі і приязні з усіма вільними народами.

Брати! Одухавши, повертайтеся додому. Український народ допоможе вам пробратись до рідних сіл і міст. На місцях організуйте бойові повстанчі загони і вливайтесь до Української Повстанчої Армії—єдиної визвольної Армії українського народу.

Хай живе Самостійна Україна!

Слава Революційному Уряду і Україні—

—Українській Головній Визвольній Раді!

Смерть Гітлеру і Сталіну!

**Військова Національно-
Визвольна Організація
1-го Українського Фронту**

Передай товаришам!
Хопай від верогі!

Бойцы и Командиры Красной Армии!

Сталин и Гитлер виновники всех бедствий украинского, белорусского и других народов СССР. Сто лет назад готовился к войне, гробил на воюющие и для поладного рубинису с рабочего и крестьянниц. И что же. Немалая свинья одичко даако ползала в „неприступный советской город“.

В наиболее напряженное время кремлевские крысы удрали в Галицию, а немцы из Галиции зорчат в Украину и начали уничтожать население, грабить нашу страну.

Украинский народ был одинокий в борьбе с оккупантами. На борьбу с Гитлером поднялись отряды украинских повстанцев. Тысячи гитлеровцев пали от повстанческих пуль.

Борьба была жестокой. Несмотря на наши силы. В них еще догорают избы и церкви. Несмотря на казни. Там выросло много свежих могил. Это гитлеровцы заставляли крестьян за украинскую повстанческую борьбу.

Украинский народ истекал кровью в борьбе с гитлеровцами, а посланцы Сталина — банды красных парашутистов так же, как и немцы, грабили Украину, убивали украинских рабочих, крестьян и интеллигенцию.

Вот только некоторые факты „героизма действительных парашутистов“ доблестных отрядов советской власти в Украине:

Красные парашутисты летом и осенью 1943 и в начале 1944 гг. ограбили украинские села:

Сморгачевку, Рудня, Тынина, Калинку Коробчевку Сматрицкого р-на, Каменец-Подольской области.

Села Олевского района, Житомирской области.

Села Иванковцы, Борщевку Сатаповского р-на, Каменец-Подольской области.

Село Марьяновку Домбровицкого района.

Села Рудники, Черпыж Цуманьского района.

Село Омелью Колковского района. Взяли: 200 овец, 37 коров, 42 свиней, 10 пар лошадей, 10 повозок.

Красные парашутисты сожгли украинские села: Крилицы, Машинцы, Сарненского района.

Кригитовку Луцкой области.

Мельничу, Мельничу, Мельничу.

Кобы, Межирицкого района.

Село Шивное Пальского района.

Село Старая Рафаловка, Бабку Воронье Ровенской области.
Красные парашутисты убили 3 крестьян в селе Майданюк Степаньского района.

Убили 6 крестьян в селе Подгороднее, 9 крестьян в селе Батьковцы, 2 крестьян в селе Будараж, 3 крестьян в селе Мостах Мизачского района.

В селе Ступно Мизачского района зверски уничтожили всех дежурных, которые берегли село от гитлеровских варваров.

Убили 6 крестьян в селе Красногорка Сарненского района.

Убили крестьянку в селе Иванковичах Каменец-Подольской области.

Убили 20 крестьян и сожгли село Боровое Сарненского района.

Убили 60 крестьян в селе Старая Рафаловка Ровенской области.

Убили 60 крестьян в селе Радка Демидонского района, Ровенской области.

Убили 180 крестьян, сожгли 100 изб и угнали 600 голов скота в селе Каршиловка Сарненского района.

Подобных убийств и грабежей, совершенных красными парашутистами, Вы встретите сотни и тысячи на Украине, Белоруссии и на территории России, бывшей временно под немецкой оккупацией.

Эти зверства красных парашутистов еще раз подтверждают, что гитлеровские и сталинские палачи одинаково уничтожают украинский и другие народы, одинаково стремятся грабить их богатые земли.

Украина вместе со всеми покоренными народами Советского Союза будет продолжать борьбу против гитлеровско-сталинского империализма!

СМЕРТЬ ГИТЛЕРУ И СТАЛИНУ !

ДОЛОЙ ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКУЮ ВОЙНУ !

ДОЛОЙ ГИТЛЕРОВСКО - БОЛЬШЕВИСТСКИЙ РАЗБОЙ И ГРАБЕЖ !

ДА ЗДРАВСТВУЕТ МИР И ДРУЖБА НАРОДОВ !

ДА ЗДРАВСТВУЮТ САМОСТОЯТЕЛЬНЫЕ ГОСУДАРСТВА ВСЕХ НАРОДОВ !

Январь, 1944 г.

Украинские Повстанцы

Брати Червоноармійці!

Ви прийшли до своїх українських сіл і міст. Але німецько-більшовицькі імперіялісти цькують Вас на свій рідний народ. Вони забороняють Вам говорити з своїми братами й сестрами і Вони заставляють Вас стріляти своїх рідних синів і дочок!

У тіглерівців і сталінців однакова ціль. Вони хочуть вигубити українських робітників і селян, а недобитків перетворити у своїх рабів.

Б р а т и ! Не слухайте народного ката Сталіна ! Не слухайте його лакеїв - комісарів і партійних шурів !

Український народ ніколи не продавався і ніколи не падав на коліна перед ворогом ! Український народ бореться за свою незалежність з білими царями, з польською шляхтою, з німецькими імперіялістами і буде боротись з більшовицькими окупантами ! Бо всі вони приносять Українцям смерть, голод, Сибір, тюрми і страшний грабіж.

СМЕРТЬ ОКУПАНТАМ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ!

ХАЙ ЖИВЕ БОРОТБДА ЗА САМОСТІЙНУ УКРАЇНУ!

1944 р.

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

УНІВЕРСАЛ

УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ РАДИ

Український Народі!

Революційним зривом, зброєю своїх найкращих синів Ти здвигнув у 1917-18 рр. на руїнах тогочасних імперіялізмів, но Тебе віками поневолювали, Храм Волі — Українську Державу.

Грізні вітри розвівали Твої переможні прапори над усіма землями України. Рев Славути-Дніпра, прибій чорноморських хвиль, шелест степової тирси і таємний шум карпатських та поліських лісів зливалися в одну симфонію і співали радісну пісню Перемоги Волі. Віковічні Твої вороги зруйнували Твій святий Храм, та Ти, Український Народі, зберіг його в своїй душі як священну Ідею предків.

Протягом двох десятиліть Ти мужньо відстоював Твою боротьбою. За волю Української Землі, за власну незалежну державу Ти приніс мільйонів жертви.

І знову п'ятий рік шаліє воєнна хуртовина і лавою прокочується через українські землі. Здрігається Українська Земля під полчищами ворожих військ. Не за Твоє визволення, Український Народі, ведуть вони цю криваву і жорстоку різанину, вони несуть Тобі тільки руїну, поневолення і смерть. Але Ти не піддався, а почав криваву боротьбу з усіма окупантами України. На сторожі своєї волі Ти поставив — від карпатських верхів по Дон і Кавказ — збройні кадри своїх синів — УКРАЇНСЬКУ ПОВСТАНСЬКУ АРМІЮ.

Український Народі!

Гряде доба Національних Визвольних Революцій. Поневолені народи Сходу і Заходу в своїй безперервній революційній боротьбі ждуть хвилини, щоб на руїнах ворожих ім імперіялізмів побудувати нове вільне життя.

Український народ входить у вирішальну стадію своєї визвольної боротьби. Наближається момент, на який ждали століттями українські покоління, момент, в якому вирішиться наша доля.

Сучасне українське покоління може бути горде, що саме йому доведеться в героїчній боротьбі завершити будову української держави і здійснити предківський заповіт.

Велетенське завдання української держави вимагає ще більшого завзяття, ще більшої відданості справі, а перш за все об'єднання всіх самостійних революційних сил під одним політичним проводом.

Щоб об'єднати всі національно-визвольні сили українського народу, щоб з одного центру керувати нашою визвольною боротьбою, щоб перед зовнішнім світом репрезентувати волю українського народу, та щоб протиставитись спробам ворогів української держави розбивати єдиний самостійний український фронт, — створюється УКРАЇНСКА ГОЛОВНА ВИЗВОЛЬНА РАДА, яка відсьогодні бере на себе керівництво визвольною боротьбою українського народу.

В українській Головній Визвольній Раді зібрані пред всіх активно діючих революційно-визвольних сил сучасної України. У передові одиниці з українських політичних середовищ, що момент визнали за єдиноправильну цілком не-платформу визвольної боротьби українського народу за Інську Самостійну Соборну Державу, та будуть проводити її життя.

До Української Головної Визвольної Ради можуть входити всі справді самостійні і незалежні сили України, не зважаючи на їх світоглядове та політично-групове визначення, ті, котрі готові боретися за СУВЕРЕННУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ.

Українська Головна Визвольна Рада є найвищим керівним органом українського народу на час революційної боротьби, а жда створення уряду Української Самостійної Соборної Держави.

Ми, Українська Головна Визвольна Рада, присягаємо Тобі, Український Народі:

Наша мета — Українська Самостійна Соборна Держава на українських етнографічних землях.

Наш шлях — революційно-визвольна боротьба проти всіх займавців і гнобителів українського народу.

Будемо боротись за те, щоб Ти, Український Народі, був володарем на своїй землі.

Будемо боротись за те, щоб усьому українському народові забезпечити участь у визначенні майбутнього державного устрою УССД та її Конституції. Будемо боротись за справедливий соціальний лад без ініту і визиску.

На вітварі цієї боротьби кладемо свою працю і своє життя.

Віримо в Твої здорові сили, Український Народі, вони служать за порукою нашої перемоги.

Вітаємо боротьбу інших поцезованих народів за своє визволення. З ними, зокрема з нашими сусідами, бажаємо жити в добросусідських взаєминах та співпрацювати у спільній боротьбі при умові пошанування ними визвольної боротьби українського народу.

Всі національні меншини, що живуть на українських землях, закликаємо включатися в українську визвольну боротьбу. Їм забезпечуємо повні громадянські права в українській державі.

Український Народі!

Ми свідомі того, що грядуща боротьба буде вимагати від Тебе ще більшого завзяття й героїзму, а перш за все непохитної віри в свою ПРАВДУ.

Віримо, що НЕ ПОСОРОМИШ ЗЕМЛІ СВОЄЇ!

Віримо, що будеш гідним спадкоємцем княжих дружинників і козацької слави!

ГЕРОЇЧНА БОРСТЬБА ТВОЇХ ПРЕДКІВ ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ — ЦЕ ДЛЯ ТЕБЕ НАКАЗ!

Тому кличемо Тебе:

ЄДНАЙСЬ У СВОЇЙ БОРСТЬБІ, КРІПИСЬ У СВОЇЙ ВІРІ!

BEKANNTMACHUNG

[illegible][illegible]

DESCRIPTION SECTION OF THE JUDGMENT

яко єдиний на той час (1/2 1941) орган виконавчої влади державного Союзу (встановивши) в Галичині, намір Дрогобицького повітового комітету (судити) **Романа Нучабаса** (українського націоналіста **Івана Ортинського** і хуліваря комуністичної течії), урештішньо і на проміг того самого дня виконавши в Кременьку намір Дрогобицького повітового виконавчого комітету: **Тадей Білінієв**, **Вільгельм Швайблер**, **Ігнорій Влацківський**, і **Іван Марій** (ні в Кременьку український і примовляючи українською).

Рис. 6. Про тит, доту ил. 'Черо-фалли' суа Полиа. Бэстони буа ехалли
из ехалли.

als Selbstmordanschlag für den am 11./12. 44 erfolgten Überfall durch die
Räuber und den oft Polizeiposten in Krasnopolen, Kiew, Dnepropet-
rowsk der Postkommandant **Roman Kucabek**, der oft **Wladimir**
Iwan Orlynski, und die Handhaken der Tarnkommandanten ver-
schleppt wurden und im den am gleichen Tage durch dieselbe Bande
erfolgte Überfall in Krasnberg, Kiew Dnepropetrowsk, wobei die Volks-
deutsche »Gemeinschaft, **Tadew Blawinger**, **Witold Schneider**,
Siegfried Wackewicz und **Johann Kehrbaum** ebenfalls aus Krasn-
berg verschleppt und wahrscheinlich ermordet worden, nachgeführt werden.
Es handelt sich um folgende bereits vom Sturzerstaff der Sicherheitspolizei zum
Tode verurteilte Personen:

- 1) Peczenyj Oleksa, geb. am 26. 1. 1907 in Suchrow, Ukrainer, verh., wohnhaft in Suchrow Nr. 120, Landwirt, wegen Bandenangehörigkeit.
- 2) Peczenyj Dymitro, geb. 26. 10. 1911 in Suchrow, Ukrainer, verh., wohnhaft in Suchrow, Nr. 37, Landwirt, wegen Bandenangehörigkeit.
- 3) Sloboda Oleksa, geb. 27. 3. 1912 in Suchrow, Ukrainer, verh., Landwirt, wohnhaft in Suchrow, Nr. 129, wegen Bandenangehörigkeit.
- 4) Kaszczyniec Wladimir, geb. 22. 12. 1904 in Skole, Ukrainer, verh., Mannesfeld, wohnhaft in Skole, Sereb-Sala 25, wegen OUN-Organisationszugehörigkeit.
- 5) Dyriawec Michael, geb. 20. 1. 1932 in Korostow, Ukrainer, Jung., Wildarbeiter, wohnhaft in Korostow, wegen OUN-Organisationszugehörigkeit.
- 6) Swiatos Michael, geb. 1. 10. 1912 in Korostow, Ukrainer, ledig, Wandermusik., wohnhaft in Korostow, wegen OUN-Organisationszugehörigkeit.
- 7) Jakar Theodor, geb. 16. 8. 1900 in Huzanka Wyse, Ukrainer, verh., Farmer, wohnhaft in Korostow, wegen OUN-Organisationszugehörigkeit. Mord an dem polnischen Bauern Förster Babij und Uebertret. auf die Bandenliste in Swiatokow.
- 8) Uszalewicz Edo, geb. Pustow, geb. 20. 7. 1905 in Korostow, Ukrainerin, verwitwt., wohnhaft in Korostow, wegen OUN-Organisationszugehörigkeit.
- 9) Sawczyn Wasyl, geb. 27. 8. 1910 in Korostow, Ukrainer, verh., Bauer, wohnhaft in Korostow, wegen OUN-Organisationszugehörigkeit.
- 10) Iwanskiewicz Nikolaus, geb. 1. 12. 1892 in Suchrow, Ukrainer, verh., Dorfschule., wohnhaft in Suchrow, wegen Bandenbegünstigung.
- 11) Tuz Michajlo, geb. 21. 7. 1917 in Swaryczow, Ukrainer, verh., Verkäufer, wohnhaft in Swaryczow, wegen OUN-Organisationszugehörigkeit.
- 12) Myrak Oleksa, geb. 26. 6. 1910 in Zolokiec, Ukrainer, verh., Bauer, wohnhaft in Sierma, wegen Bandenbegünstigung.
- 13) Pytskiewycz Iwan, geb. 4. 9. 1910 in Moldawsko, Ukrainer, Arbeiter, ledig, wohnhaft in Rosochacz, wegen Bandenbegünstigung.
- 14) Mandryk Iwan, geb. 28. 12. 1911 in Huz., Ukrainer, Wagner, ledig, wohnhaft in Buda, wegen Banden-Organisationszugehörigkeit.
- 15) Diakiw Iwan, geb. 15. 1. 1911 in Lawki-Dobro, Ukrainer, Jung., wohnhaft in Lawki-Dobro, wegen Banden-Organisationszugehörigkeit.
- 16) Pylypeczak, geb. Lazarz Paraskiew, 40 Jahre alt, Ehefrau, Ukrainerin, wohnhaft in Huzschacz, wegen Bandenbegünstigung.
- 17) Pylypeczak, geb. Drabitzka Anna, 33 Jahre alt, Ukrainerin, Ehefrau, wohnhaft in Myta, wegen Bandenbegünstigung.
- 18) Magala Wasyl, geb. 13. 1. 1913 in Kropiwnik, Ukrainer, Heger, verh., wohnhaft in Kropiwnik, wegen Bandenbegünstigung.
- 19) Fyczak Michael, geb. 10. 8. 1896 in Kropiwnik, Ukrainer, Heger, verh., wohnhaft in Kropiwnik, wegen Bandenbegünstigung.
- 20) Petiw Nikolaus, geb. 1933 in Kalus, Ukrainer, verh., Wildarbeiter, wohnhaft in Kalus, wegen Bandenbegünstigung.
- 21) Pilak Michael, geb. 2. 10. 1926 in Bystryce, Ukrainer, Buchhalter, ledig, wohnhaft in Bystryce, wegen Bandenbegünstigung.
- 22) Holjki Emil, geb. 24. 12. 1921 in Komarniki, Ukrainer, Landwirt, ledig, wohnhaft in Komarniki, wegen Bandenbegünstigung.
- 23) Chemyn Jurko, geb. 1900 in Zolokiec, Ukrainer, Landwirt, verh., wohnhaft in Zolokiec, wegen Bandenbegünstigung.
- 24) Woron Tymko, geb. 31. 11. 1917 in Zolokiec, Ukrainer, Landwirt, ledig, wohnhaft in Zolokiec, Nr. 74, wegen Bandenbegünstigung.
- 25) Feziak Naci, geb. 1922 in Zolokiec, Ukrainerin, ledig, Arbeiterin, wohnhaft in Zolokiec, wegen Bandenbegünstigung.
- 26) Horyneczko Michael, geb. 1910 in Zolokiec, Ukrainer, ledig, Landwirt, wohnhaft in Zolokiec, wegen Bandenbegünstigung.
- 27) Prizak Michael, geb. 11. 12. 1922 in Zolokiec, Ukrainer, Arbeiter, ledig, wohnhaft in Zolokiec, wegen Bandenbegünstigung.
- 28) Feziak Wasyl, geb. 2. 4. 1903 in Zolokiec, Ukrainer, Leiter der Kreis-Feuerwehr, ledig, wohnhaft in Zolokiec, wegen Bandenangehörigkeit.
- 29) Prizak Wasyl, geb. 1. 2. 1908 in Zolokiec, Ukrainer, Dorfschule., verh., wohnhaft in Zolokiec, wegen Bandenbegünstigung.
- 30) Prizak Michael, geb. 6. 8. 1921 in Zolokiec, Ukrainer, Landwirt, ledig, wohnhaft in Zolokiec, wegen Bandenbegünstigung.

An die gesamte ukrainische Bevölkerung ergeht. Mithinmal der Aufruf, in ihrem eigenen Interesse darzu mitzuwirken, derartige Überfälle zu verhindern, bzw. den oder die Täter sofort der nächsten Polizeibehörde anzuzeigen.

Alle nachstehenden Mitteilungen, die zur Überführung der Täter beitragen können, werden streng vertraulich behandelt werden.

- 1) **Печенний Олександр**, ур. 26. 3. 1903, в Сучерині, українськ. жонтий, зам. в Сучерині ч. 120, рішуче за приналежність до бант.
- 2) **Печенний Дмитро**, ур. 26. 10. 1911 в Сучерині, українськ. жонтий, зам. в Сучерині ч. 37, рішуче за приналежність до бант.
- 3) **Савченко Василь**, ур. 27. 3. 1912 в Сучерині, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Сучерині ч. 120, за приналежність до бант.
- 4) **Каминенко Володимир**, ур. 22. 12. 1904 в Сучерині, українськ. жонтий, м. Бистриця, зам. в Сучерині ч. 37, рішуче за приналежність до бант. (293).
- 5) **Деркавський Михайло**, ур. 21. 11. 1912 в Коростині, українськ. рішуче, зам. в Коростині, за приналежність до бант. (293).
- 6) **Сенстун Михайло**, ур. 1. 10. 1912 в Коростині, українськ. рішуче, зам. в Коростині, за приналежність до бант. (293).
- 7) **Пісар Тетяна**, ур. 16. 11. 1909 в Радичівці, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Коростині, за приналежність до бант. (293), за запровадження національного законодавства ліквідації **Баб'я** в 1902-м в Радичівці, будівництво в Сучерині.
- 8) **Ушаківський Василь**, ур. 23. 1. 1905 в Коростині, українськ. рішуче, зам. в Коростині, за приналежність до бант. (293).
- 9) **Савчин Василь**, ур. 27. 8. 1910 в Коростині, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Коростині, за приналежність до бант. (293).
- 10) **Івашевський Михайло**, ур. 1. 12. 1902 в Сучерині, германськ. жонтий, рішуче, зам. в Сучерині, за приналежність до бант.
- 11) **Туз Михайло**, ур. 27. 8. 1917 в Сучерині, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Сучерині, за приналежність до бант. (293).
- 12) **Шинкарь Федор**, ур. 22. 12. 1903 в Сучерині, українськ. жонтий, зам. в Сучерині, за приналежність до бант.
- 13) **Пилушівський Іван**, ур. 1. 6. 1903 в Мандриці, українськ. рішуче, рішуче, зам. в Радичівці, за приналежність до бант.
- 14) **Мандрик Іван**, ур. 26. 12. 1903 в Радичівці, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Радичівці, за приналежність до бант. (293).
- 15) **Диків Іван**, ур. 15. 1. 1911 в Липівці, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Липівці, за приналежність до бант. (293).
- 16) **Пилипчук ур. Липівська Діна**, 24-літ, українськ. жонтий, зам. в Радичівці, за приналежність до бант.
- 17) **Пилипчук ур. Липівська Діна**, 24-літ, українськ. жонтий, зам. в Радичівці, за приналежність до бант.
- 18) **Шинкарь Федор**, ур. 1. 1. 1913 в Калішівці, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Калішівці, за приналежність до бант.
- 19) **Шинкарь Михайло**, ур. 10. 9. 1906 в Калішівці, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Калішівці, за приналежність до бант.
- 20) **Потрібний Михайло**, ур. 1903 в Калішівці, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Калішівці, за приналежність до бант.
- 21) **Пісар Михайло**, ур. 2. 10. 1925 в Бистриці, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Бистриці, за приналежність до бант.
- 22) **Ільницький Еміль**, ур. 24. 12. 1921 в Калішівці, українськ. рішуче, рішуче, зам. в Калішівці, за приналежність до бант.
- 23) **Хемин Юрій**, ур. 1903 в Залісці, українськ. рішуче, рішуче, зам. в Залісці, за приналежність до бант.
- 24) **Ворон Тихон**, ур. 31. 11. 1917 в Залісці, українськ. рішуче, рішуче, зам. в Залісці ч. 78, за приналежність до бант.
- 25) **Фещенко Костянтин**, ур. 1922 в Залісці, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Залісці, за приналежність до бант.
- 26) **Горинський Михайло**, ур. 1916 в Залісці, українськ. рішуче, рішуче, зам. в Залісці, за приналежність до бант.
- 27) **Пісар Михайло**, ур. 12. 12. 1922 в Залісці, українськ. рішуче, рішуче, зам. в Залісці, за приналежність до бант.
- 28) **Фещенко Василь**, ур. 2. 4. 1903 в Залісці, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Залісці, за приналежність до бант.
- 29) **Пісар Василь**, ур. 1. 2. 1909 в Залісці, українськ. жонтий, рішуче, зам. в Залісці, за приналежність до бант.
- 30) **Пісар Михайло**, ур. 1. 8. 1921 в Залісці, українськ. рішуче, рішуче, зам. в Залісці, за приналежність до бант.

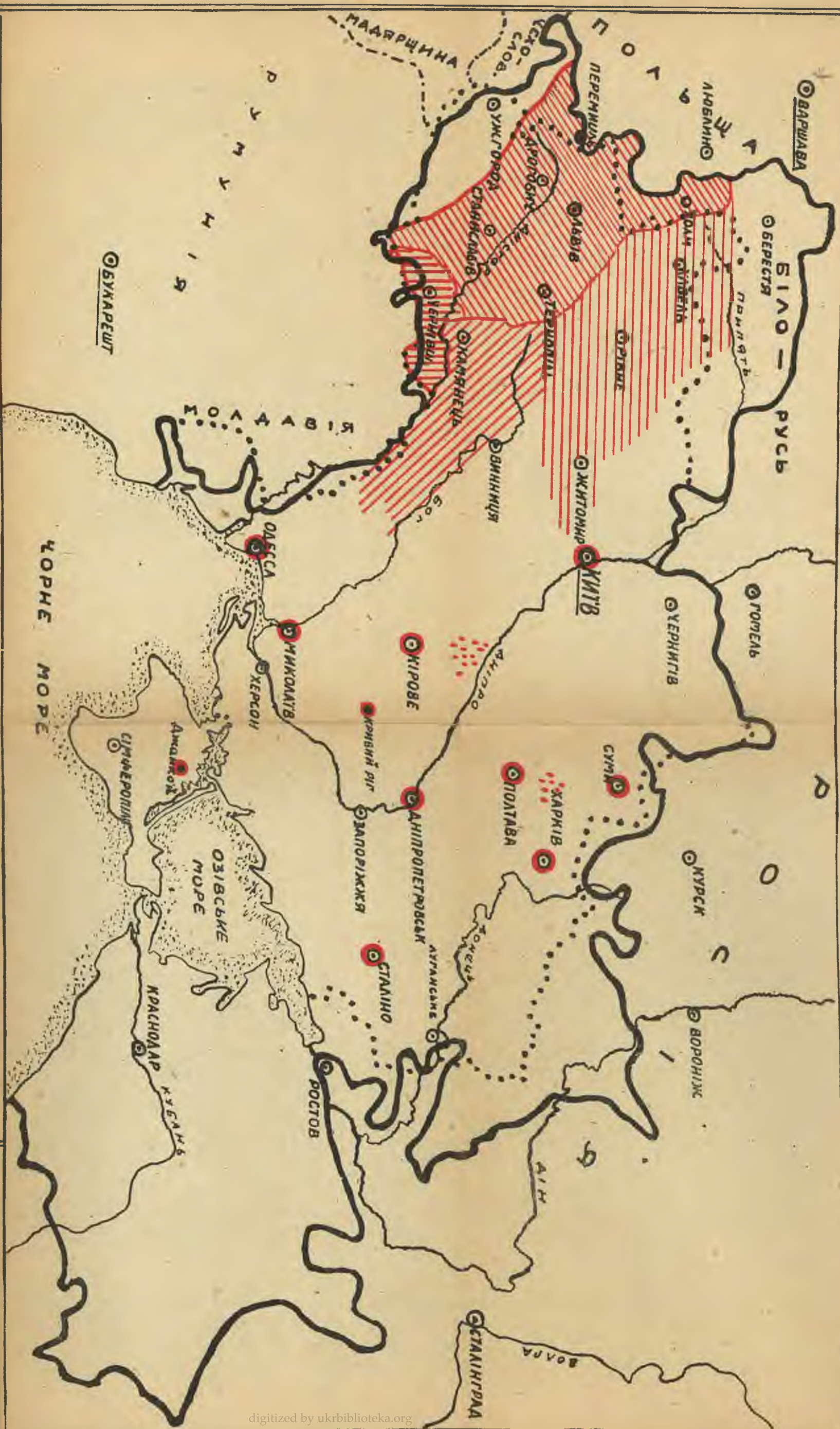
До шкільного вікся вони не користувалися особливим зовнішнім співпрацювати в кожному інтересі, перешкодити того (якщо жартувати) заздалегідь при закінченні або закінченні кожного дня після публікації публікації сторінки.

І ці речі, звичайно, котрі стосуються не записів, звичайно, будуть *статтями* записів, звичайно.

Der SS-und Polizeiführer
im Distrikt Galizien:

Дрогобич, 15 лютого 1949.

СС- і провідник Поліції
в Дистрикті Галичина.

УКРАЇНА

1:5000000

LIHA 15 NM.